

AGỌJEDO-KLISTIGOTO LỌ

(The Antichrist)

He yè dọ gbọn
Nọvisunnu E. Frank dali

Do ayi e go, owé pèvi he lọ yín mimá matin akue gba.

Winwlántọ owé lọ ọn podọ mimátọ eton wẹ:

Ewald Frank
P.O. Box 100707
47707 Krefeld
Germany

Hiẹ sọ sọgan tindo owé pèvi he bọdo e go hele, yèdọ ehe yín winwlán gbọn omẹ dopolọ dali:

YISE OSỌ HE WÁYÌ PO EGBÉ TỌN PO
JIWHEYEWHE PO TITÒ ETỌN PO HLAN GBETỌ LẸPO
BAPTEM, TENU NÚDÙDÙ OKLUNỌ TỌN, AFỌKIKLỌ
YÈ WLÁN ẸN DỌ ...
KỌLẸWÁ KLISTI TỌN LỌ.

Do ayi e go, ehele pọ yín whiwhladai. Podọ mimá owé he lọ ọn ma sọgan yín zinzán matin gbèdide he yè ma wlán de gba. Enẹwutu, whẹpo yè nado tùnme do ogbè devodevo lẹ mẹ, yè dóna dọ hlan winwlántọ lọ.

Nukonyiyi

Yen modona hézéhézé dogbon gblondo anádeme he lo ton dali; mowe yen so modona ga dogbon mehoba he sogan jegodona lepo do. Sigba na nújijò he tin to whlendo me ton wutu, aliho devo depope ma so tin bà. En-ewutu, yen dona wlán núdepope he yè dona do lo. Podò nugbo, ehe lo sogan yín bibasi to kleun me. Podò medepope he jlo nugbo, sogan sè dodinna Owé Wiwé lẹ ji, yèdò ehe kàn ohóta he lo. Podò kẹdẹdi to whepo-ponu, omẹ delẹ na yígbèna bọ omẹ he pò lẹ nasọ gbẹ; na omẹ delẹ tin he na jaya, na omẹ de tindo jlojẹ nado zé asiọvi lo do adọ atin jinukún ylanan lo ton lẹ kọn, bọ mẹhe pò lẹ na yín adinọ.

Po oyọnen de po, yen ko kọ nado zán ohógbè he yín núvojladótọ Jamma ton he yín, Doto Maten Lutẹn ton, he é zán to núwinwlán eton he me é dọhó do agọjẹdo-Klistigotọ lo go te lẹ. To whenenu, núhe é dọ do ohóta he lo ji, yín onú he tin to gbèsisọ me titegbe he núhe mí to didọ to ofi to dinvie. Na onú nẹlẹ sogan yín mimọ to onú winwlán eton lẹ me, podọ na pọndego de, na mọ to ohó nukon ton hlan yewhegán Danieli to “Biblu Lutẹ ton” hóhó lo me. Na enẹ lo dohia lé omẹ Jiwheyewhe ton he lo yín sịsádopọ to vivẹ de me po Ohó he é ko tūnmẹ lo po. Podọ to pinpón hlan enẹ lo me, azọn he yè na zéjẹ sinsinyen de yín mimọ to otànhó agùn ton me. Na dọpón mẹteti ton he é ko tindo po kandeji whlengan eton ton po he yè sùwhèna gbọn yise me to Jesu Klisti me, na ewọ tindo kànşısa homẹ ton po Jiwheyewhe po, podọ po Ohó Etọn po ga.

To nugbo de me, yè hẹn Jiwheyewhe nado gbà așepipa zinvlu ton gbọn awúsọhia vojladó ton dali. To whenenu, Ewọ ko hùnhòn ogànhò daho lẹ ton to aigba ji. Podọ to dinvie, Ewọ dè omẹ Etọn lẹ jẹgbonu sọn agùn pẹvi petepete ogànhò ton lẹ me bo sọ plán Agùn nugbo lo biọ gbèsisọ me. Do ayi e go, Agùn nẹ lo tọnjẹgbonu wá to yóyọ me gbọn vojladó lo dali, bo sọ tindo dọpón finfón ton de po vọfón ton lẹ po, po pinplán sisósísó ton po biọ Owé Wiwé lẹ me to Whèta Agùn vòvo lẹ ton me. Enewutu, medepope he hia dogbon otànhó agùn ton dali, na yọnen dọ to asiko alopǎlopa lẹ me, nugbo delẹ yín hinhẹn wá biọ hinhòn me bo sọ yín didóai do zògbantin ji na yè nido monú hézéhézé. Dinvie, to opòdo ojẹ jomìon ton ton, mí dona dọyewhehó hónámẹ Jiwheyewhe ton lepo. Ehe lo sọ kàn ninòmẹ dọdai he dabla lo ton. Podọ enẹ he yè ko henzùn yinyọnen to apáde de lo, dona yín didohia gbaungba bo sọ hẹn ẹn wá pipé me.

Kẹdẹdi devizónwàtọ de, yen tindo jlojẹ nado tọngbọn otò hú kanwe-kò hunkọ me sọn owè fọtón-fẹnẹ-kènne e lán ẹnẹtọ (1964) me, podọ nado dọhó to vọfón agùn gbẹpiplinọ lẹ ton susu me. Do ayi e go, yen tindo lenpón sisósísó de pannukon yise po sinsen lepo po. Podọ to opli nẹlẹ me,

gbẹto lẹ nọ yín máhẹto sọn agbasalan lẹpo mẹ podọ sọn agùn lẹpo mẹ. To otò Saut-Afrika tọn mẹ, to afonnu sẹgbè dopo tọn, yẹn dọhó di Plọtẹstannọ de to Agùn Katoliki Lomunu lẹ tọn de mẹ to nukọn gbẹto hú fọtón hunkọ tọn de nukọn. Na yẹn yín awublanọ talala pannukọn gbẹto yínyín de tọn wutu, na yẹn dóna hùn oklọ dahó he ko to awúsọhia to ninòmẹ sinsẹn tọn mẹ to aigba ji lọ dohia. Podọ omẹ popo tindo jlojẹ nado mọdona dogbọn Nugbo lọ tọn dali. Dinvie, tukla lọ tin to núyiwà lọ mẹ, ẹigba bo ma yín to gbẹto de mẹ gba. Gãnsọ ehe lọ ma yín núhe go yè na gbẹkọ mlenmlen gba, na e ma yín hlan omẹ dopodopo wutu gba.

Do ayi e go, mí ma tin to asiko he mẹ otògán lẹ kẹdẹ, kavi yẹwhenọ lẹ kẹdẹ, kavi mẹplọntọ lẹ kẹdẹ sọgan hia te gba, podọ mí ma sọ tin to owhe fọtón Whẹta Zinlu tọn lẹ tọn mẹ gba, yèdọ ehe mẹ yè dọn Biblu do godo sọn gbẹto lẹ de te gba. Adavo nado tin to asiko he mẹ omẹ dopodopo dóna mọdona ewlọsọ te dogbọn onú popo dali. Etẹwutu mí nado bẹ po núdodindin he sọgbè lọ po dogbọn ohóta he lọ tọn dali?

Dinvie, dagbeyọnẹnnamẹ susu tin bọ yè dóna ná mẹsisi Devizọnwàto William Branham he sọawúhia to owhe fọtón-fẹnẹ-kanwekàtọn e lán ẹnẹto (1909) mẹ jẹ owhe fọtón-fẹnẹ-kẹnnẹ e lán atọntọ (1965) mẹ, sọn otò Jeffẹsonvili tọn mẹ, to Indiana mẹ, U.S.A. Kẹdẹdilẹ yẹn mọdona dó, ewọ lọ wẹ omẹ dohlan dopo gẹ lọ sọn Jiwheyẹwhe de hlan whẹndo mítọn he lọ mẹ, mẹhe gbọn núdohiamẹ olon tọn dali tindo wuntuntun he sisósisó találá de dogbọn ohóta he lọ tọn dali.

Enẹwutu, na owéma (bloşi) he lọ ni yín dona de hlan hihiatọ lẹpo bo sọ hẹn yé nado gbẹkọ sọn aliho gblagada he hẹn omẹ yì dindọn mẹ mẹ, bo nasọ yín hinhẹn gọwá aliho bibó lọ ji, yèdọ hòngbo nugbo he hẹn omẹ yì ogbẹ madopòdo mẹ lọ ji. Na yè dóna yọn Nugbo lọ bo sọ mọdona gbọn visunnu po viyọnnu Jiwheyẹwhe tọn lẹpo po dali. Na E dóna biọ ayiha yetọn lẹ mẹ, podọ to ojẹ dopolọ mẹ, bo nasọ hẹn túndote wá sọn núsiwà lẹpo mẹ. Enẹwutu, whlẹngan ma dóna yín didóai do gbẹto depope ji gba, kavi do zédai wiwé de ji gba, adavo do Jiwheyẹwhe kẹdẹ ji. Podọ enẹwutu, mí dóna dókandẹji, bo yise bo sọ sètónuna Whlẹngantọ Jesu Klisti nado tindo adogbo dọ yè ma blu mí gbọn agòjẹdo-Klistigoto lọ dali gba.

Na adọkun dona Jiwheyẹwhe tọn ni jẹdo mì hihiatọ lẹpo ji!

Krefeld, April 1987

Azọnwàto Lọ

Ohó nukon ton

To anádeme he lo mẹ, mí na dlenalodo Owé Danieli ton po Owé Osoghia ton po ga. Kaka je egbé, Bibluplónmẹto he yè ko yónen lẹ ma ko pégo nado mọdona núhe tin to Owé dọdai ton nẹlẹ mẹ gba. Na whepoponu wẹ yé nọ tindo tukla to whenuena yé nọ tẹnpón nado tūnwun, na yé ma nọ pégo nado hia ogbè ohia he yè zán to finẹ lo ton gba. Enẹwutu, núhe yè dohia bo sọ wlán gbọn gbọdeme nugbo lo glọ lẹpo wẹ sọgan yín domona bo sọ yín hùnhundohia sọn aga. To ofi, gbigbo gbẹtọ de ton ma sọgan yì dindona gbọn ninọmẹ nuyọnen ton de dali gba, adavo nado mọdona to ninọmẹ he yín Gbigbo Jiwheyewhe ton he na táhinhón bo sọ hùn enẹ he yín whiwhla lo dohia (1 KOLINTINU 2:10-13). Na ojẹ apáwhé dọdai godogodo Owé Wiwé mẹ ton lẹ ton he lo ma ko sọawúhia gba, yèdọ omẹ gbõgbo lẹ losu tẹnpón nado dó nuyọnen yeton hia dilé yé sọgan dó.

Do ayi e go, dọdai Biblu ton lẹ ma sọgan yín tūntūnmẹ gba; na yé dóna yín ayihapana bo sọ yín domona kẹdẹdilẹ yé ko yín sịsẹ dó. Dinvie, yè ko dọ nújijọ he na sọawúhia to ojẹ godo ton mẹ lẹ jẹnukon gbọn oyọnen wiwé he jẹnukon po didẹ jẹnukon lo ton po dali. Na Jiwheyewhe ko mọdona awele, yèdọ otánhó gbẹtọ yín yín ton po titò Whlengan ton po, podọ enẹwutu, É tindo onú dele he yè ko wlán dai jẹnukonna whenu lẹ gbọn omẹ didẹ Etón lẹ dali. Ovẹvẹto nahunko ton wẹ ehele, yèdọ anádemẹto Biblu ton lẹ, he ko tẹnpón nado dọhó dogbọn ohóta dọdai ton lẹ dali, to tintindo onú pẹvi de nado wà po gblondo he sọn Ohó Jiwheyewhe ton mẹ wá po, kẹdẹdilẹ mí na mọ dó! Do ayi e go, eyín mède len dọ ewo mọdona núde, é dóna yónen dọ wuntuntun lẹpo dóna tin to gbèsisọ mẹ po Owé Wiwé lẹpo po, bo sọ yigbèna. Enẹwutu, núde-pope he yè ko dọ do ohóta de ji, tin to finẹ to whenuena ohókànbio godogodo ton he tindo gblondo hòmẹhùn ton na yín niná.

E ma yín mí ko hia Biblu yì sisósisó mẹ kavi to pipé de mẹ gba, sığba na ojẹ ko sọawúhia to dinvie na núdabla Ohó lo ton lẹ nido yín didohia mlenmlen, enẹwutu wẹ Oklunọ do ná wuntuntun nado mọdona apáwhé dọdai Owé Wiwé mẹ ton lẹ ton. Do ayi e go dọ matin hiho, mí tin to apáwhé godogodo ton na ojẹ jomion ton. Po ehe lo po, mí ma jlo nado dá núyiwa obú ton de kavi whẹdazán ton de gba, sığba mí jlo nado dá núyiwa finfón ton de nado mọ ninọmẹ he mẹ mí tin te to dinvie bo nasọ zé núyiwa lo hẹn do vivẹ mẹ. Dinvie, nukunnumojenúgo lo dóna na yín zizédai do dọdai Ohó lo ton he yè jódo to apáwhé wẹndagbejjila ton po núplónmẹ ton po to ojẹ he ko wáyì lẹ mẹ.

Do ayi e go, yè ko dọ hlan yewhegán Danieli dọ, dọmọ, “Sığba hiẹ, Danieli è, súnúdo ohó lẹ lo, bo sọ yí ohiadonu do tlẹ owé lo, yèdọ jẹ ojẹ opòdo lo ton: męsusu na họnwezun yigodo podọ yínukon, yè nasọ hẹn oyọnen sudeji” (DANIELI 12:4).

Sọ do ayi e go dọ, ohiadonu owé lo mẹ ton ma yín kakadoi gba, sığba jẹ ojẹ opòdo lo ton. Podọ dogbọn “ojẹ opòdo” lo ton dali, kavi dogbọn “azán

godo” tọn lẹ tọn dali, whlasusu wẹ yè wlánwé etọn to Alènú Hóhó po Yóyó mẹ. Owé DANIELI 8:17-19 tọn dọmọ, “Tùnwun, hiẹ visunnu gbẹtọ tọn è; na númimọ lọ tin hlan ojẹ opòdo tọn ... Ewọ sọ dọ hlan mi dọ, do ayi e go, Yẹn na hẹn we yọn núhe na tin to ojẹ agògbọnen homẹgble tọn lọ mẹ: na e tin hlan ojẹ didè opòdo lọ tọn.”

Dinvie, núhe yè zéwhlá bo sọ tlẹ hlan ojẹ he lọ ko yín hùnhùndohia to gbaungba gbọn hùnhùn ohiadonu şinawe lẹ tọn dali, bo sọ sọgan yín domona dagbedagbe. Nugbo, yé he na hia owé anádeme tọn he lọ po odẹ po, na mọdona Owé Daniẹli tọn po Owé Osọhia tọn po hézéhézé.

Yewhegán Daniẹli mọ númimọ lẹ eheme nukonyi yi de lẹ yín didohia te bo sọ yín lilá to ninọmẹ ohia tọn lẹ mẹ. Şigba e ma yín hlan ewọ nado dètana yé gba; nado dọ to alọ devo mẹ, yè do angẹli Gabliẹli hlan ẹn nado henzùn yinyọnen hlan ẹn, yèdọ tadèna oyẹ he yè dohia ẹ lọ tọn lọ. Enẹwutu, Daniẹli dèkunnu etọn dọmọ, “Ewọ sọ hẹn mi nado tùnwun , bo sọ to hódo hẹ mi, bo dọmọ, Daniẹli è, Yè hẹn mi jegbonu wá dinvie nado hẹn we zùn anàtọ wuntùntùn tọn. To şaunşaunwhenu ovẹ towe lẹ tọn wẹ gbèdide jegbonu yi, yè sọ hẹn mi wá nado dọ na we; na yè yinwanna we talala: enẹwutu, lẹn owhèhó lọ pọn, bo sọ tùnwun númimọ lọ” (DANIELI 9:22-23).

Kẹdẹdi whenenu, mọwẹ míwlẹ lọsu dóhùdo tùnmẹ lọ tọn po wuntùntùn onú lẹ tọn po to egbé dó ga. Şigba míwlẹ lọsu dóna hodẹ ga na Jiwheyewhe nido sọgan ná mí gblondó po nukunmọjenu go de po. Hónhungán onú he lẹ tọn tin to pahónamẹ he lọ mẹ, dọmọ: “lẹn owhèhó lọ pọn, bo sọ tùnwun númimọ lọ” Enẹwutu mēdepope he na gbẹdai Ohó Jiwheyewhe tọn to apadopo na tin to núşiwá mẹ, yín etlẹ yín dọ ewọ to linlẹn dọ ewọ ko kealoyi núdóhia de. Şigba Jiwheyewhe ko yín bibládó Ohó Etọn go kakadoi. Na Ewọ nọ basi onú lẹpo kẹdẹdi Ohó Etọn. Podọ mí sọ hia to owé DANIELI 11:2 tọn mẹ, dọmọ: “Podọ dinvie wẹ yẹn na do nugbo lọ hia we.” Podọ mí masọ jlo núdevode ba, şigba mí jlo Nugbo onú he tin to owé he mẹ lẹ kẹdẹ.

Podọ Johanu lọsu tindo dọpọn mēdlapọn Angẹli lọ tọn to whenuena ewọ tin to osó Pasmọti ji. Mí sọgan hia ehelọ sọn owé OSQHIA 1:1 tọn mẹ. Ewọ dèkunnu dọmọ: “Osọhia Jesu Klisti tọn he Jiwheyewhe na hlan ẹn nado dohia hlan afanumẹ etọn lẹ, onú he ma na nọ ma wájọ to zădevie; **é sọ domẹhlan bo do yé hia gbọn Angẹli etọn dali hlan Johanu mēmẹglo etọn.**” To whenuena ewọ ko mọ onú mimọ he lẹ po, po onú he jọ lẹpo po, na ewọ ko dọ to OSQHIA 22:8-9 tọn mẹ dọmọ: “Podọ yẹn Johanu wẹ ewọ he sè bo sọ mọ onú he lẹ po. Whenuena yẹn sè bo sọ mọ, yẹn jẹklo nado litai to afọ Angẹli lọ tọn nukon, he do onú he lẹ po hia mi. Whenenu wẹ é dọ hlan mi, dọ, pọn hie wà mọ blo: devi hatọ de wẹ yẹn po hiẹ po, po yewhegán mēmẹsunnu towe lẹ po, po yé he to ohó he tin to owé he mẹ tọn yin lẹ po: litaina Jiwheyewhe.”

Enẹwutu, mí dóna dopéna Jiwheyewhe bo sọ nọ sèn Ewọ dopo kẹdẹ, yín Ewọ tlẹ dó angẹli kavi yewhegán de hlan, na Ewọ tindo awhanpa to olon mẹ

podò to aigba ji he yín wenzagun gbèdidè etòn tòn. Ewò sògan dòhó bo sò wàzòn gbòn yé mè kèdèdilé Ewò jlo do (HEBLU 1:7)

Podò azòndedovo de he yín bibla do titò Whlèngán tòn go, dopo tindo hudo dódai tòn po oylò aposteli tòn lẹ po. Eyín mède tindo linlèn dọ yè ylọ ẹ, to whenenu ewò na blá gbẹtò lẹ po hòdótò etòn lẹ po do nùplónmẹ etòn titi go. Şigba eyín mède yín didóhlan sòn Jiwheyewhe de, ewò na nọ dòhó Jiwheyewhe tòn bo nasọ hèn gbẹtò lẹ biọ kansịamẹ po Jiwheyewhe po. Podò gbẹtò Jiwheyewhe tòn mòhunkò lẹ wẹ nọ wléawúna aliho Oklunọ tòn, bo sọ nọ wléawúna gbẹtò lẹ lé togùn Jiwheyewhe tòn lọ sògan zinzònlín do. Yé dóna dèşè jẹnukòn onú he nọ zínmedódò lẹ (ISAIA 62:10). To alọ he lọ kẹdẹ ji wẹ gbẹtò de sògan jẹgodona Jesu Klisti te.

Linlèn he lọ hèn mí nado flin dódai he tin to owé MALAKI 3:1, tòn mè dómọ: *“Dayi e go, Yẹn do lizónyító şie hlan, ewò bo nasọ wléawúna aliho lọ to nukòn şie: Podò enẹlọ yín şişẹ to devizòn Johanu Baptiste tòn mè, mēhe yè dohlan nado wléawúna aliho Oklunọ tòn lọ. (MATIU 11:10)*

To owé OSQHIA 22:6 tòn mè, mí hia dolé, *“E sọ dohlan mi, dọ, Dódó po nugbo po wẹ ohó helẹ: Oklunọ Jiwheyewhe yewhegán wiwé lẹ tòn wẹ do angẹli etòn hlan nado do onú he to na wá jọ dinvie hia hlan devi etòn lẹ. Podò to vivonu Oklunọ Lọsu dòhó dolé dọ: “Yẹn Jesu ko do angẹli şie hlan nado dèkunnu onú helẹ tòn hlan mì to agùn lẹ mè...” (OSQHIA 22:16)*

Podò whedepopenu he nújijọ dèdovo de he yín bibladopo po titò whlèngán tòn po sọawúhia, Jiwheyewhe nọ do angẹli kavi yewhegán etòn de hlan, to owé AMQSI 3:7 tòn mè é dómọ: *“Nugbonugbo Oklunọ Jiwheyewhe ma na wà núde, adavo ewò dè aşı etòn hia hlan devi etòn yewhegán lẹ”* podò nado dọ, jiji Johanu Baptiste tòn yín lilá gbòn angẹli de tòn dali, to owé LUKU 1:13 tòn mè, podò to agbégbé he dònşẹpọ Jelusalẹm dali, lẹngbọhọtọ lẹ sè hànjjiji awhànpa olon mè tòn lẹ tòn po núlílá lọ po, he yè ko dọ gbòn angẹli lọ dali, yèdọ jiji Mefligòtọ lọ tòn, dómọ: *“Angẹli lọ sọ dọ hlan yé, dómọ, mì dibu blo: pón, yẹn hèn wéndagbe homẹhùnhùn daho tòn wá na mì, he na tin hlan gbẹtò lẹpo. Na yè ji whlèngantọ hlan mì to egbé to otò daho davidi tòn mè, he yín Klisti Oklunọ.”* (LUKU 2:10-11). Podò to asiko mítòn mè ga, hùnhùn hiadonu şinawe lẹ tòn ko yín lilá bo sọ sọawúhia to ninòmẹ huhlòn tòn de mè.

Klisti po agòjèdo-Klistigotọ lọ po

Podò e to dandanmẹ nado tindo nukunmojẹnugo po wùntùntùn de po do gbòn agòjèdo-Klistigotọ lọ dali, podò, enẹwutu, matin whẹgbledo, míwle na pón hlan Ohó Jiwheyewhe tòn bo sọ dindona nudabla dawẹ he lọ tòn gbòn hinhòn ohóta owé wiwé mè tòn lẹ tòn dali, podò dohia dawẹ lọ tòn die, kèdèdilé yè ko dohia do to owé winwłán vovo mè sòn asiko dindẹn de mè.

Şigba dinvie, mí tindo jlojẹ nado dindona onú jẹagọ lọ, he ma tindo gblondo de adavo gbọn Ohó magbovo Jiwheyewhe tọn kẹdẹ dali.

Kunnudidè lẹpo sọawúhia to Owé Wiwé mẹ, to yéwlẹ lọsu mẹ podọ to kànşısa ode pannukọn awetọ mẹ, bo sọ yín odohia gbọn Nugbonọ yínyín Jiwheyewhe tọn dali. Podọ núdidá nọ dèkunnuna Núdátọ lọ. Dinvie, eyín mẹde gbẹ awúshia Núdátọ lọ tọn, bé whenẹnu ewọ dóna ko gbẹ awúshia núdidá tọn to whẹkẹ lọ mẹ. Na mefligò lẹ wẹ kunnudidè gbete de podọ dohia Meḡligòtọ lọ tọn. Onú wiwé lẹ ma dóhùdò şişẹ kavi odohia míwlẹ tọn tọn gba – na yéwlẹ ko to nugbo lọ dohia wutu. Do ayi e go, enẹ lọ nọ yín zinzán na ohógbè dopodopo po ohóta dopodopo po to Owé Wiwé lẹ mẹ.

Dinvie, zinzán ylankan agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn yín dopo to ohóta he sinyenawu talala lẹ mẹ nado dọhó do yé go. Jenukọn, yewhe yínyín Jesu Klisti tọn sọawúhia, to enẹgodo awetọ he na sọawúhia wẹ dawẹ dabra agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn. Do ayi e go, ohóta awe helẹ ko yín núhe go yè nọ dọhó do podọ gbẹtọ susu sọ tin to wuwlu de mẹ. To ninọmẹ awele mẹ, vogbingbọn daho de tin to wuntuntun lọ mẹ. Na azinpo de matin to aigba ji ehago ogán-núplónmẹtọ he nọ dọhó de sọgan ná mí nukunnumọjenugo do ohóta awe helẹ ji gba. Podọ oyọnen zédai otànhóhó tọn to núpínpón he lọ mẹ tin to zinlu titli de mẹ. Enẹwutu, mí nọ mọ gbèdide po linlẹn agùn alopālọpa lẹ po tọn yí, şigba na yéwlẹ tọn e ma húgan mọ gba.

Kẹdẹdilẹ yè dọ dote dó sọn yewhegán Daniẹli de, owé dabra he lọ dóna yín titlẹ bo sọ yín nusúdo kaka jẹ ojẹ opòdo tọn mẹ. Podọ to Owé OSQHIA 5:1 tọn mẹ, mí wá mọdona dogbọn owé ohiayonu tọn de dali to Alẹnú Yóyó mẹ. Do ayi e go, yè ko dọ hlan Johanu he mọ onú helẹ dọmọ, “... *Do ayi e go, Kinnikinni lọ he sọn whẹndo Juda tọn mẹ, Adọ Davidi tọn, ko gbawhàn nado hùn owé lọ, podọ nado hùn hiadonu etọn şinawe lẹ...*” (OSQHIA 5:5).

To anádeme he lọ mẹ, mí ma sọgan dọhó do hùnhùn hiadonu lẹ tọn po núhe yé yín po ji gba. Na ehe lọ dóna yín wiwà to blọsi devo lẹ mẹ. Na ehele wẹ núhe kàn mí po ohóta he tin to nukọn mítọn he lọ po. Dinvie, mí dóna wá tadèna lọ po apajlẹ he hodo e go lọ po ji, yèdọ ehe mí to mimọ to dinvie lọ. Na dọdai lọ taidi ohógbè Oklunọ mítọn tọn lẹ, Mèhe dọhó do oló lẹ mẹ bo sọ zán apajlẹ alopālọpa lẹ, yèdọ eheme gblondo lẹ lọ lọsu tin te ga. Podọ to owé dọdai tọn awele mẹ, mí hia dogbọn gbékanlin lẹ dali, dogbọn ota lẹ dali, dogbọn azò lẹ dali, dogbọn boşiq kanlin lọ tọn dali, dogbọn ohia kanlin lọ tọn dali, dogbọn osọha kanlin lọ tọn dali, podọ dogbọn ayòdetọ he hẹ kanlin lọ lọsu tọn dali ga, podọ onú devodevo lẹpo ga. Na tadèna apajlẹ helẹ pó tọn dóna yín didohia gbọn alogó Owé Wiwé lẹ tọn dali po ayipipa daho de po.

Do ayi e go, zinzán agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn yín mimọ to ninọmẹ alopālọpa lẹ mẹ bo sọ to yiye dómọ na owè fò hunkọ to otànhó agùn tọn mẹ. Enẹwutu, Owé Wiwé do núhe e yín lọ hia mí to kòndopọ vòvo lẹ mẹ. Dinvie, Paul dlenalọdo gbẹtọ he lọ to azónyiwà etọn po azónyikọ sọha etọn tọn po. Podọ po

núpinpón dọdai tọn de po, é tẹnpón nado do é hia hézéhézé. Enẹwutu, aposteli lọ wlán bo wọhẹ yisenọ lẹ dọ, “Mì diki mēdepope klọ mì to núdepope mē blo: na azán lọ ma na wá, adavo aijiẹ de wá whẹ, bọ yẹ na yí dawẹ ylandonọ nẹ hia, ehe yín ovi vivà tọn; mēhe to alinglón, bo sọ to ede zé do oji hú ehe yẹ nọ ylo dọ Jiwheyẹwhe, kavi ehe yẹ nọ litaina lepo; sọmọ bọ é sinai to tẹmpli Jiwheyẹwhe tọn mē, bo zé ede do gbonu di Jiwheyẹwhe. Bé mì ma flin dọ, whenuena yẹn tin to mì de, yẹn ko dọ onú helẹ na mì ga? Dinvie mì sa ko yọn onú he glónali nẹ na yẹ nido do é hia to ojẹ etọn mē. Na núdabla ylando tọn ko sẹ do azónwiwà ji: ẹgba ewọ he to aliglón nẹ na to aliglón nẹ kaka yẹ na do dè e sẹ sọn ali ji. Whenu wẹ yẹ na dè mejẹglo lọ hia, mēhe Oklunọ na yí gbigbo onú etọn mē tọn do súdo, bo nasọ yí sisẹ wiwá etọn tọn do súkundona: yèdọ ewọ lọ, mēhe wiwá etọn na taidi azón Satani tọn kẹde, po huhlón lepo po, po lalo he jawu lẹ po po oklọ mawàdódó tọn lepo po na yé he dọn lẹ...” (2 TẸSALONIKA 2:3-10).

Dinvie, onú zẹjẹdonúgo helẹ ná mí ohia agọjẹdo-Klistigotọ lọ tọn dele:

Klisti wá to Oyín Otọ tọn mē (JOHANU 5:43);

Mẹvletọ Etọn wá to oyín ede titi tọn mē (JOHANU 5:43).

Klisti huwhẹ Ede mlenmlen (FILIPINU 2:8);

Ovi vivà tọn lọ zé ede daga na onú lepo (2 TẸSALONIKA 2:4).

Yè vlẹ Klisti bo sọ gbẹ Ẹ (ISAIA 53:3);

Yè nọ sẹn agọjẹdo-Klistigotọ lọ bo sọ nọ jlayinna ẹn (OSQHIA 13:8).

Klisti dẹkunnu na Nugbo lọ (JOHANU 18:37);

Agọjẹdo-Klistigotọ lọ zé Nugbo dlán odò jẹ aigba (DANIẸLI 8:12).

Klisti wá nado wà ojlo Jiwheyẹwhe tọn (HEBLU 10:7-10);

Agọjẹdo-Klistigotọ lọ nọ wà núhe é jlo (DANIẸLI 11:36).

Klisti wá nado whlẹn mēhe dọn lẹ gán (LUKU 19:10);

Agọjẹdo-Klistigotọ lọ wá nado và mēwiwé lẹ súdo (DANIẸLI 8:24).

Klisti jó Ede na osẹn Jiwheyẹwhe tọn (MATIU 5:17);

Yè ylo kẹntọ lọ dọ “matin osẹn” (DANIẸLI 7:25; 2 TẸSALONIKA 2:8).

Yè ylo Klisti dọ Ovi Jiwheyẹwhe tọn (LUKU 1:35);

Agọjẹdo-Klistigotọ lọ yín yiylọ dọ, ovi vivà tọn (2 TẸSALONIKA 2:3).

Klisti wẹ núdabla jijo-di-Jiwheyẹwhe tọn (1 TIMOTI 3:16);

Agọjẹdo-Klistigotọ lọ wẹ núdabla ylando tọn (2 TẸSALONIKA 2:7).

Do ayi e go, onú zẹjẹdonúgo lẹ lọ to dandan mē nado mọdona dawẹ he lọ. Yè nasọ gọ núhe pọ lepo na. Podọ to anádemẹ míton he lọ mē, vogbingbọn he tin to Klisti po agọjẹdo-Klistigotọ lọ po sẹn sẹn, ko wá hinhónnú hézéhézé. Podọ omẹ susu ma ko mọdona núhe yé na wá mọdona gbọn blọsi he lọ dali gba. Na to Owé Daniẹli tọn mē, to episteli aposteli lẹ tọn mē, podọ to Owé Os-

ohia tọn mẹ, mí mọ odohia alopãlọpa dawẹ dopo nẹ lọ tọn po núyiwà dopolọ po to ninọmẹ susu mẹ.

Nado dọ gbaungba, gbẹtọ dabra de wẹ agòjẹdo-Klistigotọ lọ. Kẹdẹdilẹ yẹ sọgan yọn Klisti gbọn awúsohia Jiwheyewhe tọn dali dó, mọdopolọ wẹ yẹ sọ mọ agòjẹdo-Klistigotọ lọ gbọn yewhe etọn dali dó, eyín yẹ táhinhọn do ohóta lọ ji sọn agà. Do ayi e go, Klisti wẹ awúsohia Jiwheyewhe tọn to ninọmẹ gbẹtọ tọn de mẹ. Podọ awúsohia agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn na yín Satani to ninọmẹ gbẹtọ dahò de tọn mẹ to aigba. Do ayi e go, Satani ma yín yewhesentọ de gba, na é yise to Jiwheyewhe mẹ bo sọ sisọ (JAKQB 2:19). Podọ afọzedotetọ etọn to aigba ji, nọ zinzonlin gbọn afọdomẹ etọn lẹ mẹ. To gbonu finẹ, mí na dọhó do dawẹ sinsẹnno dèdovo he nọ zán owéfọ lẹ do fidepope he jẹ de ji kẹdẹdilẹ Satani ko wà dó, yèdọ to whenuena é tẹn Jesu Lọsu pọn do.

Kẹdẹdilẹ Klisti tindo otànhó dindèn de dó, mọdopolọ wẹ na Satani lọsu ga. Yé omẹ awele sọ tindo jọtẹn yetọn sọn olon mẹ. Eyín mède na dindona yé, e bọawu nado mọ dọ Klisti gọyì Jiwheyewhe de, bọ agòjẹdo-Klistigotọ sọ gọyì Satani de. Do ayi e go, Klisti nọtena Ahọludù Jiwheyewhe tọn po hinhọn po, podọ po ogbẹ po. Agòjẹdo-Klistigotọ lọ nọtena ahọludù Satani tọn po zinvlu po, podọ po okú po. Yé omẹ awele sọawúhia to aigba ji, yè do yé omẹ awele hia bo sọ yín whiwhla to asiko dopolọ mẹ.

Kẹdẹdilẹ mí ko pa ayi e go dó, mí mọ odohia yé omẹ awele tọn to Owé Wiwé mẹ. Sọn dòdó ojẹ lẹ tọn, oyẹ lẹ po ohia lẹ po tin bo sọ to ohódọ dogbọn Klisti po agòjẹdo-Klistigotọ lọ po tọn dali. Na ahọludù de wẹ yé omẹ awele. Yé omẹ awele sọ to avunho na ofin de, po vogbingbọn de po dọ dopo wẹ Jiwheyewhe, bọ yè nọ sèn omẹ awetọ lọ di Jiwheyewhe. Enẹ wẹ Hinhọn po zinvlu po, okle po ozán po, podọ ogbẹ po okú to kunnudè sọn dòdónu núdídá vòvo donu awe tọn po ninọmẹ tọn po. Do ayi e go, mí mọ okún awele sọn Kaini po Abẹli po ji kaka jẹ Jesu po Juda po whenu, podọ to vivonu jẹ Klisti po agòjẹdo-Klistigotọ lọ po ji.

Do ayi e go, yè do Klisti hia to kànşısa alopãlọpa lẹ mẹ po devizọn Etọn po, podọ po titò Whlengan tọn po kẹdẹdi Ovi Jiwheyewhe tọn, di Ovi Gbẹtọ tọn, di Ovi Davidi tọn, di Lẹngbọvu Jiwheyewhe tọn, di Whẹyidomejitọ, di Whẹyidotọ, di Ahọlu, di Yewhenọ, di Yewhegán, po oyín devodevo lẹpo po.

Podọ hlan agòjẹdo-Klistigotọ lọ, dilẹ yẹ ko dọ dó, yè do é hia to ninọmẹ alopãlọpa lẹ po azọnyínkọ vòvo lẹ po: kẹdẹdi yewhegán lalonọ lọ, di matin osẹnnọ, di dawẹ ylando tọn lọ, po oyín devodevo lẹpo po. Dinvie, e ma na sinyenawuna mēdepope he dín owéfọ lẹ mọ to Owé Wiwé mẹ nado jẹgodona azọnyínkọ Klisti tọn lẹ dọ yé wẹ azọnyínkọ Jiwheyewhe Lọsu tọn kanwe-kò do kanwe-kò ji, podọ ga ehe yín agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn lẹ dóna yín Satani tọn lẹ.

Agòjijẹ po nukundiọsọ po

Honhùngán dagbe nado mọdona dawẹ dablẹ he lọ, yín dodinna to ohógó he yín *agòjijẹ* mẹ. Kẹdẹdilé omẹ popo ko yọnen dó, enẹ lọ wẹ “nukundiọsọ”. Do ayi e go, agòjẹdo-Klistigotọ lọ wẹ kẹntọ lọ, ewọ lọ wẹ mẹhe jẹagòdo Jesu Klisti. Podọ apáwhẹ oklọ tọn he tin to ohó he lọ mẹ wẹ yín dọ dawẹ he lọ wẹ yẹ dẹnalođo kẹdẹdi Klisti, ẹgba to núplónmẹ etọn po zinzán etọn lẹpo po mẹ, é jẹagòdo Klisti po Ohó Etọn po. Sọ do ayi e go, ewọ nọ dọhó dogbọn Klisti dali, ẹgba bo blá hòdótọ etọn he é nọ ylọ dọ “yisenọ lẹ” to núpinpọn etọn po zédai etọn lẹ po mẹ. Yéwle nọ yise to ohó etọn lẹ, ẹgba e ma yín Ohó Klisti tọn mẹ gba.

Dinvie, ohia dèdovo agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn nọ yín yinyọnen to núyiwà he jẹagò de mẹ, bọ yẹ sọ nọ ylọ ẹ dọ “lalonọ”, podọ é sọ nọ do ede hia po núplónmẹ etọn he tin sọn lalo sinsẹn tọn lẹ mẹ po, yèdọ jẹagòdo Klisti Mẹhe núplónmẹ Etọn lẹ yín nugbo kẹdẹ. Enẹwutu, agòjẹdo-Klistigotọ lọ diọ núplónmẹ Klisti tọn lẹpo do alọ ede tọn ji. Do ayi e go, tasọdona nugbo de tọn wẹ lalo! Kẹdẹdilé Satani ko wà dó to Jipa Edẹn tọn mẹ, mọdopolọ wẹ agòjẹdo-Klistigotọ lọ nọ zán Ohó Jiwheyewhe tọn dopodopo po oklọ po nado blu podọ nado klọ yé he yín sinsẹn tọ lẹ gannu-gannu. Ẹgba eyín mède na pọn hlan onú lẹ dagbedagbe, bé dopo to núplónmẹ etọn lẹ mẹ ma sọgbè hẹ Ohó nugbo Jiwheyewhe tọn lọ gba. Enẹwutu, mèdepope he wà núde jẹagòdo Ohó lọ dóna tin agòdo Klisti go, ehe tùnmẹ dọ, “agòjẹdo-Klistigotọ”, na Klisti wẹ *Ohó lọ - yèdọ Logos* lẹ.

Do ayi e go, mí ko sè dote dogbọn agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn dali to azán apósteli lẹ tọn mẹ. Johanu ma gbọawupo nado dọhó do ohóta he lọ ji to epísteli etọn lẹ mẹ gba. Ewọ wlán to pinpọn hlan ojẹ he mẹ mí tin te he lọ tọn, dọmọ, “*Mí yọpọ lẹ emi, ojẹ godomẹ tọn wẹ: lé mí ko sè dọ agòjẹdo-Klistigotọ ja ...*” Dinvie, e jẹ na yẹ nido do ayi e go dọ, Johanu dọhó dogbọn wiwá agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn dali di omẹ dopo to alọ de mẹ, bo sọ dẹnalođo ojẹ godomẹ tọn lẹ he na yín asiko vivonu tọn he mẹ mí tin te to dinvie lọ. Podọ to ojẹ dopolọ mẹ, é sọ dẹnalođo agòjẹdo-Klistigotọ lọ dọ yé ko tin to dote, “*... yèdọ dinvie agòjẹdo-Klistigotọ susu wẹ tin*” (1 JOHANU 2:18). Mí dóna mọdona dọ, omẹ nẹlẹ ma gbẹ Klisti gba, ẹgba yé do É hia jẹagòdo Ohó lọ go, bo sọ ná tùnmẹ yetọn titi lẹ dogbọn Ewọ tọn dali.

Podọ mèmẹsunnu lalonọ he tọn dali Paul to winwlán gbọn wẹ “Klisti” lalonọ he hó Klisti dọ lẹ, yèdọ mẹyamisisádodè lalonọ lẹ ko tin sọn bibénu gbọn. Na yé vì sọn Ohó yẹwégán nugbo tọn lẹ po apósteli lẹ po tọn mẹ, bo sọ hẹn núplónmẹ yetọn titi jẹgbonu wá. Do ayi e go, dawẹ dèdovo yín alọdłẹdo to Owé Wiwé lẹ mẹ; ẹgba mẹhe jẹgodona ẹn lẹ yín yiylọ dọ, “Nikolaitani lẹ”. Na é bé yé he nọ yawu yise to núhẹ é dọ to lẹdo etọn lẹ mẹ, ẹgba bo nọ dọyewhehó dọ whlẹngan tin to azón he mède to wiwá mẹ, to fie e

jẹ dọ núpłónmẹ apósteli lẹ tọn he yín dọ, klandowiwé gbọn yise dali kẹdẹ wẹ nọ whlẹn omẹ gán.

Enẹwutu, Oklunọ lọ dọhó hlan omẹ Eton lẹ to owẹn hlan whèta agùn tintan lọ tọn bo sọ degbèna yé po ohógbè he lẹ po, dọmọ, “*Şigba ehe wẹ hiẹ tindo, na hiẹ gbewanna owàlọ Nikolaitani tọn lẹ he Yẹn gbewanna ga*” (OSQHIA 2:6). Podọ to owẹn hlan whèta atòntọ lọ, alá he matindo Owé Wiwé lẹ, yèdọ ehe ko yí huhlẹn sọn ašẹpipa kosi lẹ si, bo ko sọ do ede hia to aliho pẹvide mẹ di yewhehódoto, wòhẹ he jẹgodona lọ wẹ ehe dọ, “*Mowẹ hiẹ sọ tindo mède he tẹdo oplón Nikolaitani lẹ tọn go ga, onú he Yẹn gbewanna*” (OSQHIA 2:15). Do ayi e go, likún lọ po ogbé-ylankan lọ po to whinwhẹn dopọ to ogle dopolọ mẹ. Podọ nugbo lọ po lalo lọ po sọ tin to aigba Yise tọn dopolọ ji.

Jenukọn whé, ewọ bé po gbọdeme gbìgbọ agòjẹdo-Klistigotọ tọn de po, yèdọ ehe nọ klán núpłónmẹ mède titi tọn he tónsọn núpłónmẹ nugbo Owé Wiwé tọn lẹ mẹ go. Podọ to godo, núpłónmẹ agòjẹdo-Klistigotọ tọn nẹlẹ yín didọzùn zédai, podọ to vivọnu, yé yín mẹhe yè şinyọn jẹgbakuna to agòjẹdo-Klistigotọ lọ lọsu mẹ. Enẹwutu, Paul mẹhe tindo nukunnumọ dọdai tọn wlán dólé dọ, “*Eyín mèdepope sọ plón omẹ gbọnvo, bọ é ma sọ yí núnýọnen do ohó he pégan go, yèdọ ohó Jesu Klisti Oklunọ míton tọn, podọ do oplón go, he di jijo-di-Jiwheyewhe tọn; saklanọ wẹ ewọ, e ma sọ yọn onú de...*” (1 TĚSALON. 6:3-4).

Do ayi e go, apósteli lọ mọdona dọ Wëndagbejiija eton Jiwheyewhe de wẹ é sọn. Na é ko mọ ẹn yí gbọn osqhia Jesu Klisti tọn dali (GALATIA 1:12). Ewọ ma hoavúnna ede kavi na núpłónmẹ eton titi gba, adavo na Wëndagbe Jesu Klisti tọn, yèdọ owẹn Whlengan wiwé Jiwheyewhe tọn tọn lọ. To Owé 2 TIMOTI 1:13-14 tọn mẹ, ewọ wlánwé sèdo devihatọ eton lọ dogbọn núpłónmẹ nugbo lọ tọn dali, dọ, “*Hẹn ohia ohó tọn he pégan lọ go gligli, ehe hiẹ ko sè to dē, to yise po owanyin po mé, he tin to Klisti Jesu mẹ. Onú dagbe he yè ná hlan we, pọn e go gbọn Gbigbo Wiwé he nonọ mí mẹ dali*”.

To aliho otànhó agùn tọn mẹ, mẹplónmẹto lalonọ po yewhegán lalonọ susu lẹ ko fón, kẹdẹdilẹ apósteli pita ko dọdai jenukọn dó, dọ, “*Şigba yewhegán lalonọ lẹ fón to gbeto lẹ mẹ ga, yèdọ dilẹ mẹplóntọ lalonọ lẹ na tin to mì mẹ dó, yé he na gbọn núglọ hẹn aliho plóngiglọ dindón tọn biọ mì mẹ, yèdọ yé na nọ mọn Oklunọ he hò yé, bo na hẹn dindón yawu wá yéde ji*” (2 PITA 2:1). To ofi, mí hia dogbọn yewhegán lalonọ po mẹplóntọ lalonọ lẹ po tọn dali.

To gbọdeme gbìgbọ agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn glọ, agùn de nọ to nukonyi to adà Agùn nugbo Jesu Klisti tọn mẹ. Yé nọ tindo mẹplóntọ yeton lẹ titi po yewhegán lalonọ lẹ po, podọ apósteli lalonọ he ma nọ dọyewhehó núpłónmẹ Klisti tọn tọn gba, adavo núnýọnen yeton titi lẹ. Podọ yé nọ tindo agùnvi yeton lẹ sọn yé he ma ko dóadọ ganji to Ohó Jiwheyewhe tọn mẹ lẹ mẹ. To vivọnu, ohia he lẹ pó po azón agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn he lẹ pó po nọ yín hinhenwá to opọ mẹ to núnýiwá dopo glọ podọ to ota dopo glọ. Enẹwutu, mí hia to Owé

Osòhia tòn mẹ dogbọn **yewhegán lalonọ lọ** dali. Kẹdẹdilẹ yewhegán nugbo lẹ ko tindo Ohó magbọvọ Jiwheyewhe tòn he ko nọ wá yéde dó, podọ to whenẹnu yé sọgan dọ **LẸ WẸ OKLUNỌ DỌ**, mọdopolọ wẹ yewhegán lalonọ lọ nọ to didọ dọ, ewọ wẹ ogbè he ma nọ gbọvọ lọ to aigba ji. To nugbo de mẹ, núplónmẹ etọn lẹ matindo núdepope he sọgbè hẹ Ohó Jiwheyewhe tòn nugbo lọ gba. Na ewọ lọ wẹ yewhegán núplónmẹ lalo tòn lẹ, podọ enẹwutu, yè dọhó dogbọn ewọ dali di *yewhegán lalonọ lọ*.

Dinvie, mēdepope he nọ dọ núhe jeagòdọ ehe yewhegán nugbo lẹ ko dọ go, yewhegán lalonọ de wẹ ewọ. Podọ mēplǎntọ lalonọ wẹ ewọ he nọ plónmẹ jeagòdọ ehe mēplǎntọ nẹlẹ he ko tindo to bibẹnu Agùn Alẹnú Yóyọ mẹ tòn lẹ ko plónmẹ go. Na gbọn zéjlẹ dali, mí sọgan payi e go to vlẹkẹsi de mẹ dọ, Jesu devo wẹ yè to didohia to egbé, yè sọ to yewhehó devo dohia, ehe tindo gbọ-demẹ gbọn gbigbo devo de dali (2 KOLINTINU 11:4). Mọwẹ yè do enẹ he yín nugbo lọ hia di lalo, podọ enẹ he yín lalo lọ yín didóai to ehe yè nọ ylọ “Yise” mẹ, di núhe sọgbè. Enẹwutu, to nukonyiyi otànhó agùn tòn mẹ, núplónmẹ susu gedegede he yè sọgan ylọ dọ núplónmẹ he jeagò lẹ yín didohia, yèdọ ehe ma sọgbè hẹ núplónmẹ nugbo lọ po zinzán Yisenọ owè kanwe-kò he ko wáyì lẹ tòn po gba, bọ gbẹtọ lẹ ma sọ mọdona enẹ lọ gba.

Dinvie, bé mēnu wẹ ewọ he to Owé Wiwé lẹ dinpón to egbé? Bé mēnu wẹ to tintenpón bo sọ to dodinna eyín núplónmẹ lẹ lọ sọgbè? Do ayi e go, Paul dọmọ, *“Na yẹn yón ehe dọ, to yiyi sie godo, ohla he dobu na biọ mì mẹ, mapọ apọ yínte. Podọ to mìlọsu mẹ wẹ sunnusi lẹ na fónson bo na to onú agọ dọ, nado dọn núplǎntọ lẹ dogo yeton”* (OWALỌ 20:29-30). Yé nọ dọhó po ogbè he yè plón dagbedagbe lẹ po, yèdọ ehe yín lilẹdọ gbọn hùnwẹ núyiwà tòn lẹ dali. Podọ yé ma mọdona núde lẹ, yèdọ yé he yín agùnvi lẹ, nọ kẹaloyi enẹ lọ, bo nọ yise dọ Klisti wẹ ko dè bo ko sọ do onú nẹlẹ hia. Na yé nọ pón hlan gbonu he yín sinsẹnnọ lẹ bo ma sọ nọ mọdona azónwànú he yè ko zédo e mẹ, na yé ma mọdona Ohó lọ wutu. Enẹwutu, Jesu dọmọ, *“Lẹngbo sie lẹ sè ogbè sie”* (JOHANU 10:27). Do ayi e go, ogbè Etọn wẹ Ohó Etọn bo nasọ to Ohó lọ yín kakadoi.

Kẹdẹdilẹ mí ko dọ dó, yewhegán lalonọ nọ yín yinyónen na é ma nọ dọyewhehó Ohó yewhegán nugbo lẹ tòn tòn gba. Podọ aposteli lalonọ nọ yín yinyónen na ewọ ma nọ dọyewhehó núplónmẹ nugbo aposteli lẹ tòn tòn gba (OSQHIA 2:2). Mọwẹ agọjẹdọ-Klistigoto lọ nọ yín yinyónen na lalo wẹ núplónmẹ etọn dogbọn Klisti dali lẹpo wutu. Do ayi e go, yé ma nọ yigbèna bo sọ nọ sọgbè hẹ núhe Klisti Lọsu nọ plónmẹ gba. To ohódidọ mẹ, é nọ yigbè Klisti tòn, ẹigba é nọ yí hẹn to sisósisó de mẹ po boşio po, sọn oylo etọn ji kaka jẹ yé he ko kú lẹ ji, ehe matindo núdepope hú gbigbo tòn gba. Nawẹ mí na zé ohó helẹ hẹn to vivẹ mẹ dó sọ, dọ, *“Sẹgba eyín míwlẹ, kavi angẹli de sọn olon mẹ, sọ dọyewhehó wẹndagbe tòn devo hlan mì hú ehe míwlẹ do dọyewhehó hlan mì, yè ni gbọ é ni yín anatema”* (GALATIA 1:8)!

Do ayi e go, mēdepope he nọ lẹn dọ agòjẹdo-Klistigotọ lọ na yín aṣẹpatọ aihọn lọ tọn tọn, yèdọ dawẹ tindo aṣẹpipa he ma sọgbè de, omẹ mọtọn-hunkọ lọ na yín awujinọ. Enẹwutu, Paul wlán dogbọn ewọ tọn dali onú he Satani na wà gbọn ewọ mẹ to núyiwà etọn godo tọn lẹ mẹ, dọ, “Yèdọ ewọ lọ, mēhe wiwà etọn na taidi azọn Satani tọn kẹdẹ, po huhlọn lẹpo po, ohia, po lalo he jawu lẹ po, po oklọ mawàdódó tọn lẹpo po ...” (2 TĚSALONIKA 2:9-10). Mì sọ do ayi e go, dawẹ he lọ matindo ohia po azọnjawu Owé Wiwé mẹ tọn lẹ po gba, yèdọ kẹdẹdilẹ yé ko nọ sọawúhia dó gba, bo sọ yín kinkàndai to devizọn Jesu Klisti tọn mẹ podọ to aposteli lẹ tọn mẹ gbọn huhlọn Jiwheyewhe tọn dali gba. Şigba ewọ yín ogán lalo he jawu lẹ tọn de. Na onú lẹpo yín yíyí na wàtọnta etọn. Onú he mēdevo de ma sọgan wà nado tindo wàtọnta, ewọ na wà ẹ gbọn politiki sinsẹn tọn lẹ dali. Na ohia lalonọ lẹ wẹ ehe lẹ, yèdọ ehe jeagòdo Nugbo lọ go lẹ. Ewọ yón lé yè nọ klọ omẹ dó, podọ enẹ lọ nọ yín wiwà to aliho sinsẹn tọn mẹ; yèdọ nado klọ yé he yise to ewọ mẹ po wẹndagbe lalonọ po. É yón lé yè nọ dọhó hlan otògán lẹ dó, po nukontọ agùn daho lẹ tọn po, po mēhe jẹ lẹ po. Do ayi e go, é tindo opò hónámẹ dagbe lọ tọn to aihọn mẹ; ewọ sọ wẹ mēhe nọ mọdona onú lẹpo to aihọn mẹ; yé nọ sọn opliten sinsẹn alopǎlọpa lẹ tọn mẹ po opliten politiki alopǎlọpa lẹ tọn po mẹ wá ede. Na ewọ lọ wẹ na yín whẹgbọtọ he na tin to gblagbla otò he jeagòdo yénọzo lẹ go to politiki mẹ lẹ tọn mẹ, kẹdẹdilẹ ewọ yín mēhe glọ nukontọ agùn oklọ tọn lẹpo na kòndopó te. Ewọ sọ wẹ aṣẹpipa gbìgbọnọ he yìjì pete to aigba jì, podọ kẹdẹdilẹ é nọ dọ dó dọ, ewọ sọ tindo huhlọn he yìjì pete to akọta lẹpo jì nado dawhẹ.

Sọ do ayi e go ga, agòjẹdo-Klistigotọ lọ ma na tindo gblọndo na odẹ depope gbèdẹ. Podọ nújawu de ma na sọawúhia gbọn ewọ dali gbèdẹ kẹdẹdilẹ é yín wiwà dó gbọn Klisti dali gba, bo sẹkunọ lẹ sọgan zinzonlin, bo nukuntónnọ lẹ sọgan mọnú podọ otókunọ lẹ do sọgan sènú. Şigba aihọn lọ blébu na nọ pọn hlan ẹn bo sọ nọ sèn ẹn, na yéwle tọn, yèdọ “Na yé he dọn lẹ; na yé ma yí ow-anyin nugbo tọn wutu, na yè nido whlẹn yé gán. Podọ ehe wutu, Jiwheyewhe na do oklọ sinsinyẹn hlan yé, na yé nido yí lalo sè: na yè nido dawhẹna yé omẹ pó he ma yí nugbo sè lẹ, şigba bo tindo homẹvivi to mawàdódó mẹ” (2 TĚSALONIKA 2:10-12). Mì flin dọ, agòjẹdo-Klistigotọ lọ yín yisenọ gbọn oyín dali poun wẹ. Şigba to nugbo de mẹ, yisenọ yínyín kosi lẹ tọn he yè basi na mēde bo sọ jeagòdo Klisti go de wẹ ewọ. É nọ dọhó dogbọn Ahọludù Jiwheyewhe tọn dali, şigba é nọ dó ahọludù ede tọn ai, ehemẹ é nọ paṣẹ te kẹdẹdilẹ é jlo dó.

Jọten etọn

Nado mọdona núyọnẹn po wiwà agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn po hézéhézé, bé Satani jì wẹ mí dóna dọhó do jẹnukọn. Ehe lọ sọgan di onú paṣapaṣa de, şigba mí na do onú he tin to şenşẹn ewọ tọn po agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn po hia mì. Enẹwutu, to Owé EZEKIELI 28:12-15 tọn mẹ, mí hia dólé dọ, “... Hiyẹ

yí hiadoni do dohia osóha ló, he góna núyónen, bo sọ pé to ow hànpe mẹ. Hiẹ tin to Ede ni mẹ ojipa Jiwheyewhe tọn ló; zannu akuegégénu lẹpo wẹ oşinyon towe, saldiusi, topazi, po diamondi po, belili, oniksi, po jaspeli po, sapfili, emelaldi, po kalbunkle po, po sika po: anatózón ohún towe lẹ tọn po okète towe lẹ tọn pot-in to hiẹ mẹ; to azán he mẹ yè dá hiẹ te, yè ko wléawuna yé. Hiẹ wẹ kelubimi yíamisisádodé he şinyon: yẹn sọ zé we do, mọ bọ hiẹ tin to osó wiwé Jiwheyewhe tọn ji; hiẹ ko zinzonlin heji bo to teje to gblagbla zannu miyón lẹ tọn tọn mẹ. Hiẹ yín mēpipé to aliho towe lẹ mẹ sọn azán he gbè yè dá hiẹ, kaka yè do mọ mawàdódó to hiẹ mẹ”.

To ofi, matin oyẹ mayise tọn de, Lukifeli go wẹ yè to ohódọ do, mēhe Jiwheyewhe dá di angeli de. Kẹdẹdi núdidá Jiwheyewhe tọn de, ewọ sọgbè, şigba dilé yè ná huhlọn ẹn po ojlo mēdekannujẹ tọn po, mọwẹ é ko te dai. Şigba nado diọ linlẹn na Núdátọ ló, ewọ zé ede daga bo sọ lẹ jeagòdo Jiwheyewhe go. Onú dopolọ wẹ yè ọ dogbọn afọzédotetọ etọn he zé ede daga na onú lẹpo dali. Na Satani ma yín mēhe mọdona onú popo gba, na é ma sọgan mọ hlan lé núyiwà etọn dinvie tọn lẹ to dindọn do godo dó jẹ-nukọn gba. Mọwẹ e te hlan agòjẹdo-Klistigotọ he dóna zán aşepipa etọn kaka jẹ opòdo ló dó. Şigba yè whlá whèdida etọn do é. É mọdona onú susu, şigba bo ma yín onú popo gba.

Kẹdẹdilé yè ko ọ hlan mí dó, Satani ko tin to jipa Ede ni tọn mẹ. Podọ to aijijẹ etọn to finẹ godo, é zé ede biọ odàn ló mẹ, podọ to ninòmẹ nẹ ló mẹ, é kọ gbẹtọ tintan ló nado vétóli bo sọ gbàşen Ohó Jiwheyewhe tọn tọn. Na ewọ kànhóbiọ bo sọ dọmọ, “*Bé Jiwheyewhe ọ enẹ ló nugbo?*” Mọwẹ é dá mayise pannukọn Ohó Jiwheyewhe tọn to yé mẹ dó. Onú dopolọ wẹ afọzédotetọ etọn to wiwà to aigba ji. Enẹwutu, gbẹtọ lẹpo sọn bibénu gò biọ gbọdemẹ dawẹ ylankan nẹ ló tọn glọ, yèdọ mēhe nọ jlo nado zé ohù nukànbíọ tọn do godona Ohó Jiwheyewhe tọn to whepoponu. Jẹnukọn, e şẹ po ylando mayise tọn po pannukọn Ohó ló, to enẹgodo, tolivivẹ jẹgodona, ppodọ to vivonu, oséngbigbà ló wá gbèsisọ mẹ. Mọwẹ aijijẹ ló sọawúhia dó, eheme yè dọn mí omẹ pó biọ. Na dopodopo mítọn ko wànú jeagòdo ojlo Jiwheyewhe tọn go bo sọ ylanwhẹ – bọ mí ko wànú bo ko sọ zinzonlin kẹdẹdi Adam po Evi po.

Satani ma jai kẹdẹ poun to whenuena é zé ede yi yi gba, é sọ hẹn vàsúdo po tukla lẹpo po wá gbẹtọ lẹpo ji. Şigba to aijijẹ ló godo, Oklunọ sọ lá dogbọn wiwá Mefligòtọ ló tọn dali, kẹdẹdilé É dọhó dogbọn jinukún he na tọnjẹgbonu sọn yonnu ló mẹ nado gbàna odàn ló (GENESIS 3:15). Owhejijọ he ló wutu Jesu ma do ylo Malia ọ, “onò” gbèdé, adavo “yonnu”. Na Ewọ ló wẹ jinukún he mẹ pagbè Jiwheyewhe tọn yín hinhenzùn nugbo te dilé e diọzùn agbasalan dó. Do ayi e go, Jinukún de wẹ Ohó Jiwheyewhe tọn (LUKU 8:11), podọ yè sọ dọhó do jinukún dagbe ló go di visunnu po viyonnu Ahóludù Jiwheyewhe tọn po tọn lẹ (MATIU 13:38). Na yé jò sọn jinukún wiwé he ló mẹ, podọ to kòndopọ mẹ, yé lẹzùn whendo Jiwheyewhe tọn de (1 PITA 2:9; OWALỌ 17:29).

To yewhegán Isaia me, mí mọ aijjẹ Satani tọn he yè dlenalodo dólé, dọ, “*Nawẹ hiẹ flẹ sọn olon dó, hiẹ Lukifeli, sùnwhlẹvu afonnu tọn! nawẹ yè sán we liai dó, hiẹ he hẹn akota lẹ zùn madógánno! Na hiẹ ko dọ to ayiha towe me, dọmọ, yẹn na heji yì olon, yẹn na zé ofin sie yiaga hú sùnwhlẹvu Jiwheyewhe tọn lẹ: yẹn na sinai to aga oplító gbẹtọ lẹ tọn ji, to agéawji dali. Yẹn na heji zẹ oji yi yi aslọ tọn go; yẹn na taidi Ganhúnupo*” (ISAIA 14:12-14).

Do ayi e go, sọn jipa Edeni tọn me gbọn wẹ ewọ tẹnpọn nado nọ paṣe to gbẹtọ lẹ ji. Kaka jẹ egbé, é ma diọ sọn zinzán etọn me gba. Na é jlo nado hẹn titò etọn lọ wá ṣiṣe me. Podọ to ojẹ nẹ me tọn mí ko hia, ewọ biọ aḥolu Tile tọn me, yèdọ mehe me mí mọ apajlẹ gbẹtọ po aṣepipa Satani tọn po te to aigba ji to ofi. Na ewọ tọn, Jiwheyewhe dọ dogbọn onú yewhegán Etọn me dọmọ, “*Na ayiha towe yín zédaga wutu, bọ hiẹ ko sọ dọmọ, yewhe de wẹ yẹn, yẹn sinai to aisinnú Jiwheyewhe tọn me, to gblagbla ohù lẹ tọn me; gǎṣo gbẹtọ de wẹ hiẹ, Jiwheyewhe ma gba, yín hiẹ tlẹ zé ayiha towe do diayiha Jiwheyewhe tọn...*” (EZEKIELI 28:2)

E yọn titegbe nado mọdona dọ gbẹtọ de sọgan lẹn ede di Jiwheyewhe de. Ṣigba enẹ ma yín gbẹtọ lọ gba, adavo Satani he to gbẹtọ lọ me, yèdọ ehe yè ylọ dọ yewhe de bo sọ yín aṣepatọ aihọn he lọ tọn (2 KOLINTINU 4:4). Satani tlẹ biọ sọn Oklunọ míton Lọsu si dọ Ewọ ni jai to nukọn etọn bo sọ sẹn ẹn. Do ayi e go, ewọ na ná ẹn adọkun aihọn he tọn lẹpo É (MATIU 4:8-10). Enẹwutu ehe to ofi, yèdọ mehe nọtena Satani to aigba ji, dóna tindo ohia dopolọ ga. Adọkun po sinsẹn lẹpo dóna tin to finẹ, sọmọ bọ Klisti matindo fie É na zé ota Etọn do de gba. Ṣigba omẹ he lọ nọ lẹn nado yín megbọn de, yèdọ Jiwheyewhe; podọ é sọ lẹn nado yí tẹnme Klisti tọn. Ṣigba é tindo azọn Satani he jlo nado yín dopolọ po Jiwheyewhe po tọn. Do ayi e go, ewọ kẹalọyí adọkun he Klisti gbédai lẹpo.

Mí yi nukọn bo sọ hia dọ, “*Gbọn núnọnen towe dali podọ gbọn wuntuntun towe dali, hiẹ ko tindo huhlọn na we, bo ko sọ tindo sika po fataka po do adọkunnu towe lẹ me: gbọn núnọnen daho towe dali podọ gbọn ajọ towe dali wẹ hiẹ ko hẹn huhlọn towe sudeji, bọ ayiha towe sọ yín zizé daga na huhlọn towe wutu*” (EZEKIELI 28:4-5). Podọ ehe tin to gbaungba he lọ, yèdọ odohia aigba ji tọn lọ to viwe me talala. Na ehe lọ yín zinzán na yé omẹ awele, enẹ wẹ Satani po afọzédotetọ etọn he é nọ zán po. Podọ núdepope ma ko diọ kaka jẹ egbé gba. Bé mẹnụ wẹ tin bo ma mọdona fie adọkun po huhlọn lẹpo po tin te to egbé? Bé mẹnụ wẹ tin he ma ko sẹ dogbọn adọkun madósọha lọ tọn dali, dogbọn sika po fataka lẹ po, po zannu akuegégénu lẹpo po, po onú devodevo lẹpo po tọn dali?

Do ayi e go, yewhegán lọ sọ to nukonyi to onú winwlan etọn me to gbọdeme Gbigbo Wiwé tọn glọ, dọmọ, “*Gbọn gégé ajọ towe tọn dali, yé yi huhlọn do gọ ogblagbla hiẹ tọn me, hiẹ ko sọ wáylando: enẹwutu wẹ Yẹn ko do dlan we di me-fuflu sọn osó Jiwheyewhe tọn ji ...*” (EZEKIELI 28:16). Sọn whetenu gbọn wẹ

Satani ko biọ ajówiwà mẹ? To odohia he lọ mẹ, yè dọhó do Satani go whladopo, podọ to enẹgodo, whladopo dogó do aṣepatọ aigbanu he mẹ Satani to ninọ. Do ayi e go, gbigbo wẹ Satani podọ ewọ sọ dọhùdo agbasa he nukun to mimọ de tọn he ewọ sọgan zédo, na ewọ nido zán huhlọn etọn.

Dinvie, mí dóna hia odohia pipé dogbọn Satani tọn dali lọ jẹ, po ohia etọn alopǎlọpa he mí dóna zé hẹn do ayiha mẹ go po, do mí na wá gbésọ to yé mọ deji jǎnwẹ, dilé mí na to ohódọ do afọzédotetọ etọn he tin to aigba ji go dó. Ehe gbọn núvivẹ dèdovo lọ tọn dali wẹ yín dọ, é nọ sọawúhia kẹdẹdi angẹli hinhọn tọn, yèdọ mehe mẹ Satani ko dọn ede biọ. Enẹwutu, Paul ko wlán dote to azán nẹlẹ mẹ, dọ, *“Na aposteli lalonọ wẹ omẹ mọtonhunkọ lẹ, azónwàtọ oklọnọ, he nọ diọadana yéde biọ aposteli Klisti tọn lẹ mẹ. E ma sọ yín nújawu de; na Satani lọsu nọ diọadazùn angẹli hinhọn tọn. Enẹwutu, e ma yín onú dahọ de eyín devizónwàtọ etọn lẹ ga yín mēdiọada di devizónwàtọ dódó tọn lẹ gba; opòdo mēhetọn na nọ kẹdẹdi azọn yetọn lẹ”* (2 KOLINTINU 11:13-15).

Núdabla he yè hùndohia lẹ lọ

Kẹdẹdilé mí ko dọ dó jenukọn, yẹwhégán Daniẹli mọ nújijọ alopǎlọpa lẹ to ninọmẹ ohia po apajlẹ he yín azán godo tọn mẹ lẹ tọn po. Ewọ sọ dèkunnu to aholu lọ nukọn po ohó he lẹ pó, dọmọ, *“Sigba Jiwheyẹwhe de tin to olọn mẹ he nọ dè aṣli lẹ hia, podọ ewọ ko sọ hẹn núhe na tin to **azán godo tọn lẹ** mẹ zùn yinyónẹn hlan Nẹbukadnezali”* (DANIẸLI 2:28). Dinvie, omẹ Jiwheyẹwhe tọn lẹ tin dilé yè ko nọ hopana yé dogbọn núhe É nọ wá lẹ dali po núhe nọ jò lẹpo tọn dali to whepoponu. Enẹwutu, núhe Oklunọ dọ to Owé MATIU 23:34 tọn mẹ gbésọ to nugbo yín jẹ egbé, dọ, *“Enẹwutu, mì do ayi e go, Yẹn do yẹwhégán lẹ hlan mì, po gbẹtọ núnýọntọ lẹ po, po wékantọ lẹ po ...”* Do ayi e go, politikiṇọ lẹ po omẹ gbõgbo lẹ po tin to kàndodeji yétọn mẹ, ṣigba yé he yón ojilẹ lẹ po ohia lẹ po kẹdẹdi Ohó Jiwheyẹwhe tọn, mọdona núhe to yìyì. Yé sọ mọdona dọ mí tin to asiko dọdai tọn mẹ to dinvie, ehe tùnme dọ, dọdai Biblu tọn lọ ko to ṣiṣẹ to dinvie. Sọ do ayi e go, omẹ de lẹ tin to aigba ji bo tindo nukun po wuntuntun po nado mọ núhe yẹwhégán lẹ po aposteli lẹ po ko mọ to núnimọ mẹ bo ko sọ wlán yé to gbọdemẹ Gbigbo Wiwé tọn glọ. Podọ yé sọ mọdona lé yé dóna dó yé ai dagbedgabe dó. Do ayi e go, Ohó Jiwheyẹwhe tọn nọ wá yẹwhégán lẹ de to whepoponu, e ma yín hlan núnýọntọ aihọn tọn lẹ de gbèdẹ gba, na yéwle wẹ yé he nọ ná tùnme yetọn titi lẹ.

Enẹwutu, yẹwhégán nugbo dopodopo po aposteli nugbo dopodopo po, kavi devizónwàtọ Jiwheyẹwhe tọn dopodopo dóna wá kẹdẹdi Daniẹli bo sọ yigbé, dọ, *“Sigba na yẹn tọn, yé ma dè aṣli he hia hlan mì na núnýọnẹn depope he yẹn tindo húgan ogbẹnọ depope gba...”* (DANIẸLI 2:30). Podọ to odèhiho etọn mẹ, Daniẹli pà Oklunọ bo sọ dọmọ, *“... É nọ ná núnýọnẹn hlan núnýọntọ lẹ, po*

oyónen po hlan yé he yón wuntùntùn lẹ. Ẹ nọ dè onú sisósisó po aṣli po hia: Ewọ yón núhe tin to zinvlu mẹ, podọ Ẹ de wẹ hinhon sọ nonò” (DANIẸLI 2:21-22).

Jenukon, yewhegán Daniẹli mọ boṣiọ lọ kẹdẹdilẹ e yín didohia to nukon ahọlu Nẹbukadneẓali tọn to odlọ mẹ dó. Ewọ sọ dọ odlọ lọ, dọmọ, “Boṣiọ he, ehe yín hlõnhlõnnọ, podọ sisẹ meheton yín gigodahono, ẏte to nukon towe; podọ mimọ eton lọ sọ yín núdọbu. Na boṣiọ he tọn, ota eton tin sọn sika dagbedagbe mẹ, anọ eton po awà eton lẹ po sọn fataka mẹ, ohòto eton po asapada eton lẹ po sọn ogànvẹ mẹ. Azàngándán eton lẹ sọn ogànyũ mẹ, podọ adade sọn oko mẹ” (DANIẸLI 2:30-33). Nado dọ gbaungba, boṣiọ he lọ nọtena gbẹtọ de, kẹdẹdilẹ mí na din ehe sogbè he ota lọ, po anọ lọ po, po awà lẹ po, podọ sọn agbasa lọ jẹ odò afọ lẹ tọn po afogben lẹ tọn po. Podọ to ojẹ dopolọ mẹ, e nọtena ahọludù aihon tọn ẹnẹ he na bọdo yénọzo lẹ go.

Podọ to Owé DANIẸLI 2:37-45 tọn mẹ, ewọ ná tadèna po tùnmẹ ahọludù aihon tọn ẹnẹ he yè yónen gbọn otànhó dali, dọ: Ahọludù Babiloni tọn he yè dohia to boṣiọ he lọ mẹ kẹdẹdi ota sika tọn, he nọte sọn owhe núqnton e lán ẏdopotọ mẹ jẹ owhe fowe-kantòn-fọtòn e lán atòntọ mẹ jẹnukonna wiwá Klisti tọn, he to aihon lọ plán to asiko nẹ mẹ. Podọ ahọludù Mèdianu lẹ po Pẹsianu lẹ tọn po, he yín didohia di ẹnẹtọ bọ anọ eton po awà eton po sọn fataka mẹ, yín yinyónen nado tin sọn owhe fowe-kantòn-fọtòn e lán atòntọ mẹ jẹ owhe kantòn-aotọ mẹ jẹnukonna wiwá Klisti tọn. Enẹgodo wẹ Ahọludù Glẹkinu lẹ tọn to aṣẹpipa Alesandlu Daho lọ tọn glọ bo yín didohia gbọn alinkan lọ po odò agbasa lọ tọn po dali, yè sọ do e hia po gànviẹ po bo sọ nọte sọn owhe kantòn-aotọ mẹ jẹ ogbàntọ mẹ jẹnukonna wiwá Klisti tọn. Podọ sọn whenenu kaka jẹ ojẹ godo tọn mẹ, Ahọludù Lomunu lẹ tọn wẹ to aṣẹpa. Ehe lọ wẹ onú vivẹ daho pete he yè dóna mọdona lọ.

Do ayi e go, yewhegán dopolọ mọ lé agósú ẹnẹ olon tọn lẹ ko whàn ohù daho gbẹtọ lẹ tọn dó, yèdọ ehemẹ gbékanlin huhlõnnọ ẹnẹ tónjẹgbonu wá sọn to Owé Daniẹli 7 tọn mẹ. Tintan lọ taidi kinnikinni de, awetọ lọ sọ taidi béali, atòntọ di opò, podọ yè ma sọ ná oyín de ẹnẹtọ lọ gba, ẏgba yè do e hia dólé, dọ, “To ehe godo, yẹn sọ mọ to númimọ ozánmẹ tọn lẹ mẹ, bo ɖayi e go gbékanlin ẹnẹtọ de, kanylantọ bo dobu bo sọ dóhuhlõn gbahugbahu; e sọ tindo ogànyũdú daho lẹ; e vàsúdo bo sọ gbà do flinfin, bo sọ yí afọ eton lẹ do zín pipòtọ dai: e sọ yín hùnkòhùnkò sọn gbékanlin he tin to ewọ nukon lẹpo mẹ; e sọ tindo azò ao” (DANIẸLI 7:7).

Gbékanlin ẹnẹ he tónjẹgbonu wá sọn agùnvi gbẹtọ susu gédegéde aihon he lọ tọn lẹ mẹ lẹ, nọtena ahọludù ẹnẹlẹ, ẏgba aṣẹpatọ lẹ po ota lẹ lọ po dopolọ wẹ yé. Dinviẹ, mí ma dóhùdo nado zán whenu bo sọ dọhó do aton tintan he ko jẹnukon lẹ tọn go gba, kẹdẹdilẹ yé matindo núde nado wà po ojẹ míton po wutu. ẏgba mí jlo nado mọdona dogbọn gbékanlin ẹnẹtọ he tin to dinviẹ lọ tọn dali (DANIẸLI 7:19). Do ayi e go, Daniẹli sọ mọ pahoname he jẹgodona enẹ lọ yí, dọ, “Gbékanlin ẹnẹtọ lọ na yín ahọludù ẹnẹtọ de to aigba ji, he na yín

hùnkòdevo sòn ahòludù lèpo mè, bo nasò và aigba lẹ pete sùdo, bo nasò li i do oddò, bo sọ gbà hanyanhanyan” (DANIĚLI 7:23). Dinvie, gbékanlin ẹnẹtọ he yín Ahòludù Lomunu lẹ tọn, zé aigba lẹpo mì bo sọ zín i do afọ etọn glọ kẹdẹdi dọdai Biblu tọn. Enẹ wẹ LÉ WẸ OKLUNỌ DỌ to Ohó Etọn mè.

Johanu lọsu sọ mọ gbékanlin dopolọ po azò ao po he tọnjẹgbonu wá sòn ohù mè. E sọ tindo ota sìnawe, podọ oyín nùzinzán tọn lẹ tin to ota sìnawe lẹ ji. Na jẹgbakun ao tin to azò lẹ lẹ ji (OSQHIA 13:1). Do ayi e go, ehe lẹ sọgbè titegbe bo sọ sọawúhia hẹ Owé DANIĚLI 7:24 tọn, dọ, *“Podọ na azò ao lẹ tọn, ahòlu ao na fónsón ahòludù he mè: podọ devo nasò fón to yé godo; ewọ na yín hùnkòdevo sòn tintan tọn mè, ewọ bo nasò yí ahòlu atọn do oddò.”* Dinvie, gbékanlin atọn he jẹnukọn lẹ yín yinyónen kẹdẹdi ahòludù atọn he Daniẹli mọ lẹ, sọ yín mimọ whladopo dogọ to Owé OSQHIA 13:2 tọn mè bo sọ sọgbè hẹ gbékanlin ẹnẹtọ lẹ, *“Kanlin he yẹn mọ lẹ taidi opọ, afọ etọn sọ di afọ béali tọn, onù etọn taidi onù kinnikinni tọn ...”*

E tin to vivẹ mè titegbe nado payi e go dọ, Satani zé ofin etọn po huhlọn etọn po na gbẹtọ de to vivọnu ahòludù aihọn godo mè tọn he lẹ tọn, dọmọ, *“... dlagoni lẹ sọ ná huhlọn etọn ẹn, po aisinnu etọn po po așe daho po. Yẹn sọ mọ dopo to ota lẹ mè di yè húnú hlan okú: alàn etọn hlan okú ko kúata; aihọn lẹpo sọ to hẹlikẹ hodo kanlin lẹ to godo...”* (OSQHIA 13:2-3). Mẹnụ wẹ dlagoni lẹ, ehe ná huhlọn godo tọn he lẹ po așe etọn po, po ofin etọn po, he tọn dali yè dọ hlan mí to Owé OSQHIA 12:9 tọn mè, dọ, *“Yé sọ yàn dlagoni daho lẹ jẹgbonu, odàn hóhó lẹ, hẹ yè nọ ylọ Legba, podọ Satani ...”* Do ayi e go, ahòludù aihọn godogodo tọn lẹ tọn na tin to gbọdeme Satani lọsu tọn glọ. Podọ sòn ehe lẹ mè wẹ agòjẹdo-Klistigotọ lẹ tọnjẹgbonu wá sòn kẹdẹdilẹ mí to na mọ dọ to madenmẹ.

Ehe yè lẹn dọ nugbo wẹ lẹ

Yẹwhégán Daniẹli mọ dogbon ojẹ godome tọn dali, yèdọ huhlọn zinzán agòjẹdo-Klistigotọ lẹ tọn jẹnukonna ojẹ lẹ. Enẹwutu, to Owé DANIĚLI 7:8 tọn mè, gbékanlin he tindo azò ao lẹ, ehe mè e tọnjẹgbonu sòn wá lẹ, yín didohia hlan ẹn. Yè sọ wlán ẹn dólẹ, dọ, *“Yẹn lẹn azò ao lẹ lẹ pọn, bo dayi e go, azò devo, hẹaga to yé sẹnșen wá, pẹvi dopo ... bo do ayi e go, nukun taidi gbẹtọ de tọn lẹ tin to azò he mè, podọ onù de he onnú dahodaho lẹ dọ”*. Sòn ahòludù aihọn godogodo tọn he lẹ tọn mè, dawẹ de na tọnjẹgbonu wá, ohó mēhe tọn na yín alọkẹyí gbọn nukontọ sinsẹnno lẹ tọn po politikino lẹ tọn po dali.

To kòndopọ he yín Owé OSQHIA 13:5 tọn mè to fie yè dọ te dọ, *“Yè ná onù in, é to onú daho po nùzinzán po dọ; yè sọ yí huhlọn na ẹn nado nọtemọ hò osùn kade e lán awe.”* To nugbo de mè, ehelẹ wẹ owè atọn-dá nukunbibia daho lẹ tọn lẹ po homẹkẹn vivọnu whẹta godogodo tọn he lẹ tọn po.

Enẹwutu, Daniẹli wlánwé dogbon asepato he lo ton dali, yèdo mēhe ewo na basi alènú de he “po omẹ susu po” na osè dopo. Podọ wuntuntun owépinplon Israẹli ton ton po, po kòndopọ pipé didóai ton lẹ po ma yín alènú he lo gba. Do ayi e go, nado ọ taun ọ alènú lo na tin hlan Jelusalem bo don Israẹli do e mẹ, bo nasọ lẹhla akọta lẹ pé. Kẹdẹdilẹ osè dopo tindo azán şinawe dó, mọdopolọ wẹ osè he ton yè ọ to ofi to ọdai mẹ tuncmẹ to vlẹkẹsi de mẹ ọ, owhe şinawe. To gblagbla odá owhe şinawe he lẹ ton, ewo na “*basi alènú liló de he mesusu na osè dopo: podọ to gblagbla odá osè lo ton mẹ ewo na hen avósánnú po avó núniná jinulili ton po nado dóalote; podọ to adadavu osúnú lẹ lo ton ji wẹ omẹ he basi ovóje na wá; yèdo jẹ opòdo lo, podọ didótana enẹ, wẹ yè na kòn homẹgble jegbonu do ovóje lo ji*” (DANIẸLI 9:27). Ehe lo na jò pan-nukon opòdo lo, yèdo jẹnukonna bibenu Ahọludù Klisti ton Owhe Fọtun ton po jijọho po to aigba ji.

Podọ sọn Owé DANIẸLI 8:10 ton mẹ, mí sọgan mọ lé azò he lo zé ede yiji bo sọ yín whliwhlá hézéhézé do huhlón he lo godo, ọ, “*E whẹn zùn kiklo, yèdo jẹ awhànpa olon ton lo de; podọ e zé vude sọn awhànpa lo mẹ podọ sọn sun-whlevu lẹ mẹ dlán odò jẹ aigba, bo sọ tùnafo yé ji.*” Do ayi e go, onú mọtọnhunko de wẹ mí mọ to Owé Osọhia 12 ton mẹ, fie dlagoni he yín Satani lo, yín yinyàn jegbonu bo sọ dè dadātontọ sunwhlevu olon ton lẹ dlán aigba po é po. Mí mọdona ọ ewo lo wẹ kẹntọ Jiwheyewhe ton he jlo nado sọzen he E, şigba é jai to whenenu.

Agọjẹdo-Klistigoto he yín “dawe dagbe” Satani ton lo, kẹdẹdi Owé 2 TẸSAL. 2:4 ton, é zé ede daga to onú popo ji, “*Bo sọ to ede zé do oji hú ehe yè nọ ylo Jiwheyewhe, kavi ehe yè nọ litaina lẹpo; sọmọ bọ é sinai to ẹmpli Jiwheyewhe ton mẹ, bo zé ede do gbonu di Jiwheyewhe.*” Do ayi e go, yè ylo Yisenọ he tin to Biblu mẹ lẹ ọ ẹmpli Jiwheyewhe ton. Şigba kẹdẹdilẹ ẹmpli whenenu ton lẹzùn odò ajoto lẹ ton de dó, mọwẹ Yisenọ he jai lẹ yín pinpon hlan gbon Jiwheyewhe dali dó. To ahlidida Yise ton he mẹ, agọjẹdo-Klistigoto lo dó ede ai. Ewo sọ yín taliaina di Jiwheyewhe, é ọ magbọvọ wẹ ewo bo sọ yín dido-hia po oyín he yì aga pete de po, yèdo ehe tin hlan Jiwheyewhe Otọ míton olon ton, kẹdẹdi ‘Otọ Wiwé’ (MATIU 23:9).

Do ayi e go, ewo to ohódo toalo homẹhùnhùn ton de mẹ to dinvie, şigba ehe lo na diọ to ojẹ didè lo mẹ, to whenuena é ko klo aihon lẹpo vọ godo.

Kẹdẹdilẹ Owé DANIẸLI 7:25 ton ọ dó, ọ, “*Ewo bo na nọ ọ ohó lẹ do Gigogán go, bo nasọ hen agbópẹ mẹwiwé Gigogán ton lẹ: ewo bo nasọ len nado diọ ojẹ lẹ po osen lo po; yè nasọ jó yé do alọ eton mẹ kaka ojẹ de podọ ojẹ lẹ po odá ojẹ de ton po.*” Owéfo he lo dohia gbaungba ọ, e yín zinzán na owhe aton-dá nukunbiba ton he na tin to Israẹli ji. Enẹwutu, to kòndopọ he lo mẹ, mí hia dogbon didiọ ojẹ lẹ ton po osen po ton dali. Do ayi e go, Agùn Alènú Yóyọ ton ma sọgan yín máheto to e mẹ gbèdé. Podọ to ofi, yè dọhó hlan Ju lẹ kẹdẹdi omẹ Daniẹli ton lẹ. Enẹwutu, angẹli lo ọ hlan en domọ, “*Dinvie, yè hen mi wá*

nado hɛn wɛ tɔnwun nũhɛ na jò do omɛ towɛ lɛ go to azán agògbonɛn tɔn lɛ mɛ” (DANIĚLI 10:14).

Dinvie, to Owé DANIĚLI 11:32 tɔn mɛ, yɛ dɔ lé agòjɛdo-Klistigotɔ lɔ na pégo bo nasɔ dɔn gbɛtɔ lɛ do awà etɔn jì dó hlan mí, dɔ, “*Podò mɛhùnkò he yí yinylan do wànú do alɛnú lɔ go lɛ na yín hinhɛn flu gbɔn ovɛ lɛ dali.*” Kɛdɛdilɛ yɛ ko dɔ ɛ dó, agòjɛdo-Klistigotɔ lɔ ma yín nukɔntɔ politikinɔ he na tindo aihɔn lɛpo to agòjɛdo é mɛ gba, lala, ewɔ na yín mɛyinyɔnɛn gbɔn politiki dahodaho dopodopo po núyiwà agùn tɔn lɛ po dali kɛdɛdi ašɛpatɔ daho lɔ. Enɛwutu, Owé Wiwé dɔmɔ, “*Huhlɔn etɔn yín hlɔnhlɔnnɔ, šigba po huhlɔn etɔn po ma gba* (mì jale bo sɔ flin dɔ, kɛdɛdilɛ mí ko hia dó jɛnukɔn dɔ, dlagɔni he yín Satani lɔ, na ná ɛn huhlɔn de po ofin de po); *ewɔ bo nasɔ yí awujiji do wàmɛ, bo na wàdagbe bo sɔ wà homɛhùn etɔn: podò ewɔ na và omɛ hlɔnhlɔnnɔ po gbɛtɔ mɛwíwɛ lɛ tɔn po. Podò gbɔn zìnzìn etɔn mɛ, é na hɛn anà nado wàdagbe to alɔ etɔn mɛ; ewɔ bo nasɔ to ede hɛnklo to ayiha etɔn mɛ, podò to madódègo yetɔn mɛ wɛ ewɔ na mɛsusu: ewɔ na tite ga do ahɔvi ahɔvi lɛ tɔn jì; šigba yɛ na wɛn ewɔ matin alɔ”* (DANIĚLI 8:24-25). Do ayi e go, otògán Amɛlika tɔn po otògán Hlusi tɔn po tindo ašɛpipa po huhlɔn po he tindo dógbó, šigba kanlin nɛ lɔ na tindo huhlɔn aihɔn lɛpo pete tɔn. É nɔ sɔawúhia di dawɛ sinsɛntɔ de; podò to alɔ dopolò mɛ, é sɔ nɔ basi politiki aihɔn lɛpo tɔn bo sɔ nɔ plán yɛ politikinɔ lɛ.

Agòjɛdo-Klistigotɔ lɔ yín alɔdlɛndo di mɛhe tindo ayiha kanlin de tɔn to ojɛ etɔn mɛ nado hɛn gbɛtɔ lɛpo mɔ hlan huhlɔn etɔn po hlɔnhlɔn etɔn po. Whɛnɛnu wɛ é na dòhó jɛagòdo Jiwheyɛwhe go, kɛdɛdilɛ Owé Wiwé lɛ dɔ dó, dɔ, “*E sɔ kɛ onù etɔn do nùzinzán mɛ do Jiwheyɛwhe go, nado to nùzán do Oyín Etɔn go, do Gohɛ Etɔn go, podò do yɛ he nonò olɔn mɛ lɛ go”* (OSQHIA 13:6). To ojɛ nɛ mɛ, mɛfligò lɛ na tin to finɔtɛn yetɔn lɛ mɛ to olɔn mɛ, šigba ewɔ na tɛnpɔn nado to nùzán do yɛ he nonò aga lɛ go.

Do ayi e go dɔ, to Owé JOHANU 14:2-3 tɔn mɛ, Oklunɔ dopagbè na Etɔn nɔ lɛ, dɔ, “*To owhé Otò šie tɔn gbɛ, ofi ninò susu wɛ tin: eyín e ma yín mɔ, Yɛn do ko dɔ hlan mì, Yɛn jɛi nado wléawu otɛn de tɔn dai na mì. Eyín Yɛn yì bo wléawu otɛn de tɔn dai na mì, yɛn nasɔ lɛgò, bo hɛn mì yì dɛ; na ofi he Yɛn tɛ finɛ wɛ mì na nò ga.*” Dinvie, yɛ he yín Klisti tɔn nugbo lɛ bo sɔ nɔtɛpɔn ɛn, bo sɔ yínwanna awúsɔhia Etɔn na yín zizé yì jɛnukɔnna ojɛ nukunbibia tɔn lɔ (1 TĚSALONIKA 5:1-9). Podò Paul ko sɔ do nújijò daho he lɔ hia to Owé 1 TĚSALONIKA 4:13-17 tɔn mɛ.

To whɛnu asiko lɛ tɔn mɛ, whɛnuena whɛdida daho he lɔ na tin to aigba jì, mɛfligò lɛ na tin to ayajijɛ yetɔn mɛ to Gigo mɛ. Do ayi e go, Johanu mɔ yɛ he gbawhàn onú popo tɔn to ohù klistali tɔn kɔn. Whɛnɛnu wɛ é dɛkunnɔ dɔ, “*Yɛn sɔ mɔ di ohù mɛpònnú tɔn de he flusɔ po miyɔn po; podò yɛ he gò to awhàngba mɛ sɔn kanlin lɔ de, sɔn bošio etɔn de, podò sɔn sɔha oyín etɔn tɔn de, šite to ohù mɛpònnú lɔ tɔn jì, yɛ tindo ajalɛn Jiwheyɛwhe tɔn lɛ”* (OSQHIA

15:2). Dinvie, gbẹtọ susu gédégédé he gbawhàn lẹ yín pipé to sọha mẹ sọn yé he gbawhàn to boşio kanlin lẹ tọn ji lẹ mẹ, to sọha kanlin lẹ tọn ji lẹ mẹ, podọ to ehe pò lẹpo tọn mẹ. Enẹwutu, e to vivẹ mẹ talala na mí nido mọdona ehe lẹ, na onú lẹpo ko wá vivonu wutu.

Ohia dèdovo lẹ

Do ayi e go, yẹwhegán Daniẹli ná mí ohia lẹ po nújawu dawhe he lẹ tọn lẹ po, ehe go mí ma sọgan dènakun sọn gba. Podọ yè sọ dẹnalođo é di ahoḷu de. Họnme etọn yín kiklo bo sọ yonwhànpe talala hú họnme ahoḷu he pò lẹpo tọn to jijlẹ mẹ. Dinvie, to Owé DANIELI 11:36 tọn mẹ, mí hia linlẹn he jẹgodona lẹ, yèdọ ehe yè ko dọ jẹgbonu lẹ lẹ, dọ, “... ewọ nasọ zé ede daga, bo sọ nọ hẹn ede klo to yewhe lẹpo ji, bo sọ nọ dọhó onú jawujawu lẹ tọn do Jiwheyewhe yewhe lẹ tọn go: ewọ nasọ mọ dagbe...” Dinvie, mí ko sọawúhia to sọha ojilẹ lẹ tọn mẹ to ohógbè dopo lẹ lẹ po linlẹn lẹ lẹ po mẹ. Na to vlẹkẹsi de mẹ, dawhe he lẹ na zé ede daga na onú popo bo na dọ núhe é jlo, é nasọ wàdagbe to enẹ lẹ mẹ. To nukonyiyi mẹ, mí hia dólẹ dọ, “Mọ ewọ ma na hò yewhe otọ etọn lẹ tọn lẹ pọn gba, kavi nujlo yonnu lẹ tọn, kavi hò yewhe depope pọn gba ...” (DANIELI 11:37). Do ayi e go, Jiwheyewhe ko hẹn mí nado mọdona ohia dawhe he lẹ tọn lẹ hézéhézé, yèdọ yín e tlẹ yín omẹ pẹvi lọsu ma sọgan gbọagba etọn gba. Mì sọ do ayi e go dọ, Jiwheyewhe ko dẹgbe alọwle tọn, sığba dawhe he lẹ na gbẹ alọwle, podọ enẹwutu, é gbẹ gbèdide he Jiwheyewhe ná lẹ. Enẹwutu, yé dọ dogbon ewọ tọn dali dọ, é ma na hò wanyin yonnu lẹ tọn pọn gba. Ehe lẹ wẹ Daniẹli wlán to gbọdemẹ Gbighọ Wiwé tọn glọ.

Paul po nukunmọ etọn dọdai tọn po zé ohóta lẹ do owé winwlán etọn mẹ hlan devihatọ etọn Timoti. To finẹ lẹ, é wlán dogbon oplọn po núplónmẹ po dali, yèdọ ehe tónsọn gbighọ mawé de bo sọawúhia gbọn gbighọ he nọ klán omẹ jẹlá sọn ohó lẹ mẹ, podọ to enẹgodo, é sọ yawu wá gblagbla núyiwà lẹ tọn mẹ po ohó he lẹ pó, dọ, “yé na nọ kọ dọ mède ma na wlealo; yé na nọ dosẹn dọ yè ni sú olán ...” (1 TIMOTI 4:3). Whladopo dogọ to dinvie, e dóna yín núhe ji yè táhinhọn do dọ, Oklunọ ko dó alọwle ai, ehe agọjẹdo-Klistigoto he lẹ ko jẹagodo na ede podọ na yé he nọ sẹn ẹn lẹpo ga. Do ayi e go, Oklunọ lẹ sọ dọmọ, “E ma yọn na sunnu lẹ ni yín dopokẹdẹ gba, Yẹn na hẹn ẹn basi alogoto de he jẹ nẹ” (GENESIS 2:18). Dinvie, núplónmẹ he yín yè ma na wlealo tọn na sọawúhia kẹdẹdi núyiwà sinsẹn tọn, sığba to Ohó magbọvọ Jiwheyewhe tọn mẹ, yè do enẹ lẹ hia kẹdẹdi núplónmẹ he jẹagọ de, yèdọ ehe tónsọn gbighọ mawé lẹ de. Enẹwutu, mì jale bo flin dagbedagbe dọ: Mèdepope he jẹagodo Ohó Jiwheyewhe tọn go, ehe tùnme dọ, “agọjẹdo-Ohó lẹ gotọ”, ewọ dopolo sọ wẹ “agọjẹdo-Klistigoto lẹ”, na Klisti wẹ Ohó lẹ wutu.

Do ayi e go, hlan agùn Kọlintinu tọn, Paul kànwé dọmọ, “Bé míwle matindo huhlọn nado nọ plán nọyionnu he yín asi de, dilẹ aposteli he pò lẹ te; di

mẹmẹsunnu Oklunọ tọn lẹ, po Kefa po?” (1 KOLINTINU 9:5). To ofi, yè dọ dogbọn mẹmẹsunnu Jesu tọn lẹ lọsu dali, ehe tùnmẹ dọ yé he tọnjẹgbonu wá sọn alọwle Malia po Josefu po tọn kẹdẹ mẹ lẹ wẹ tindo asi. Şigba to ohógbè he lẹ mẹ, yè dóna hia Owé MATIU 1 :25 tọn jẹ hézéhézé, yèdọ fie yè dọ te dọ Josefu, “ma yón ẹn kaka ewọ do ji ovi de: é sọ ylo oyín etọn dọ JESU.” Mọwẹ dọ to jiji Jesu tọn godo, Josefu wá yón Malia kẹdẹdi Ohó wiwé Jiwheyewhe tọn. Do ayi e go, awhlídògbèji de wẹ ewọ to whenuena é ji Jesu Klisti, Ovi Jiwheyewhe tọn, şigba po kandeji po ewọ ma sọ yín awhlídògbèji to egbé gba. Na to wẹndagbe lẹ mẹ, oyín mẹmẹsunnu Jesu tọn lẹ tọn yín didọ whlasusu. Podọ to Owé MATIU 13:55 tọn mẹ, mí tindo oyín nẹlẹ kinkàn dólé, “Jakọbu, Jose, Simoni, po Juda po.” Nado gbé ohó nugbo he lẹ he tin to gbaungba otànhó gbèzán mēwiwé hóhó nẹ lẹ tọn dọ Malia matindo ovi devo depope gba, bọ nugbo he lẹ sọ yín whiwhlá na sinsẹn he yè nọ basi na Malia tọn wutu. Enẹwutu, do ayi e go dọ, to gblagbla omẹ kantọn he nọ abò aga tọn lẹ mẹ, Malia onọ Jesu tọn po nọvisunnu Etọn lẹ po lọsu nọ finẹ ga (OWALQ 1:14).

Sọn ota núyiwà he lẹ tọn mẹ, mí hia to nukonyiyi mẹ dọ, “*Şigba to azónhò etọn mẹ wẹ ewọ na nọ gbògbéna yewhe agbóhomẹ lẹ tọn: podọ yewhe mēhe otọ etọn lẹ ma yónẹn de wẹ ewọ na yí sika, po fataka po do gbògbéna, po zannu họakue lẹ po, po onú whànpẹnọ lẹ po*” (DANIĘLI 11:38). Dinvie, ohógbè he yín dọ ewọ na gbògbéna yewhe agbóhomẹ tọn lẹ, to hódọ dogbọn awhàn po vàsúdo tọn po dali dọ, huhlọn sinsẹn tọn he lẹ na nọte to godo. Na otànhó lẹ to kunnudè dogbọn wofon lẹ dali, dogbọn awhàn sinsẹn tọn lẹ dali, dogbọn vàsúdo he yè basi to oyónẹn Jiwheyewhe tọn mẹ to oglọ ohia satin tọn tọn. Nado hẹn kèndopọ lẹ wá gbaungba, yiylọ sika po fataka po tọn, podọ zannu akuégégénú lẹ tọn ma yín jijodai gba. Podọ yewhe he ewọ ko yí ede do basi ma yín Jiwheyewhe he otọ etọn lẹ ko sẹn to nugbo de mẹ gba. Na Jiwheyewhe Ablaham tọn, Isaki tọn po Jakọbu tọn po yèdọ Jiwheyewhe he gbọnvo mlenmlen de wẹ Ewọ.

Ayòdetọ he sinai to kanlin lẹ ji

Dinvie, mí to dindónsẹpọ ohia yóyọ de, ehe sọ tin na kànşısa núyiwà agòjèdo-Klistigotọ lẹ tọn he yiylọ to aigba ji po politiki po, po huhlọn agùn bibasi gbìgbọ mẹ tọn po. Do ayi e go, whẹjijọ de tin ehe wutu Jiwheyewhe do nọ zán apjlẹ nẹlẹ. E sọgan yín dọ e ma ko sọwúhia gbaungba do mọ gba, şigba to dinvie e ko sọ sọwúhia hézéhézé kẹdẹdilẹ e yín wiwà dó gbọn ohia he lẹ mẹ.

To Owé Osọhia 17 tọn mẹ, aholudù aihon godo tọn lẹ tọn yín didohia to ninomẹ eton godo tọn mẹ. Podọ ašẹpipa he to finẹ lẹ yín zinzán gbọn ayòdetọ lẹ dali, yèdọ ehe to kanlin he lẹ kùn. Ehe lẹ tùnmẹ dọ, ewọ tindo huhlọn do ašẹpipa aihon godogodo lẹ tọn ji bo nasọ yí zán na azón ede titi

ton. Enẹwutu, Johanu sè ogbè de, he to didomọ, “Sẹwá fí; yẹn na yí whẹdida ayòdetọ daho lọ ton hia we, he sinai to osin susu ji: mẹhe aholu aigba ton lẹ to ayòde he, mẹhe yè yí ovẹn ayòdide eton ton do hẹn aihonmẹnụ lẹ nù nùgohò” (OSQHIA 17:1-2). Dinvie, mì jale bo flin dọ, Jiwheyewhe wẹ to whẹda sọn núpínpón Etọn mẹ. Hlan gbẹtọ lẹpo, núyiwà lọ sọgan sọawúhia gbọnvo mlenmlen. Şigba huhlọnnọ aigba ji ton lẹ tẹnpón po vivẹnụ yeton lẹ po nado tindo nukundagbe po ayòdetọ he lọ po. Gbẹtọ aigba ton lẹpo ko hẹn whẹdida titegbe lọ bú gbọn núyiwà ayòdetọ lọ ton dali. Do ayi e go, Johanu wlán dọ, “Mọwẹ é hẹn mì to gbigbo mẹ yí zùngbo mẹ: yẹn sọ mọ yonnusi de, é sinai to kanlin wlanwlan vẹ de ji, he góna oyín nùzinzán ton lẹ, é tindo ota şinawe, azò ao” (OSQHIA 17:3).

To titò mẹ nado mọdona tùnmẹ apajlẹ he lọ ton mlenmlen, mí dóna gọyì pón to whlẹndo mẹ, ohógó he yín “yónnu” ton, bo nasọ din tadèna ehe lọ ton sọn ninòmẹ dọdai Owé Wiwé lẹ ton mẹ. Na to Alẹnù Hóhó mẹ, Jiwheyewhe do Israẹli hia whlasusu kẹdẹdi asi Etọn podọ di Agùn Etọn he dóna yí jinukún Ohó Etọn ton. Şigba to godo mẹ, Ewọ gbẹ ẹ dai na mawàdódó eton wutu, bo sọ dọhó dogbọn galilọ eton gbigbo mẹ ton he tin to kẹndopọ mẹ hẹ boşiosinsẹn. Do ayi e go, ewọ lẹ sọn Ohó Jiwheyewhe ton mẹ podọ gbọn enẹ lọ dali e jó Jiwheyewhe do. Gbọn alọkẹyí jinukún devo de dali, ewọ basi galilọ gbigbo mẹ ton. “Dowhègbè hẹ onọ mìton, dowhègbè; na ewọ ma yín asi şie gba, mọ yẹn ma sọ yín asú eton gba: bo sọ gbọ ewọ ni dè ogàlilọ eton lẹ sẹ sọn nukunmẹ eton mẹ, po ayòdide eton lẹ po sọn anọ eton lẹ şenşen ... Mọwẹ to ovi eton lẹ ji wẹ yẹn ma to nasọ tindo lẹblanu; na ovi ogàlọtọ ton wẹ yé. Na onọ yeton ko wà ogàlónú lọ: ewọ he mọhó yeton ko yí owinyan do wà” (HOSEA 2:2, 4-5).

Do ayi e go, Oklunọ dọ hlan yẹwhégán Jelemia dọmọ, “Hiẹ ko mọ enẹ he Israẹli agọjoto ko wà? Ewọ ko heji yìaga osó he yìaga lẹpo ji podọ to atin mú lẹpo glọ, bo ko zán ogàlilọ to finẹ” (JELEMIA 3:6). Dinvie, aijişẹ sọn Jiwheyewhe de podọ sọn Ohó Etọn de nọ plánmẹ sọn sinsẹn bibasi na Jiwheyewhe mẹ biọ boşiosinsẹn mẹ. Podọ eyín enẹ lọ sọawúhia, yè nọ ji ayòvi he yè nọ ylọ dọ, “ovi ayòdetọ lọ ton lẹ”. Enẹwutu, yè dọ dogbọn omẹ neleş ton dali, dọ, “Wiwà yeton ma na diken a yé nado lẹdo Jiwheyewhe yeton de gba: na gbigbo ogàlilọ ton tin to gblagbla yeton mẹ, yé ma sọ yón Oklunọ gba ... Yé ko yí odanuwà do zán do Oklunọ go; na yé ko dè ovi jonọ lẹ ton” (HOSEA 5:4, 7).

Yẹwhégán Hosia ma mọ apade oyẹde lọ ton kẹdẹ gba, şigba ewọ mọ apade titegbè lọ ga. Na ewọ mọ fligọ Agùn alẹnù yóyọ lọ ton ton, kẹdẹdilẹ yè ko dọ hlan ẹn do, “Yẹn na sọ dà we hlan dẹ kakadoi: mọwẹ, yẹn na dà we hlan dẹ to dódó mẹ, podọ to whẹdida mẹ, podọ to dagbewanyì mẹ, podọ to lẹblanu mẹ, yẹn bo na sọ dà we hlan dẹ to nugbowà mẹ: hiẹ bo na sọ yón Oklunọ.” (AMQSI 2 :19-20). Na Jiwheyewhe diọzùn gbẹtọ bo sọ doai ninòmẹ wanyi ton de pannukọn Agùn Etọn. Ewọ kẹdẹdi Oklunọ sọ lẹzùn Mẹfligòtọ, podọ na okú Etọn to satin ji ko hẹn owhẹdogbo po jona ylando po wá na omẹ depope he na kẹlọyí I sè lẹ,

yèdò to owanyi po lẹblanu po mẹ, na Ewọ ko na dódó Jiwheyewhe tọn hlan yé mẹhe yí I sè lẹ, Ewọ ko sọ ylo jegbonu agbasa kòndopọ tọn de ehe yè ylo dọ Agùn kavi meyinwanna Eton, bọ agùn lọ sọ tin to ninọmẹ asivu tọn de mẹ. Podọ mefligò lẹ po wẹ Agùn Asivu lọ tọn, podọ Ewọ yèdọ Meḡligòtọ lẹ wẹ Asisúnọ lẹ.

Podọ whenuena Johanu Baptiste ko yín didóhlan sọ Jiwheyewhe de, ewọ dọhó dogbọ Asivu po Asisúnọ po dali, dọmọ: *“Ewọ mẹhe tindo asiyóyó wẹ asisúnọ: ẹgba honton asisúnọ tọn, he ẹite bo to ogbè eton sè jaya susu na é sè ogbè asisúnọ tọn wutu: enẹwutu yè hẹn ayajẹ ẹie he zùn gígó.”* (JOHANU 3:29). Podọ osẹn po yewhegán lẹ po tin kaka jẹ Johanu whenu, sọn ojẹ nẹ mẹ gbọn wẹ yè to yewhehó aḡludù Jiwheyewhe tọn tọn dọ, (LUKU 16:16) na Johanu wẹ yín omẹ tintan he zán ohógó he yín Asivu po Asisúnọ po tọn, yèdọ ehe tin to kànṣiṣa mẹ po Agùn Alẹnú Yóyó mẹ tọn po, ewọ wẹ mẹhe wlẹawuna aliho lọ, mẹhe dóhia aliho hóhó lọ po yóyó lọ. Podọ to ninọmẹ he mẹ, Asivu lọ, he yín Agùn Nugbo lọ, mẹhe yè ylo jẹ gbonu lẹ, yèdọ, “piplimẹ lẹ” to whenu alẹnú Alẹnú Yóyó mẹ tọn lẹ po mẹ, to owé MATIU 25, Jesu dọhó dó Ewłosu go di Asisúnọ de podọ núnọntọ de, podọ wiwénọ de, podọ awhli he to gbẹji lẹ wlẹawu di asivu de he na wá tin po asisúnọ lẹ po, to Núdùdù Alọwle Hunwhe lọ kọn to asiko nẹ mẹ, to whenuena Klisti na lẹgọwá. Gbẹtọ susu gédégédé he na tin to gigo mẹ lẹ ko yín didóhia to owé OSQHIA 19:7 tọn mẹ, podọ yé to awhádó, dọmọ, *“Homẹ míton ni hùn, mí ni jaya, bo na yeyi I, na aḡwle Lẹgbọvu lọ tọn whenu wá, asi eton ko sọ sọnu do ogo.”*

Podọ kẹdẹdi Malia he yín zinzán gbọn Jiwheyewhe dali, he kẹlọyí okún nugbo lọ kẹdẹdi awhli to gbẹji de, ewọ yise to Ohó opagbè azán nẹ tọn lọ mẹ to whenuena Klisti yín jiji, mọdopolọ wẹ Asivu de dóna tin to vivọnu azán he lẹ tọn do, he na kẹlọyí Ohó pagbè tọn lọ to azán egbé tọn mẹ. Ẹgba, agùn de sọ tin he ko jai sọ Núplónmẹ Nugbo Biblu tọn mẹ, bo ko sọ bla yédele do onú jonọ lẹ go po okún ylankan lọ po, to owé OSQHIA 17 tọn mẹ, yè do aijijẹ daho núyiwà lọ tọn hía titegbe. Na yè ylo ewọ dọ, “ayòdetọ daho lọ”. Dinvie, nado mọdona ohóta he lọ dagbedagbe, mí dóna yì Owé Osọhia 12 tọn mẹ bo sọ pọn hlan awà eton awetọ lẹ jì, fie Owé Wiwé sọ dọhó dogbọ yonnu de tọn dali te, ẹgba ehe na yín dogbọ Agùn nugbo lọ tọn dali. Do ayi e go, vogbingbon daho de tin to ẹṣẹṣẹ odohia Owé Osọhia 12 tọn po Owé Osọhia 17 tọn po mẹ, na apajẹ dọdai tọn he lẹ tọn wutu, mí na wá mọdona tùnmẹ lọ hézéhézé.

Do ayi e go, yè yí owhe do dóasọna yonnu he tin to Owé Osọhia 12 tọn mẹ, bọ osùn sọ tin to afọ eton lẹ glọ. Podọ to nugbo de mẹ, owhe nọ dọhó dogbọ Jesu Klisti Dódó míton tọn dali; e nọ dọhó dogbọ ojòmion ehe tọn dali mí to ote gbọn, podọ dogbọ alẹnúnú yóyó he tin to huhlọn míton mẹ tọn dali. Dinvie, osùn he jì yonnu he lọ sinai te nọtena Alẹnú Hóhó po pagbè he tin to E mẹ lẹpo po. Do ayi e go, Alẹnú Hóhó wẹ dòdónu na Yóyó lọ. Kẹdẹdilẹ osùn nọ yí

huhlɔn etɔn sɔn owɛ̀hè si to ninòmẹ̀ jɔwamɔ tɔn de mẹ̀ dó, mɔdopolɔ wẹ̀ hlan pagbè po dɔdai Alènù Hóhó tɔn lẹ̀ po táhínhòn na Alènù Yóyó ehe mẹ̀ yé omẹ̀ pó yín sị̀sẹ̀ te to aɔ dagbe de mẹ̀.

Dinvie, Agùn Alènù Yóyó tɔn yín didóai bo sọ nɔte do dòdónu Hóhó tɔn lẹ̀ tɔn jì. Do ayi e go dọ, Jesu po apòsteli lẹ̀ po dɛnalɔdo Alènù Hóhó titegbẹ̀; podọ to ojẹ̀ nẹ̀ lẹ̀ mẹ̀, yè ma ko wlán Alènù Yóyó lẹ̀ gba. Enẹwutu, núpope he kàn titò Whlẹngan tɔn sọgan yín pinpòn hlan godo biọ Alènù Hóhó mẹ̀. Podọ Alènù Hóhó po Yóyó po wẹ̀ yín Biblu dopo. Na ode ma sọgan sọgbè matin awetọ lẹ̀ gba. Podọ to Alènù Hóhó mẹ̀, Jiwheyewhe dɔdɔdai jẹnukòn, bo lá bo sọ dopagbè Whlẹngan tɔn; sịgba to Alènù Yóyó mẹ̀, Ẹ ná mí núhe Ẹ ko dopagbè etɔn.

Do ayi e go, jẹgbakun po sunwhlẹvu wiawe lẹ̀ he tin to ota yonnusi ayòdetọ lẹ̀ tɔn jì, dòhó dogbɔn núyiwà he yín Agùn Nugbo lẹ̀ yín mẹhe yè sịyɔn jẹgbakunna po núpɔn mẹ̀ apòsteli wiawe lẹ̀ tɔn po. To apajẹ Owé Osọhia 12 tɔn tɔn mẹ̀, yonnun lẹ̀ tin po ovi de po, bọ ewọ sọ tin to awufiẹsa ovijiji tɔn mẹ̀. Ehe lẹ̀ tùn mẹ̀ dọ, to Agùn Alènù Yóyó lẹ̀ tɔn lẹ̀ mẹ̀ wẹ̀, yèdọ yé he ko kẹlọyí jì-nukún wiwé Ohó pagbè tɔn lẹ̀ tɔn kaka jẹ vivonu to egbé, wẹ̀ na yín ovisunnu po oviyonnu he tɔnjẹgbonu to awhàngba mẹ̀ lẹ̀, podọ yéwẹ̀ nasọ yín Asivu he sọgbè lẹ̀. Na omẹ̀ susu wẹ̀ yè ylo, sịgba pẹvi de wẹ̀ yè na dè. Podọ omẹ̀ didè lẹ̀ na tɔnjẹgbonu wá sọn sẹnsẹn yé he yè ylo lẹ̀ tɔn to whèta agùn dopodopo tɔn mẹ̀.

“Dlagoni lẹ̀ sọ sịte to nukon yonnusi he wléawu bo to ovi na jì lẹ̀ tɔn, nado hù ovi etɔn sunnu dù lé yè jì i” (OSQHIA 12:4). Do ayi e go, ehe lẹ̀ yín onú jónọ titegbẹ̀ dọ, dlagoni lẹ̀ po kanlin he jì yonnusi ayòdetọ lẹ̀ po sinai do kẹdẹdilé Owé Osọhia 17 tɔn lẹ̀ dọ, yé omẹ̀ awele tindo ota sịnawe azò ao, ehe tùn mẹ̀ dọ ahóludù Satani tɔn he tin to aigba jì wẹ̀ ahóludù agòjẹdo-Klistigotọ lẹ̀ tɔn. Ehe lẹ̀ yín onú he sọgbè talala de. Do ayi e go, Satani pégo bo dó ahóludù etɔn ai to aigba jì fi, bọ dawẹ etɔn lẹ̀ sọ to așepa to e jì bo sọ nọ wà núhe é tindo gbɔdemẹ etɔn nado wà.

Gãnsọ omẹ̀ didè lẹ̀ ma na gbɔn whèdida sinsinyen osọhia mẹ̀ tɔn lẹ̀ mẹ̀ gba, sịgba yé dóna gbɔn asiko whlepòn tɔn gli de mẹ̀ to whenuena mizɔn-mizɔn na wá yé jì do. Ehe lẹ̀ yín didohia to núyiwà de mẹ̀ dọ, dlagoni lẹ̀ sịte to yonnusi lẹ̀ nukon he wléawu bo to ovi na jì lẹ̀ tɔn, nado hù ovi etɔn sunnu dù lé yè jì i. Podọ gbɔn huhlɔn etɔn he tin to aigba go lẹ̀ dali, Agùn lẹ̀ na jiya. Densólé politiki po huhlɔn agùn tɔn lẹ̀ po na kòndopó, huhlɔn agùn tɔn na zán gbɔdemẹ etɔn do huhlɔn politiki tɔn jì, bo nasọ do mizɔn-mizɔn na ẹn. Podọ yé he ma na dẹ na núyiwà politiki tɔn kavi na núyiwà agùn tɔn he to azónwà lẹ̀ lẹpo dóna jiya.

Dinvie, mí na gòdo ayòdetọ daho he sinai to kanlin lẹ̀ po ota sịnawe azò ao lẹ̀ po de. Do ayi e go, agùn he ko jai wẹ̀ yonnun nẹ̀ lẹ̀; na ewọ wẹ̀ huhlɔn agùn aihon tɔn he yè dòhó etɔn gbaungba to apajẹ he mẹ̀, ewọ na zán

domamɔnanu agùn tɔn po nukɔntɔ politiki tɔn lɛ po, ewɔ bo na sɔ lɛzùn huhlɔn asepato tɔn de hlan ede, yedɔ to oglo nujijɔ lɔ tɔn. Podɔ Owé Wiwé lɛ dlɛnalɔdó é dɔ yè doaɔna ɛn avò ogefunwunmɛ po avò vè whɛkan wlanwlan tɔn po, po sika po zannu akuɛgegenu po po pali po OSQHIA 17:4, ehe ma sɔ dohudo tɔnmɛ devo de tɔn gba. Nuyiwà omɛ dopo gɛ de tɔn wɛ tin to aigba ji, he ji ohó he lɔ ɛ do nugbonugbo. Dɔmɔ: “É tindo kɔfu sika tɔn de to alɔ etɔn mɛ, he gɔ na osùnù lɛ, podɔ na ofɛn ayɔdide etɔn tɔn.” Podɔ wangbɛna whanpɛ etɔn tɔn wɛ yín kɔfu osùnù tɔn lɛ he tin to alɔ etɔn mɛ.

Podɔ nupaɛamɛ lɔ sɔ yín nugbo, dɔ yɔnnu he tin to owé OSQHIA 17 tɔn mɛ wɛ onò lɔ, ehe mí sɔgan hia sɔn afɔ 5 lɔ mɛ, “Yɛ sɔ wlán oyín de do nukɔn etɔn, dɔ, NUDABLA DE, BABILONI DAHO, ONỌ YONNU AYODETO Lɛ TON, PO OSÙNÙ AIHQON TON Lɛ PO.” Podɔ ohógó he gbɔn godo na ewɔ ma yín (Babeli) gba, “ɛigba ewɔ yín yiylo dɔ Babiloni Daho.” ɛigba ewɔ tindo ovi yɔnnu susu, yé he tɔnjɛgbonu wá sɔn ede lɛ, kɛdɛdilé onò lɔ jai sɔn Jiwheyɛwhe nukɔn dɔ, bo sɔ lɛzùn mawàdódónɔ hlan Jiwheyɛwhe dɔ, mɔwɛ hlan ovi yɔnnu etɔn lɛ ga, yedɔ he yín agùn gbɛpipli lɛ, he tɔnjɛgbonu sɔn Ohó Nugbo Jiwheyɛwhe tɔn lɔ mɛ, bo sɔ lɛpannukɔn tɔnmɛ yétɔn titi lɛ bo sɔ doai núplɔnmɛ yétɔn titi lɛ po zédai he yé basi na yédele po, na yé ko kɛlɔyí zédai otànhóhó tɔn lɛ sɔn onò yetɔn de bo sɔ ɛsaka ɛ dopɔ po Owé Wiwé lɔ po, podɔ to nukun Jiwheyɛwhe tɔn mɛ, yé basi ayɔdide gbígbo mɛ tɔn, ɛn-ɛwutu wɛ yè do ylo yé dɔ, “Ayɔdetɔ” pannukɔn Jiwheyɛwhe Lɔsu.

Podɔ onú he Johanu ko wlánwé etɔn to afɔ 6 tɔn mɛ yín awujinu de, dɔmɔ: “Yɛn sɔ mɔ yɔnnusi lɔ nù ohùn mɛwiwé tɔn mú, po ohùn kunnudetɔ Jesu tɔn lɛ tɔn po: whenuena yɛn mɔ ɛn, avò, daho vò mi.” Do ayi e go, otàn agùn tɔn nɔ ná sɔha alɔpǎlɔpa de do hùhù daho Yisenɔ tintan tɔn lɛ tɔn ji. Na osɔha daho he núwlántɔ lɛn dɔ e sɔgan yín wɛ mliyon-mliyon donu kande-kòatɔn e lán atɔn. ɛigba osɔha he yé he yè hù to hùhù nɛ lɔ mɛ na yise he yé dɔ na Jesu Klisti tɔn wutu, yín yinyɔnɛn hlan Jiwheyɛwhe kɛdɛ. E ma yín onú paɛamɛ de dɔ Johanu yín awujinɔ sɔmɔ bɔ whenuena é mɔ yɔnnusi lɔ nù ohùn mɛwiwé lɛ tɔn gòhò po ohùn yé he yè hù na Jesu tɔn lɛ wutu po. Podɔ na mɛhe yè dɔhlan otànhó agùn tɔn po lɛ, ehe ma yín domɔna hlan yé gba. ɛigba yè hù susu to yé he yise nugbo to Klisti mɛ lɛ bo sɔ bianukunna yé gbɔn nuyiwà agòjɛdo-Klistigotɔ lɔ tɔn dali gbɔn whèta lɛ mɛ. Podɔ to Owé Osqhia 18 tɔn mɛ, yè dɔ to vivɔnu etɔn finɛ lɔ, dɔ, “... Na owɔn towe wɛ yè yí dɔ klo akɔta lɛpo. Na ohò etɔn mɛ wɛ yè mɔ ohùn yɛwhégán lɛ tɔn, po omɛ yè hù to aigba ji lɛ po tɔn te” (OSQHIA 18:23-24).

Do ayi e go, otànhó agùn tɔn yín hinhen biɔ sisósisó ohùn yé he yè hù lɛ tɔn mɛ. ɛigba to Opli Vatikan tɔn Awetɔ lɔ kɛdɛ mɛ, yèdɔ ehe ɛ sɔn owè fɔtɔn-fɛnnɛ-kɛnnɛ e lán awetɔ (1962) mɛ jɛ owè fɔtɔn-fɛnnɛ-kɛnnɛ e lán atɔntɔ (1965) mɛ wɛ yè yigbè to kòndopɔ mɛ dɔ owèhó he tin to Ju lɛ ji, ma sɔ sɔgan wàzɔn bà gba. To whenɛnu, Ju lɛ nɔ yín yiylo kɛdɛdi “Hlɔnhùtɔ-Klisti tɔn lɛ”. Na gbɔn owèhó he Pàpa lɛ, yèdɔ ode bɔdo ode go ko zé do Ju lɛ ji tɔn

lọ dali wutu wẹ yè dohòmeken yé, bọ yè bé nútindo yeton lẹ, bo nọ to yé danpé sọn oten de mẹ jẹ devo mẹ, bo sọ yín hùhù gbọn agùndaho lẹ dali. Podọ onú dopolọ sọ jò do yé he yise jẹagòdo agòjẹdo-Klistigotọ lọ go. Şigba menu wẹ mọdona núde dogbọn hùhù he yín otò Ilelandi tọn dali kaka jẹ egbé? Menu wẹ mọdona dogbọn núhe tin to nújijò he yín dodinnanú otò Speini tọn tọn dali kavi dogbọn ehe yín Hùnwhe Whèdlọzán Mewiwé Batelemi tọn dali to otò Flansi tọn mẹ? Bé menu wẹ sọ mọdona núhe mẹ agùnvi plọstetan tọn lẹ po piplime agùn plọstetan tọn lẹ po ko tóngbọn wáyì to otò Elopia tọn mẹ to ofi? Bé menu ka wẹ mọdona núde dogbọn ogbẹ ylankan he yè ylọ dọ núyiwa yewehódidọ Lomunu lẹ tọn dali to otò Qstlia tọn mẹ, yèdọ mēhe de yè bé nútindo lẹ sọn bo yàn yé jẹgbonu sọn nútindo lẹ lọ kọn bo sọ nonọ finòtẹn yeton lẹ mẹ? Bé etẹwẹ tin to owhèhó he yè degbè yeton tọnjẹgbonu nẹlẹ pó mẹ, nado dọ titegbe dọ ehe yè dọ to Opli Tlienti tọn tó, bo sọ zédo yé he yise to onú devo mẹ lẹ ji? Do ayi e go, whèhó nẹlẹ ma ko yín gigòdo godo gbèdè gba. Na dopolọ wẹ núyànwlẹ yeton lọ podọ mọwẹ jijò núplónmẹ hóhó nẹ lọ tọn te. Şigba ninòmẹ lọ kẹdẹ wẹ yín núhe diọ. Bé e ma yín yé he yise jẹagò lẹpo, nado dọ taun dọ Yisenọ he yise to Biblu mẹ lẹ wẹ yè gbésọ to yiylọ dọ plòngiglónátọ lẹ po boşışentọ lẹ po, po oyín devodevo lẹpo po?

Dinvie, to Owé OSQHIA 17:7 tọn mẹ, mí mọ núdabla ninòmẹ lọ tọn to vivọnu lọ, ehe yín apajlẹ dopo he to hinhónnu dogó. Na anğeli lọ to kinkàn-biọ Johanu, dọ, *“Etẹwutu wẹ avòdò wẹ? Yẹn na dọhó núdabla yonnu lọ tọn na wẹ, po kanlin he zé é jei tọn po, he tindo ota şinawe, azò ao.”* Ewọ sọ mọ tùnmẹ he jẹgodona lọ yí dólé, dọ, *“Kanlin he hiẹ mọ, ko tin, e ma sọ tin bà; e nasọ tónsọn odò mapòtẹ mẹ jẹgbonu, bo yi biọ dindòn mẹ”* (OSQHIA 17:8). Do ayi e go, huhlọn he lọ ma sọn aga wá gba, adavo sọn odò. Enẹwutu, nukontọ lọ po yé he hodo é lẹ po na yín dindon dlan dindon mẹ kẹdẹdi Juda. Podọ to ojilẹ de mẹ wáyì, Lomunu lẹ gbẹ huhlọn Ahóludù Lomunu yeton tọn dai, şigba to vivọnu azán lẹ tọn gbọn dopoyinyín agùn po politiki po tọn dali, podọ gbọn huhlọn akuẹzinán tọn dali, ahóludù he lọ nasọ fòntite na huhlọn de, yèdọ ehe e ma ko tindo gbèdè.

Podọ omẹ de tin to finẹ he ma ko mọ tùnmẹ he lọ bo ma ko sọ mọdona odohia he lọ, mi bo gbọ na mayise godo tọn he tin to ewọ mẹ lọ ni yín didèsẹ gbọn owéfo he lọ dali, dọ, *“Podọ ofi wẹ ayiha he tindo núyónẹn te. Ota şinawe lẹ, osó daho şinawe wẹ, ehe ji yonnu lọ şinai do”* (OSQHIA 17:9). Dinvie, yè do kòndopọ he lọ hia to vivọnu hlan otòdaho he lọ, yèdọ ehe yè dọ to osó şinawe ji lọ. Enẹwutu, mēdepope he ko hia po ayipipa po dóna mọdona odohia lọ bo nasọ sọgan dọ e ai kẹdẹdilé e jẹ dọ. Do ayi e go, yè nọ ylọ otòdaho Lomunu lẹ tọn he lọ dọ, *“madopòdo tọn lọ”*, şigba e na yín vivàsúdo to madẹnme. Kẹdẹdilé Jiwheyewhe dọ dọ to Ohó Etọn mẹ, núyónẹn wiwé po wuntuntùn he sọgbè lọ po dopọ wẹ tin to dandan mẹ nado mọdona bo sọ tùnwun onú nẹlẹ lọ.

Do ayi e go, ota şınawe lẹ lẹ dilé mí ko mọ dó, matindo tadèna dopo gě gba. Na yéwle sọ wẹ nukontọ dèdovo şınawe to ahọludù vòvo lẹ mẹ. To whenuena Johanu mọ nùmimọ lẹ to osó Patmọsi tọn ji, atọn ko tin dote, bọ şidopotọ lẹ tin to finẹ, podọ şınawetọ lẹ na tin to azán godo tọn lẹ mẹ. Podọ dogó, yéwle sọ wẹ apajẹ ota şınawe he tin to şenşen Ahọludù Lomunu lẹ tọn he yè gòdóai lẹ tọn. Enẹwutu, mí hia to Owé OSQHIA 17:11 tọn mẹ, dọmọ, “*Kanlín he ko tin, bo ma sọ tin bà, yèdọ ewọ wẹ şinatontọ, e sọ tin to omẹ şınawe lẹ mẹ, bo sọ jei dindòn mẹ.*” Ehe yín onú vivẹ talala de. Na to ofi, mí ofi mí to hihia dogbọn şinatontọ dali, podọ yè ko do ehe lẹ lẹsu hia kẹdẹdi gbékanlín lẹ ga.

Enẹwutu, mēdepope he ko basi olédo de dogbọn otò Vatikan tọn dali, na mọdona núhe yè dọ hlan whentontọ lẹ whẹpo yéwle lẹsu do yì bo sọ yì mọ po nukun yeton lẹ po. Na onú tintan he yé dọ wẹ yín dọ, ajówàtẹn de wẹ otò Vatikan tọn na ede po núhe ahọlu aigba tọn de sọgan tindo lẹpo po. Mọwẹ mí mọdona dó dọ gbọn núdodindin oyónen tọn dali, şinatontọ lẹ tin to şınawetọ lẹ mẹ, şigba bo tin na ede kẹdẹdilé otò Vatikan tọn te. E bọawu talala, dọ otò de to gblagbla otò de tọn mẹ, otò he tin na ede to gblagbla otò eton tọn mẹ. Do ayi e go, yè ma sọgan dọ ẹ gbaungba gba. Na afózédotetọ otò he lẹ tọn tin to ofi popo, kẹdẹdilé akọta devo depope kavi otò devo depope ko tindo dó. Dawe he yè nọ ylọ Bẹnito Musolini ná kandèji Păpa he to aşepa to otò Vatikan tọn mẹ gbọn Alènùnù to Agùn mẹ po Họnme tọn po dali to owhe fọtón-fẹnẹ-kantón e lán şinenetọ (1929) mẹ, na dọdai Biblu tọn nido wá şişẹ mẹ lò. Podọ to azán kòtọ osùn şınawetọ, owhe fọtón-fẹnẹ-kantón e lán wi-atontọ (1933) tọn mẹ, wẹ núhe yè yónen kẹdẹdi “Reichskonkordat” he tin to gblagbla Hitlẹ po Piusi Widopotọ po tọn mẹ. To alọ nẹ lẹ ji, nukontọ katoliki tọn awele tindo huhlón aşepipa agùn lẹ tọn tọn to godo yeton.

Podọ enẹwutu ga, yè ná mí túnme he jẹgodona, dọmọ, “*Osìn he hiẹ mọ lẹ, to fie ayòdetọ lẹ sinai te, wẹ gbẹtọ lẹ, agùn pipli lẹ, akọta lẹ, po ogbè lẹ po*” (OS-QHIA 17:15). Dinvie, matin oyẹ mayise tọn, otò Elopia tọn ko tin dote e dóna nọ to fie agùn pipli akọta lẹ tọn po ogbè lẹ po tọn te to ojle nẹ lẹ mẹ. Podọ ga Owé OSQHIA 17:18 tọn matindo tadèna de gba. Ehe lẹ wẹ mí hia to filé lẹ, dọ, “*Yonnusi he hiẹ sọ mọ lẹ, wẹ otòdaho lẹ, he to ahọludù to ahọlu aihon mẹ tọn lẹ ji*”.

Dinvie, bé mẹnụ wẹ sọgan kó dọ omẹ gbõgbo lẹpo, nado dọ taun dọ politikínọ he jlo nado yiaga lẹpo nọ tónwhẹn yi otò Lomu tọn mẹ? Na eyín otò Vatikan tọn de ma ko tin, mēdepope ma tlẹ sọgan flinnú jẹ otòdaho nẹ lẹ go gba. Şigba na ehe lẹ ton wutu, sọn gbẹtọ susu he nọ dótó nùyiwà he yín bibasi gbọn nukontọ hójlawémá tọn lẹpo tọn dali gbọn owé lẹ dali bo sọ nọ yín hin-henwá kẹdẹdi nùyiwà titegebe lẹ lẹ to hójlawéma televiziọn tọn lẹ kavi hľadío tọn lẹ mẹ.

Gãńşo okàn gbọdeme madódògbo politiki tọn yín onú bọawuna otò hunnukun titegebe aigba ji tọn lẹpo. Na huhlón dopo gě wẹ tin to aihon mẹ, yèdọ ehe nọ

do ogándùdù ahòlù lẹ tọn, po otògán lẹ tọn po hia to mēdekànnuṣe po aṣepipa po mẹ to gbaungba podò to núgló. Podò ga dọ, nùdonùgo huhlọn dahò lẹpo tọn dopo gě wẹ tin to aigba ji.

Whèzẹtẹn po Ohùwàji otò Elopia tọn po tọn

Sọn tùnme dahò lẹ mẹ wẹ kòndopó lẹ tin te to ninòmẹ vivonu tọn lẹ mẹ. Na nùkònyiyi polítiki tọn po akue tọn po to aihon lẹ blébu mẹ hẹn ẹn wá vivẹ mẹ dọ, akọta madógannọ lẹ po huhlònno lẹ po na kòndopó. To ehe lẹ mẹ, akọta Ṣinawe lẹ lẹ na tẹnme nukontọ tọn, kẹdẹdilẹ yé ko yín didohia di ohia apajlẹ tọn gbọn ota ṣinawe lẹ dali dó. Na mí mọ dọ dọdai Owé Wiwé tọn de sọgan tindo húgan núyiwà dopo.

Podò to vivonu, nukontoyínyín na wá sọn Agbègbè otò Elopianu lẹ tọn mẹ. Na yé ko dó dòdó etọn ai to owhe fọtón-fẹnne-kantón-gbàntònnukun-awetọ (1957) mẹ gbọn núhe yè nọ ylo “Piplimẹ dahò he Lomunu lẹ basi”. Podò piplime dahò he lẹ ko tin bo ko sọ yín dòdó ṣiṣe dọdai Biblu mẹ tọn dote. Na politikinọ atọn wẹ nukontọ he hẹn onú he lẹ wá, yèdọ: Hlobẹ Ṣuman sọn otò Flansi tọn mẹ, Kònhladi Adenua sọn Hùwàji otò Janma tọn mẹ, podò Alsidi de Gaspeli sọn otò Itali tọn mẹ. Do ayi e go, yè wlán to owé Glẹnsigbè mẹ tọn he yín “The New Encyclopædia Britannica, MACROPEDIA, Vol. 9, pg. 771) tọn mẹ, dọ, **“Otògán he lẹ pó wẹ Yisenọ Politikinọ he yín Nukontọ lẹ, yèdọ Katolikinọ he yín máhẹtọ to polítiki mẹ lẹ, podò to gbonuṣe yetọn to polítiki mẹ pannukon núyiwà Elopia tọn lẹ blébu nọ do gbodeme wofon Katoliki Lomunu lẹ tọn hia gbọn aihon lẹpo mẹ.”** To nugbo de mẹ, Ahóludù Lomunu tọn ko tindo wofon bo ko sọ gòwá gbèninọ mẹ.

Dinvie, Ṣalu de Dolu mēhunnukun otògán Flansi tọn, mēhe ko basi otànhó de dai, mọ nùmimọ dogbọn otò Elopia tọn he na tòngbọn osó Ulali tọn lẹ ji. Do ayi e go, ehe lẹ yín onú jónọ titegbe de ṣigba nugbo wẹ, dọ Mēdahò Mikhailli Gólbatsṣevi dòhó dogbọn linlẹn dopolọ tọn dali to hùnwhe piplime tọn kọn to Whèzẹtẹn otò Bèlín tọn tọn to whèsùn ẹnẹtọ mẹ, to owhe fọtón-fẹnne-kènne-kò e lán ṣidopotọ (1986) mẹ. Enẹwutu, mí dóna pón hlan to whlèndomẹ núyiwà nùkònyiyi tọn lẹ tọn podò gbọn nùpinpón dọdai Biblu mẹ tọn dali, bo sọ zé yé dai kẹdẹdilẹ e jẹ dó. Na onú popo na sọawúhia kẹdẹdilẹ yé ko dọ dó jénukon.

Do ayi e go, eyín hónámẹtọ Janma tọn Kònhladi Adenua na ko yígbèna núniná Ahóludù Hlusi tọn gbọn owé de dali sọn azán aotọ osùn atòntọ, owhe fọtón-fẹnne-kantón-gbàn e lán awetọ (1952) mẹ to whenenu, bé edenu he yín Whèzẹtẹn po Hùwàji tọn po de ma na tin gbọn otò dopo mẹ, kavi gbọn gblagbla otò Elopia tọn de mẹ to vivonu gba. Ṣigba gbèmimá he lẹ dóna yín alọkeyí to ninòmẹ nẹ lẹ mẹ; eyín e ma yín mọ, Otò Elopia tọn ma na ko tindo “maṣinu” lẹ gba. Hlusi degbè na Janma nido sọgan yín dopo godò he e

ko yín kinklán gbọn awhàn dali. Podọ ninòmẹ dopo gě enẹ lọ dóna yín wiwà te wẹ yín dọ Janma ni yín otò he ma nọ mēdepope ji gba. Podọ Adenua na ko mọdona lé sọmi-sọmi po agùnvi Plọtẹstannọ Nukontọ otò Janma tọn lẹ tọn sọgan nọ dó. Enẹwutu, é gbẹ. Şigba otò Oştliá tọn sọawúhia na núniná lọ, na e ma nọ mēdepope ji to awhàn lọ mẹ wutu, bo e ma sọ blawuna enẹ lọ wutu gba.

To whenuena ota şinawe lẹ lọ yín apáde sinsinyẹn núyiwà nẹ he zán huhlọn to vivonu lọ, azò ao lẹ lọ mọ huhlọn yeton yí na núyiwà dọdai apáwhé godogodo tọn he na sọawúhia lẹ tọn. *“Azò ao he hiẹ mọ lẹ, aholu ao wẹ, yé he ma ko tindo aholudù de kaka jẹ dinvie; şigba yé tindo huhlọn di aholu to ogàn dopo mẹ po kanlin lọ po. Ehele tindo ayi dopo, bo nasọ yí huhlọn po hlõnhlõn yeton po hlan kanlin lọ ... Na Jiwheyewhe ko yí do ayiha yeton mẹ nado hẹn ojlo eton di, nado dógbèpọ, podọ nado yí aholudù yeton na kanlin lọ, kaka ohó Jiwheyewhe tọn nado di”* (OSQHIA 17:12-13, 17).

To Owé Wiwé he mẹ, yè dọ hlan mí dogbọn ojle de tọn dali, yèdọ ehe mẹ yé tindo huhlọn te. Do ayi e go, enẹ lọ na yín asiko he mẹ nújijọ godo tọn lẹ sọawúhia te to ojle godo tọn mẹ. Sọn odohia gbaungba lọ mẹ, e ma yín onú sinyenawu nado sè dọ, azò ao lẹ lọ nọtena Whèzẹtẹn Elopia tọn, to zizéjle ota ao he yín mimọ to Hùwàji Elopia tọn tọn mẹ.

To ninòmẹ godogodo tọn mẹ, Whèzẹtẹn he tin to aşepipa Hlusi tọn glọ lọ lọsu jó ede na kòndopọ Elopia tọn podọ dopoyínyin eton ga. To egbé, mí sọgan mọ lé yé dònşepọ yénọzo lẹ dote dó to aigba dopodopo ji, yèdọ afòdidè de jẹ devo mẹ. Dinvie, núyiwà akuẹzinzán tọn to aihon lẹpo mẹ tin to Whèzẹtẹn kavi Hùwàji, hẹn núyiwà he lọ dọ Oglon Whèzẹtẹn tọn lọ na yín apáde núyiwà godogodo tọn lọ tọn. Podọ yè sọ gọ afòzédotetọ devo na, ehe yè yónẹn di nukontọ hójlawémá dèdovo de tọn, dọ, “jijọho po gigan po” tọn. Na yé dóna sọawúhia bo sọ sinai to tafo gbèyíyí tọn lọ kọn.

Afọ boşọ he tọn yè dọ to Owé Daniẹli 2 tọn mẹ lẹ yín adade gànyũ tọn podọ adade okò ozèndótọ lẹ tọn po. Do ayi e go, ehele yín azónwànú vòvo awe. Yé tin to opọ, şigba yé ma biọ yénọzo lẹ mẹ gba (DANIẸLI 2:43). Azónwànú awele, ehe yín ogànyũ po okò po ma sọgan yín dopolo gbèdè kavi dógbèpọ to dopoyínyin gba. Mọdopolọ wẹ Whèzẹtẹn po Ohùwàji po na nonọ dilé yé ko te dó, şigba yé na yigbèna yénọzo lẹ bo sọ wàzón dopọ to ojle didè lọ mẹ.

Dinvie, otò he tin to Whèzẹtẹn Elopia tọn mẹ lẹ mọdona hézéhézé dogbọn wiwà po ojlo agùn Katoliki Lomunu lẹ tọn po tọn. Do ayi e go, yé na yigbèna ehe lọ kaka jẹ ojle de mẹ poun wẹ. Na Jiwheyewhe wẹ ko degbè enẹ lọ tọn wutu, enẹwutu, yé dóna zé huhlọn yeton jó bo sọ jó yédele kaka yè nado hẹn dọdai Biblu tọn lọ di. To enẹgodo, yé na zín ayòdetọ nẹ lọ do aigba bo nasọ fiọ otòdaho nẹ lọ po miyon po. Na LÉ WẸ OKLUNỌ DỌ to Ohó Etọn mẹ wẹ. *“Azò ao he hiẹ mọ to ota na kanlin lọ, ehele wẹ na gbẹwanna ayòdetọ lọ, bo na*

basi i matinhuwhehometono, bo so hen en jemé, yé na dù olàn eton, bo nasó sọ yí miyón do fiọ ẹ gbidigbidi” (OSQHIA 17:16).

Do ayi e go, ehe lọ na yín aijiye ajiji tọn de, na yè wlán ẹn dọ, “*Şó, Şó, otòdaho huhlónnọ lọ! na ogàn dopo ji wẹ whèdida towe wá*” (OSQHIA 18:10). Whenenu wẹ omẹ popo na mọdona to afọdoponeji lé e te podọ menu ehe lọ tin na, na odohia lọ ko yín vivọ dọ to owéfo pẹvide mẹ to ehe lọ godo, dọ, “*Şó, Şó, otòdaho lọ, he yè şinyon alavò dagbedagbe na, po ogefunwunmẹ tọn po, avòvè, po ehe yè yí sika do dóaşóna po, ozannu akuẹgégénu tọn po pali po!*” (OSQHIA 18:16). Podọ to nukun Johanu tọn mẹ, angeli lọ dohia gbaungba lé otòdaho he lọ, yèdọ ehe to așepana aihon lọ na mọ opòdo ede tọn dó, dọ, “*Angeli huhlónnọ de sọ zé ozannu de daga taidi gilisé daho, bo zé e dlán ohù mẹ, bo to didọmọ, Lé wẹ yè na yí huhlón do don otòdaho lọ dlán odò dó, yè ma sọ to na mọ ẹn gbèdégbèdè bà*” (OSQHIA 18” 21).

Sọ do ayi e go dọ, to Alènú Hóhó mẹ, mí mọ odohia otòdaho he lọ tọn. Na yẹn yise dọ dopodopo míton lẹ ko sè dogbon didó atòhò Babẹli tọn dali. Dinvie, tùnmẹ Bab-eli tọn wẹ “hòngbo Jiwheyewhe tọn”. Na sọn Babẹli nugbo tọn lọ mẹ wẹ Babiloni sọawúhia te, ehe yè dètana dọ, “wuwlu”, podọ wuwlu nẹ lọ sọ yí jẹ olon. Do ayi e go, yewhegán Jelemia mọ vàsúdo lọ to whenenu, kẹdẹdi dọ e ko sọawúhia dote, şigba é jẹnukon bo do núhe otòdaho nẹ lọ ko wà lọ hia, dọ, “*Babiloni ko yín kofo sika tọn de to alọ Oklunọ tọn mẹ, he hen aigba lẹpo nùnú: akọta lẹ ko nù sọn ovèn ewọ tọn mẹ: enẹwutu wẹ akọta lẹ yín nuluno*” (JELEMIA 51:7). Dinvie, núplónmẹ he jẹagò lẹ ko tindo awugble gbigbo mẹ tọn, kẹdẹdilẹ yé he yín máheto to ahànsinsinyen de mẹ ko payi e go dó. Na mède ma nọ yón fie é jei gba, kavi mọdona núhe é to wiwà gba, kavi yón núhe é yise gba, podọ kavi mọdona núhe é to didọ gba – yè ko bú aliho wutu. Enẹ lọ wẹ ninòmẹ Yisenọ egbé tọn lẹ tọn. Na yé omẹ pó wẹ ko nù sọn kofo Babiloni tọn nẹ mẹ he şaka núplónmẹ yeton titi lẹ po e po.

Jelemia sọ to nukonyi dọmọ, “*Yè hen Babiloni jai ajiji bo và: dohùkùhulu nẹ; yí alàngblenu na awufișa eton, yín e yín mọ ewọ nido yín mēhenazongbona*” (JELEMIA 51:8). Kẹdẹdilẹ mí na mọ to madenmẹ to owéfo he bodo e go mẹ, azònghengbo depope ma tin na Babiloni gba, adavo na yé he tónjẹgbonu wá sọn e mẹ lẹ bo ma sọ yín máheto to ylando eton lẹ mẹ kẹdẹ, dọ, “*Míwle do ko henazongbona Babiloni, şigba ewọ ma yín mēhenazongbona gba: mì gbé ẹ dai, bo gbọ mí ni yí omẹ dopodopo biọ otò eton lọsu mẹ: na whèdida eton yiye olon, yè sọ zé e daga yèdọ jẹ agahómẹ lẹ*” (JELEMIA 51:9).

Podọ ga to Owé OSQHIA 16:19 tọn mẹ, yè do whèdida he na jèdo otòdaho lọ ji tọn lọ hia, dọ, “*Otòdaho lọ sọ tlén do tẹnme aton, otòdaho akọta lẹ lọ tọn lẹ sọ gbà: Babiloni daho sọ yín finflin to Jiwheyewhe nukon, nado yí kofo ovèn homẹgle eton tọn he hùnzo na ẹn.*” Dinvie, eyín mí hia ayòdetọ daho nẹ lọ jẹ, yonnusi he tindo kofo sika tọn lọ po núplónmẹ osunú tọn lẹ po to alọ eton mẹ, mí na mọ lé vàsúdo lọ na sinyen sọ! Na kẹdẹdi Owé OSQHIA 18:3 tọn,

akota lẹpo ko yín máheto to e mẹ, “*Na akota lẹpo ko nù to ovèn homegble ayò-dide eton ton mẹ, aholu aigba ton lẹ sọ to gàlò hẹ ẹ.*” Podọ to afọ eton 20 mẹ, yé he tin to olon mẹ dóna jaya, na whèdida ko wá wá otódaho lọ ji wutu, do, “*Jaya do ota nẹ, hiẹ olon, mì aposteli wiwé lẹ, po yewhegán lẹ po; na Jiwheyewhe ko yíahosu miton to e go*” (OSQHIA 18:20).

Núplónmẹ agùn he to huhlón eton zán to kòndopómẹ hẹ ajówiwà po politiki po, po hlónhlón agùn ton po, to ašẹpa to aholu aigba ton lẹ ji, šigba e na yín vivàsúdo whẹpo Aholudù Jiwheyewhe ton nido yín didóai to aigba ji. Enẹwutu, mí hia to Owé OSQHIA 18:2 ton mẹ dólé, dọmọ, “*Babiloni daho hó, e hó, e sọ diọ zùn fininò aovi lẹ ton de, podọ ogànhò gbigbo mawé lẹ ton, podọ ogànhò ohẹ gbewanna mawé dopodopo ton.*”

E nọ yín homẹhunnọ nado mọ ninòmẹ he mẹ Gbigbo Wiwé ko gbọdo yewhegán lẹ po aposteli lẹ po ji to owè fọtón he ko wáyí lẹ mẹ whẹpo onú helẹ pó nado tindo nukonyiyi po awúsọhia po, nado wlán dogbon enẹ lọ ton dali. Do ayi e go, yè dọ hlan mí to Owé OSQHIA 18:5 ton mẹ dọ ylando eton ko hòpli hlan olon. Enẹwutu, yè wlán ẹn dọ, “*Nẹmunẹmu wẹ é to gigopàna ede, bo sọ nonò ogbèdùdù mẹ, awufiẹsa po homegble mọtónhunkọ po wẹ mì ni ná ẹn: na é ko dọ to ayiha ede ton mẹ, dọ, Ai ahọsi ton wẹ yẹn sín, yẹn ma yín asúsiọsi gba, yẹn ma to awublanu na mọ. Enẹwutu wẹ azònylankan eton na wá gbèdopo, okú, awublanú po huẹ po; yè na yí miyon do fiọ ẹ mlenmlen: na huhlónnọ wẹ Jiwheyewhe Oklunọ he to owè eton da*” (OSQHIA 18:7-8).

Mi do ayi e go, Jiwheyewhe Ganhúnupo ko degbè whèdida ton do e ji, podọ azónwànú he yè na zán na enẹ lọ ko yín awuwléna dai. Yè na zé bonpu de dai do otódaho nẹ lọ ji, podọ ajiji mẹ e ma nasọ tin bà. Mí sọgan tindo kandèji dọ kẹdèdilé onú he pò lẹ ko sọawúhia dó, mọwẹ dọdai he lọ lọsu na wá šisẹ mẹ. Na Jiwheyewhe mọdona núhe É dọ, podọ núhe É dọ lọ wẹ É mọdona. Enẹwutu, yé he jlo na tindo mẹdekannujẹ sọn whẹgbledo mẹ lẹ dóna hòngán, bo na lẹzùn tónúsètọ bo sọ jẹgodona ogbè he sọn olon mẹ to didọmọ, “*Mì tónsọn e mẹ, mì omẹ šie lẹ emi, dọ mì yín máheto to ylando eton mẹ blo, dọ mì yí to azònylankan eton mẹ blo*” (OSQHIA 18:4).

Do ayi e go, mí dóna mọ Hlusi lọsu ga kẹdèdi azónwànú he Jiwheyewhe na zán na whèdida he tin to alọ Etón mẹ. Podọ apajlẹ matò lẹ ton po ag-bogódọ lẹ ton po yín onú dagbe he yè dè lẹ lọ. Na awhán to taji atón lẹ na jẹgodona dopodopo yeton to ojẹ nẹ lọ mẹ. Tintan lọ to vivẹ mẹ hú awe he pò bo yín mimọ to Owé Wiwé lẹ mẹ na yín šisẹ. Na obú he otò Amẹlika ton ton na sọ dádó nújijọ lọ mẹ wutu, awhán tintan na yín pannukọn otò Amẹlika ton, bọ linlẹn nado dádó e mẹ de ma na tin kakajẹ asiko nẹ mẹ, awe he pò lẹ hihò yétón na tin to Vatikan ji, podọ godo ton lọ pannukọn Israẹli, Sọn huhlón awhán ton po po núyọnen awhánfúnfún po ton mẹ, to gbaungba nasọ lẹzùn onú titigbè de na awhán Amẹlika ton, tintan, na Amẹlika tin to apawhé Israẹli ton wutu, podọ na ehe ton, Ohó Jiwheyewhe ton ma sọgan nọ ma šẹ

gba, kẹdẹdilé yé na biọ dó hadopolo, podọ dẹnsolẹ awhànpa kẹntọ Israẹli tọn lẹ tọn na biọ e mẹ dó.

Dinvie, kẹdẹdi dọdai Biblu tọn, otò he tin to agewàji Israẹli tọn lẹ na bé awhàn sinsinyen daho de pannukọn Israẹli. Do ayi e go, Bibluhiatọ lẹ mọdona nújijọ daho he lọ di awhàn Almagedoni tọn daho lọ, “Pẹlsia, Kuşi po Puti po to yé de; popo yeton po awoyinú po, po awhànbakun po: Gomeli, po awhàpaho daho eton lẹpo po; owhe Togalma tọn to adà agewàji patapata tọn lẹ mẹ, po awhànpa daho eton lẹ po: yèdọ akọta susu po e po. Hiẹ yín awuwlétọ, mọwe, wléawuna dewe, hiẹ po ogbẹ towe he yè bépli hlan de we lẹpo po, hiẹ ni bo sọ yín ogbèdètọ de hlan yé. To azán susu godo yè na dlá hiẹ pọn: to owhe godoton lẹ mẹ hiẹ na wá biọ aigba lọ mẹ he yè gọjó sọn ohi lọ mẹ, he yè şinyan sọn akọta susu mẹ pli, to osó Israẹli tọn lẹ ji, he ko yín ogbògbé jeihei de: şigba yè hen ẹn jegbonu tónsọn akọta lẹ mẹ, yé omẹ pó bo nasọ yí blẹo do nonọ. Hiẹ nasọ yàga, hiẹ nasọ wá taidi jẹhonsinsinyen de, hiẹ na tin taidi aslọ de nado şinyon aigba lọ ji, hiẹ po awhànpa daho towe lẹpo po, po akọta susu po to de we...” (EZEKIELI 38:5-9).

Şigba to ojẹ nẹ lọ mẹ, Jiwheyewhe na biọ awhàn lọ mẹ bo nasọ basi opòdo ajiji de na kẹntọ lẹ. Do ayi e go dọ to ojẹ dindẹn de mẹ, Ewọ ko dọ ẹ dote to ninòmẹ he mẹ whèdida na sọawúhia to yé he na pé awhàn po Israẹli po to ojẹ nẹ mẹ lẹ ji dó, dọ, “Yen nasọ yí azònylankan po ohùn po do dowhègbè do ewọ ji: Yen bo nasọ jà do e ji, podọ do awhànpa daho eton lẹ ji, podọ do akọta susu he tin to e de lẹ ji, jikunfinfán wududu de, po kẹnjikun daho lẹ po, miyon, po owhèmi po. Yen bo nasọ jlayinna dẽ, bo sọ klán dẽ do wiwé, Yen nasọ hen dẽ zùn yinyonẹn to nukun akọta susu tọn mẹ; yé bo nasọ yonẹn dọ yen wẹ Oklunọ” (EZEKIELI 38:22-23).

To Owé ZEKALIA 14:12 tọn mẹ, yè dọ lé whèdida na wá akọta he na fun-awhàn hẹ Israẹli lẹ ji dó hlan mí, dọ, “Podọ ehe nasọ yín azònylankan he Oklunọ nado hò gbẹtọ he ko funawhàn hẹ Jelusalẹm lẹpo: agbasalan yeton na dùsúdo sẹ whenuena yé şite to afọ yeton lẹ ji, podọ nukun yeton lẹ nasọ dùsúdo sẹ to oslo yeton lẹ mẹ, podọ odé nasọ dùsúdo sẹ to onù yeton mẹ.” Do ayi e go, gbènimá awhàn he lọ tọn tin na ojẹ de to opòdo whèdida osọhia tọn lẹ tọn lẹ mẹ. Na ehe lọ na sọawúhia to whenuena angẹli şidopotọ lọ na kọn ogò eton lọ jegbonu kẹdẹdi Owé OSQHIA 16:12-16 tọn. Podọ to opòdo awhàn lọ tọn to whenenu, ohó he yè dọ gbọn yewhegán lọ dali lẹ na yín şişẹ dólé, dọ, “Podọ to azán aholu nele tọn lẹ mẹ, wẹ Jiwheyewhe olon tọn na zé aholudù de daga, he ma na yín vivà gbèdè, mọ yè ma na jó aholudù eton dai hlan gbẹtọ devo lẹ gba; şigba é na gbà aholudù do flinflin bo sú aholudù hele pó do, ewọ bo nasọ nọte kakadoi” (DANIELI 2:44). Enẹwutu, Paul na ko tindo linlẹn núyiwà vivonu tọn he yín núplónmẹ okú tọn he lọ tọn lẹ to whenuena é wlán hógbè hele dọ, “Na ewọ na dọtana azon lọ, bo nasọ sán ẹn dogli to dódó mẹ; na azon gli wẹ Oklunọ basi to aigba ji wutu” (LUMUNU 9:28).

Kanlin he tindo azò awe lọ

Dinvie, to Owé OsQHIA 13 tọn mẹ, mí mọ kanlin awetọ de ehe yè dohia dólé, *“Yen sọ mọ kanlin devo de tónsọn **aigba** glọ; e tindo azò awe taidi lẹngbọvu de tọn, bo sọ to hódọ di dlagoni de”* (OSQHIA 13:11). Do ayi e go, kanlin he lọ ma tónsọn ohù gbẹtọ lẹ tọn mẹ gba; şigba e tónsọn aigba glọ. Enẹ lọ to didohia dọ, e ma tónsọn otò he tin to Ahóludù Lomunu lẹ tọn mẹ gba, şigba kẹdẹdilẹ mí na mọ dó, kanlin lọ dóna yín sọn agewàji Amẹlika tọn he matindo gbẹtọ susu po ogbè susu po gba.

Na kanlin awetọ he lọ tin taidi lẹngbọvu de, şigba yè dọhó do e go taidi dlagoni de. Do ayi e go, huhlọn awetọ he lọ wẹ otò Amẹlika tọn, ehe yè dohia to ninọmẹ etọn godo tọn lọ mẹ gbọnvọ na kòndopọ otò Elopia tọn tọn. Kanlin awetọ he lọ tindo azò awe, he to hódọ do huhlọn politiki aihọn tọn po huhlọn agùn tọn po ji. Do ayi e go, dopo to huhlọn lẹ lọ mẹ na biọ Akọta Inglandi tọn he yè Kòndopọ mẹ, yèdọ ehe yín huhlọn politiki tọn; bọ huhlọn agùn tọn lọ na biọ Piplimẹ Agùn Aihọn tọn lẹpo mẹ.

Do ayi e go lò, yè dó otò Amẹlika tọn do núyiwà Plọtẹstan tọn lẹ ji, yèdọ do hógbè mẹdèkannujẹ tọn ji, kavi do mẹdèkannujẹ agùn tọn ji, po onú devodevo lẹ po. Yéwle sọ lẹzùn aşıpẹpa huhlọn dahọ de tọn. Jẹnukọn mẹhe Agùn Kato-liki Lomunu lẹ tọn bianukunna to otò Elopia tọn mẹ hòngán yì jẹ otò aigba yóyó he lọ tọn ji. Enẹgodo wẹ awhànpa awhàn lẹ tọn de sọawúhia. Podọ yé mẹhe hòngán sọn ofi lẹpo gò bẹ to yóyó to otò aigba yóyó lọ tọn ji. Na tógbo he yín didótọ otò Amẹlika tọn lẹ tọn yisenọ bo yín mẹhe dibusi Jiwheyewhe lẹ wutu. Podọ na núyiwà he yín aşıpẹpa ahọlu tọn tọn, ehe wẹ ohógbè podọ núyiwà he yè nọ zán lọ, “Akọta he tin to Jiwheyewhe glọ De” podọ “Ji-wheyewhe mẹ wẹ mí dotudo”.

Enẹwutu, to vivọnu Owé OSQHIA 13:11 lọ tọn, mí hia dogbọn kanlin he tindo azò awe he go yè dọhó do di dlagoni to whenenu, enẹ lọ dohia dọ, ewọ dogbè Lomu tọn. Şigba afọ he jẹgodona dọ hézéhézé dọ huhlọn aşıpẹpa he lọ tọn nasọ jó ede hlan huhlọn aihọn godogodo lọ tọn, ehe yín Ahóludù Lomunu lẹ tọn, dọ, *“E sọ to huhlọn kanlin tintan tọn lẹpo zán to nukun etọn mẹ, bo sọ hẹn aigba po yé he tin to e mẹ lẹpo po litaina kanlin tintan , he alán etọn hlan okú ko kúata”* (OSQHIA 13:12).

Podọ dogbọn kanlin awetọ he lọ tọn dali, mí hia dọ ewọ na blú aihọn lẹpo bo nasọ bẹ yé he nonọ e mẹ lẹpo nado litaina kanlin tintan lọ; enẹ lọ tùnme dọ, nado yón aigbanu lẹ podọ ga nado yón aşıpipatọ agùn tintan kanlin lọ tọn tọn. Enẹwutu, didóai po núpínplọn pipé kòndopọ he tin to gblagbla Amẹlika tọn po Vatikan tọn po to azán aotọ osun tintan tọn, to owhe fọtọn-fẹnẹ-kẹnnẹ-kò e lán ẹnẹtọ (1984) tọn mẹ, aşıpẹpa he lọ yín whiwhlá dai. Na ninọmẹ agùn tọn lẹ po politiki tọn lẹ po sọgan yín zinzán to alọ lẹpo mẹ. Enẹwutu, nukonyiyi dinvie tọn lẹ to didohia hézéhézé dọ to madẹnme, nukontọ

Plọtẹstan tọn lẹ na ƙeḷoyí Păpa ƙeḷedi aṣẹpipa gbigho mẹ tọn aihon lọ tọn.

Do ayi e go, afọ he jẹgodona lọ tin to hinhonnu titegbe, yèdọ fie yè dọ te dọ, “*E sọ basi ohia daho lẹ, sọmọ bọ e hẹn miyọn sọn olon mẹ wá aigba ji to nukun gbeto lẹ tọn mẹ*” (OSQHIA 13:13). Nukonyi yí núnọnẹn tọn he yè ma sọgan zéjẹ tọn he ko sọawúhia to Otòwhàn Awetọ lọ tọn godo ma yín núhe whèpò sọn nújawu de mẹ gba. Na núhe jò to apáwhé Otòwhàn Awetọ lọ tọn mẹ, yèdọ dilé miyọn já do otò Janma tọn ji dó, podọ to enẹgodo to otò Whèzẹtẹn Dindẹn tọn he yín Japan tọn ji ga, podọ enẹ lọ ƙeḷe wẹ onú pẹvide he mí na zéjẹdo ehe na sọawúhia to nukon mẹ lọ go.

Boṣiọ kanlin lọ tọn

Dinvie, mí to ƙanṣiṣa ohógbè yóyó de tọn mẹ biọ, ehe yín “*boṣiọ kanlin lọ tọn*” tọn. Na yè dọ hlan mí dogbon kanlin awetọ lọ tọn dali, dọ, “*Ehe to yé he tin to aigba ji lẹ ƙlọ gbọn ohia heḷe mẹ he yè ná en nado basi to kanlin lọ nukun mẹ; bo sọ dọ hlan yé he tin to aigba ji lẹ dọ yé ni basi boṣiọ hlan kanlin lọ, he ko yí alán ohí tọn do ogo, bo sọ to ogbè*” (OSQHIA 13:14).

Do ayi e go, odohia dagbe de wẹ enẹ lọ bo ko sọ táhinhon do ehe mí ko dọhó do e ji de go talala. To adówá awhànfuntọ otò aweḷe tọn mẹ, Amẹlika gbésọ tindo otẹn dèdovo de. Na ohógbè yeton po aṣẹpipa yeton po nọ hẹn huhlọn talala. To pinpọn hlan núyiwa agùn tọn mẹ, e ma na yín dọ agùn Plọtẹstan tọn lẹpo wẹ na awúsọhia yeton do bo nasọ gò biọ dopoyínyín mẹ he ẹ mlenmlen gba. Ṣigba enẹ lọ to didohia to vlẹkẹsi mẹ dọ, yé na ƙon alọ dopó bo nasọ mọdona Agùn Lomunu tọn nugbonugbo, ehe túnmẹ dọ nado ƙeḷoyí Păpa ƙeḷedi nukontọ yeton, podọ gbọn enẹ dali yé na whlá ogbèninọ yeton po mēḱekannuje agùn tọn po.

Podọ ƙeḷedilé yè ko dọ ẹ dote dó, kanlin he tindo azò awe lọ nọtena huhlọn gbighonọ tọn po aigba ji tọn po. Dinvie, po boṣiọ kanlin lọ tọn po, mí mọ dọ azò dopo he yín huhlọn agùn tọn tọnjẹgbonu wá ƙeḷedilé Piplimẹ Agùn Aihon lẹpo tọn po dopoyínyín gbẹpipli Plọtẹstannọ lẹpo tọn po. To dọdai Biblu tọn mẹ, boṣiọ kanlin he lọ tọn yín apáwhé awe he sọgbe hẹ kanlin tintan he tindo ota ṣinawe azò ao lẹ lọ. Do ayi e go, e to hinhonnu bọ mēḱepope sọ sọgan mọ hlan, na dọdai he yè ko hẹṣe dote de wẹ wutu. Ƙeḷedilé akọta Whèzẹtẹn tọn po Ohùwàji tọn lẹpo po ko ƙondopó to tòhò Akọta Inḡlandi tọn he yè Ƙondopó mẹ, na agùn Plọtẹstannọ lẹpo tọn sọn Whèzẹtẹn jẹ Ohùwàji dali lẹpo ko biọ Piplimẹ Agùn Aihon lẹpo tọn mẹ. Eheḷe wẹ azò aweḷe lọ, ehe dètana huhlọn aweḷe. Ṣigba huhlọn aweḷe lọ tin to kanlin dopolọ ji. Na yé omẹ aweḷe wẹ tindo aṣẹpipa politiki tọn po agùn tọn po. Enẹwutu, eyín dopoyínyín agùn lẹ tọn de, po ninọmẹ to otànhó agùn tọn mẹ po de ma ko tin, bé otò po agùn po dopó kavi agùn he yín yinyonẹn gbọn otò dali de ma na ko tin to otò

vòvo lẹ mẹ to dinvie gba. Na agùn he di aihọn lọ ko lẹzùn núhe e yín to dinvie gbọn huhlọn aihọn tọn lọ dali. Podọ Piplimẹ Agùn Aihọn lẹpo tọn na yín núz-inzán huhlọn politiki tọn de tọn. Podọ ga, ogán etọn na yín mēhe sọn otò Hòngali tọn mẹ de, podọ to ojẹ dopolọ mẹ ewọ na yín ogbẹvi yé he ma yise to yewhe depope mẹ tọn to otò hùnnukun Hòngali tọn mẹ.

Whenuena ojẹ lọ wá, boşio he lọ lọsu nasọ dóhó ga, ehe tùnme dọ yè na yón ogbè lọ. Na e ma na yín dọ agùn susu wẹ to onú alopālọpa lẹ dọ gba, şigba to dopoyínyin pipé lọ godo, ogán yetọn lọ na dọ núhe é lẹn dọ e nayín didọ kavi yín wiwà lọ. Na ehe lọ yín didohia hézéhézé to ofie dọ, *“Yè sọ ná ẹn nado yí gbígbo hlan boşio kanlin lọ tọn, na boşio kanlin lọ tọn ni to hódo, bo sọ basi na yè nido hù yé omẹ sọha ma na litaina boşio kanlin lọ tọn lẹ”* (OSQHIA 13:15).

Do ayi e go, ojẹ na wá whenuena yé he yí Ohó Jiwheyewhe tọn sè nugbo lẹ ma nado sọgan litaina Piplimẹ Agùn Aihọn lẹpo tọn kavi na yé ma nado yín ogbẹvi agùn gbẹpiplinọ de tọn tọn gba, to whenenu yé na jiya nukunbibia tọn. Na Yisenọ he yise to Biblu mẹ nẹlẹ na hẹn jlọjẹ nado yín pinplán núyiwà agùn tọn po gbèdide yetọn lẹ po tọn bú. Boşio kanlin he lọ tọn na dọhó sinsinyen bo nasọ do huhlọn etọn hia dogbọn enẹ lọ tọn dali, bo nasọ tẹnpón nado hẹn omẹ popo nado litaina kanlin tintan lọ, kẹdẹdilé mí ko mọ dó, yèdọ ehe yín kẹndopọ agùn tọn po huhlọn aihọn tọn po sọn Ahóludù Lomunu tọn mẹ. Hadopolọ he boşio kanlin he lọ tọn he yín Piplimẹ Agùn Aihọn lẹpo tọn na dọhó tọnjẹgbonu, aşepipa mizòmnmizọn he yín agùn tọn po politiki tọn po de na tin to yé he masogbè hẹ yé lẹ ji.

Podọ ehe lọ hẹn mí nado flin azán Nẹbukadneşzali tọn lẹ, mēhe tindo boşio pipà de bo sọ degbèna omẹ popo nado litaina ẹn. Şigba kẹdẹdilé e te to azán nẹlẹ mẹ, mowẹ e na te to dinvie hlan yé he na sèn Jiwheyewhe lẹ kẹdẹ, bo ma na litai to núyiwà agùn tọn de nukon, yèdọ ehe ma yín núdepope adavo núdidá gbẹtọ tọn de. Do ayi e go, yé ma na litai to enẹ lọ nukon gba. Sọ do ayi e go dọ, aşepipa ahọlu lẹ tọn to ojẹ nẹ mẹ şẹ po homẹken yé he dibusi Jiwheyewhe lẹ tọn po. Şigba whadopo dogó, núwinwlán alo lọ tọn gbésọ tin to adówà lọ go. Podọ to whenenu, e yín winwlán do ogbè he yè ma yónen de mẹ, ehe núyónentọ he tin to ojẹ nẹ mẹ de ma sọgan hia gba. Adavo Daniẹli yewhegán he Jiwheyewhe dè lọ kẹdẹ wẹ pégo nado hia ẹ. Podọ to egbé, *“Mẹn-mẹn, Tekel-tekel”* lọ sọgan yín hinhenzùn yinyónen gbọn owen dọdai tọn lọ kẹdẹ dali. Na enẹ lọ na do yé he na yise gligli to ojẹ mizọn-mizọn he mẹ yé dóna gbọn wáyì tọn mẹ lọ hia.

Kẹdẹdilé mí sọgan mọ sọn Owé OSQHIA 13:5-8 tọn mẹ, yè dọhó do kanlin tintan lọ go ga di gbẹtọ de. Enẹwutu, yè dọ to afo şinatọn lọ mẹ dọ, *“Podọ yé he tin to aigba go lẹpo na nọ sèn ẹn, oyín mēheton yè ma wlán do ogbè owé Lẹngbọvu lọ tọn mẹ lẹ, he yè ko hù sọn whenu aihọn ko jọ.”* Do ayi e go, dopoyínyin pipé agùn po otò po tọn na sọawúhia, kẹdẹdilé e nọ to şenşen whèta lẹ tọn mẹ dó. Omẹpopo wẹ mọdona dogbọn asiko nẹ lọ tọn dali to

otànhó gbẹ̀tọ̀ lẹ̀ tọn mẹ. Şigba to vivọnu dinvie, núyiwà agùn tọn awe wẹ na tin, dopo na sọn otò Lomu tọn mẹ bọ awetọ lọ kẹdẹdi Piplimẹ Agùn Aihon lẹpo tọn, yé bọ na zán to agùn mẹ, to politiki mẹ podọ to ajówiwà mẹ. Podọ omẹ lẹpo to otò mẹ kavi to agùn mẹ kavi na omẹ dopodopo, he ma na sọgbẹ hẹ yé na yín gbìgbẹ̀dai. Na yé he yọ̀n yé lẹ̀ kẹdẹ̀ wẹ na yín yinyọ̀nẹ̀n gbọ̀n yé dali ga.

Podọ gbọ̀n núplọ̀nmẹ Piplimẹ Agùn Aihon lẹpo tọn dali, Plọ̀tẹ̀stannọ lẹ na tẹ̀npọ̀n nado zán huhlọ̀n dopolọ̀ kẹdẹ̀di agùn Lomunu tọn to whedepopenu he yé tindo gbẹ̀tọ̀ susu. Plọ̀tẹ̀stannọ de lẹ na jlo dọ vojladó ma tlẹ ko sọawúhia pọ̀n gbẹ̀dẹ̀. Na yé na din nado yín dopo bọ nasọ tẹ̀npọ̀n nado hẹ̀n mí yise dọ núvojládótọ̀ lẹ ma jlo dọ agùn lọ ni klán patapata gba. Podọ owalọ̀ godogodo tọn he yín dopoyínyín tọn lọ na biọ oyọ̀nẹ̀n mẹ na agùn Lomunu tọn, na dilé Owé Wiwé lẹ̀ dọ dó, kanlin awetọ̀ lọ na zán huhlọ̀n kanlin tintan tọn lẹpo. Podọ yé he ma sọgbẹ̀ hẹ̀ yé po dopoyínyín he lọ po na yín mimọ̀ di ojónọ̀ lẹ, bọ mejizọ̀nnọ̀ nasọ tin to yé ji. Şigba na omẹ lẹpo ni mọ̀dona to Oyín Oklunọ̀ tọn mẹ dọ, dopoyínyín he lọ ma yín dopoyínyín he tọn wutu Jesu Klisti do hodẹ̀ dọ yé he yise to Ewọ̀ mẹ lẹ̀ ni yín dopo gba, yèdọ̀ dilé Ewọ̀ po Otọ̀ po yín dopo dó gba! Na dopoyínyín he gbẹ̀tọ̀ basi de wẹ ehe lọ, ehe tindo huhlọ̀n alọ̀pàlọ̀pa lẹ. E nasọ yín dọ yé he nọ dọhó ọ̀jẹagòdọ agùn Lomunu tọn go lẹ dóna pan-nukọ̀n tukla lọ. Na ehe lọ wẹ na yín ogbẹ̀ dopo he yè na yọ̀nẹ̀n to aigba lẹpo ji. Podọ ogbẹ̀ he pò lẹpo na bọ̀nù yetọ̀n lẹpo do. Yèdọ̀ yé he tin to gbẹ̀pipli mẹ lẹ lọsu ga, ehe yín máhẹ̀tọ̀ to Piplimẹ Agùn Aihon lẹpo tọn mẹ lẹ, yé ma na dọhó depope gba adavo nado sọgbẹ̀ hẹ̀ núyiwà lọ. Bé whenẹ̀nu yé he ma tin to gbẹ̀pipli de mẹ, kavi agùn he yè ma yọ̀nẹ̀n de lẹ̀ kẹdẹ̀ mẹ wẹ na yín mẹhe yè na din nado wlé.

Ohia kanlin lọ tọn

To Owé OSQHIA 13:16 tọn mẹ, mí hia dọ, “*E sọ basi yé omẹ pọ, pẹvi po daho po, adokunno po wamono po, memedekannu po memeglo po, nado yi ohia de do adusi lo yeton me, kavi do nukon yeton.*” Whladopo dogo, mí dóna dọhó do apajlẹ ogbẹ̀ he yè zán to Owé Wiwé lẹ̀ mẹ tọn go. Do ayi e go, ohia yín núde kavi apajlẹ he dali yè nọ tindo wuntuntun núde tọn. Na pọ̀ndego de, Paul wlánwé dọ, “*Sọ́n dinvie, medepope sọ́ dotukla mi bà blo: na yẹn to ohia Jesu Oklunọ̀ tọn hẹ̀n pé to agbasa sie mẹ*” (GALATIA 6:17). Na ewọ̀ to yaji na Klisti tọn wutu podọ na Wẹ̀ndagbe nugbo lọ tọn wutu. Şigba to nugbo de mẹ, é matindo ohia agbasa gbìgbò tọn lẹ̀ bọ̀ apà Jesu he yè whèdosatingo tọn lẹ̀ nado tin to alọ etọ̀n lẹ̀ mẹ kavi to afọ etọ̀n lẹ̀ go gba. Na enẹ̀ lọ na ko yín vlẹ̀kò Satani tọn sinsinyẹ̀n he gbẹ̀tọ̀ de sọgan lẹ̀n nado vlẹ̀ fligòzọ̀n Jiwheyewhe tọn to Klisti Oklunọ̀ mítọ̀n mẹ lọ kò. Şigba yè dohiagona Paul gbọ̀n ohia he kọ̀ndopọ̀ to devizọ̀n etọ̀n go lẹ̀ dali kẹdẹ̀di devizọ̀nwàtọ̀ Klisti tọn, bọ ewọ̀ sọ hẹ̀n ovlẹ̀kò Etọ̀n lọ.

Do ayi e go lò, ohia he tin to nukon loto hodo to gbemima mede titi ton go, podoto ohia he tin to alo go loto hodo dogbon nuyiwa gbeto loto ton dali. Podoto ota go to didohia dotome to yiyo po nuhe to jijo po, podoto to ninome he lome, ewo loto yiyo po nuyiwa agodeto-Klistigoto loto ton po. Enewutu ye ome awele, yedo gbemima loto po nuyiwa loto po yin didohia gboto ota loto po alo loto ton dali.

To awhanpa ye he yise to Biblu me le ton me, ome susu no yin vivenuo nado no dodo do ohia kanlin loto ton go, bo ye ma so yonen doti Yiseno gbepili ton dopodopo he ko tin to gbepilino le me ko tindo ohia ne loto dote. Na Jihweyewhe ma ko ze nuplome de dai doti agun daho he glo ye ni yi ashipa son de ni tin to ofi depope gba. Do ayi e go, Ewo tindo agun pipli gbete de, ehe me Ewosu to nukonyi to devizon Eton me te. Enewutu, ye he yise to Biblu me le po agun le po tindo medekannu. Na ye tin kededi ala dopodopo yiseno le ton, he matin to memeglo me, kavi bo yin agun daho de to oten de me gba. Na to bibenu, dawe he ye yi Gbigbo do go nele, tindo ashipa he Jihweyewhe Losu na ye son olon me, na oyo wiwe loto ton wutu. Kededi azon yeton, ye to sinsen to agun me kededile Jihweyewhe ko de azonwe alopalola le do toگون loto me (1 KOLINTINU 12:28; EFESUNU 4:11).

To bibenu, agun daho he glo ye no yi ashipa son de matin gba, podoto e ma so yin ome dopo we na pasena agun lepo gba, kavi tindo ashipa godogodo ton na nuplome le gba. Wehometi Biblu ton depope matin gba, kavi nado yi plonnu nado yin yewhen doti depope matin gba, po onu devodevo le po. Nado doti nugbo loto, onu nele he mi to mimo dinvie le depope matin to whenenu gba, podoto onu nele he tin to whenenu le ma so tin to dinvie gba. Na ye ko ze onu devo le do oten hoho ton le me bo so dio ye son ninome nugbo ton loto me.

Egbé, e sogan yin to agun le me, kavi to agun medekannu ton le me, fidepope he mi mo gbigbo agun bibsi ton dopolo, podoto mi so mo voglobon he tin to nuhe ye ko plon bo so yizan to agun tintan loto ton me, podoto to egbe ton losu me ga. Do ayi e go, mi tindo oflin po ninome he ko hu Jijo-di-Jihweyewhe ton sudo, sigba e ma yin gbekan gbigbo dopolo ton gba. To egbe, yedo awhanpa pevi pete Yiseno le ton ko ze nuhe ye yise loto dai po onu devodevo le po. Na ewo mehe tin to piplime dopolo po ye po kede we sogan dowyewehoto fine. Enewutu, Plotestannoto le ko modona to nugbo de me doti whlengan ma sogan wa gboto Agun Katoliki Lomunu le ton dali gba. Sigba to ojle dopolo me, eyin mede sogan pon hlan nuyiwa loto me yi sisosiso, e na mo doti onu dopolo we agun gbepilino dopodopo to wiwa. E sogan yin dido kavi lala, yinyin daho kavi pevi, ye ome po yise doti eyin mede ma yi nuplome yeton, kavi nudohiamet yeton, kavi nudepope he ye no plome po zinzan yeton po, be ome ne loto ma na yin whinwhlengan gba.

To alo mhooko ton me, we piplime dopodopo no do ede hia po ohia dopolo he yin agun gbepili tintan ton loto ton po, eyin e tle yin doti ye gbonto na

yénzo lẹ. Ehe lọ ọsu to ede mẹ, ohia kanlin lọ ọn wẹ, na gbigbo agòjẹdo-Klistigoto dopolo ọn wẹ, ehe ko plán agùn gbẹpipli tintan lọ, podọ ewọ nasọ plán omẹ lẹpo yèdọ kaka jẹ omẹ godo ọn ọsu ji. Do ayi e go, yè ma to gbẹtọ lẹ hẹn wá Klisti de nado yí núpłonmẹ Eton gba, şigba yéwle yín bibla do gbẹtọ de go kavi do núhe yè ylo dọ núdohiamẹ de go, kavi do tùnmẹ de go. Enẹwutu, e dóna yín domona dọ yé he yín agùnvi agùn lẹpo ọn po agùn mēdekannujẹ lẹpo ọn po, yèdọ yé he ko yì biọ agùn gbẹpipli he lọ mẹ lẹ ko kẹloyí ohia kanlin lọ ọn dote. Ehe lọ wẹ omẹ lẹpo dóna mōdona.

Núdabla Osọha lọ ọn

Kẹdẹdilẹ mí ko dọ dó, yé he ma kẹloyí ohia kanlin lọ ọn lẹ na yì gbọn ojẹ nukunbibia ọn de mẹ. Na to agùn mẹ, huhlọn de na tin nado mōdona núyiwà agòjẹdo-Klistigoto he lọ ọn. To ajówiwà mẹ, yé na gbé yé he masogbè hẹ núyiwà ajówiwà aihọn lẹpo ọn to ojẹ nẹ mẹ lẹpo dai. Na mēdepope he ma na kòndopọ hẹ huhlọn awe nẹlẹ, he yín agùn ọn po ajówiwà ọn po, na yín gbigbédai sọn ajówiwà aihọn lẹpo ọn mẹ. Lé wẹ mí hia dó to Owé OSQHIA 13:17 ọn mẹ, dọ, “... mēdepope ma nado tin sọgan nado hò, kavi bo sà, adavo ewọ he tindo **ohia** lọ kavi **oyín kanlin** lọ ọn, kavi **sọha oyín yeton** ọn.”

Dinvie, mì payi e go dagbedagbe dọ, e to hódọ do onú awe go, yèdọ do hihọ po sisà po go. Ehe lọ to vivẹ mẹ titegbe. E ma yín e tin hlan asi to hòmẹ he nọ yì nado hò núdànù lẹ kẹdẹ gba, şigba hlan sunnu ajówàtọ he nọ hònú bo sọ nọ sà lẹ ga, po yé he nọ wàjọ pé gbọn aihọn lẹpo mẹ ga. E tin to gbaungba bo sọ yín mimọ hlan omẹ lẹpo he jlo nado mọ ehe lọ: ajówiwà aihọn lọ blébu ọn dóna litaina “ogbè mimá Lomunu ọn lọ”. Yé omẹ he yise to Ohó Ji-whewhe ọn mẹ nugbo-nugbo lẹ, na tindo asiko awúsiyẹn ọn de, to hihọ po sisà po mẹ.

Kẹdidilẹ mí ko mọ dó dọ, onú titegbe atọn wẹ tin ehe mí dóna mōdona bo sọ to pinpón dohlan, ehe ọn dali Biblu dọ dogbọn azán godo ọn lẹ ọn dali, ehe wẹ: ohia lọ, oyín lọ, po *osọha* kanlin lọ ọn po. Kẹdẹdlẹ mí ko dọ do dai, dọ ohia kanlin lọ ọn ma yín nuhé sọgan yín mimọ to nukuntà gba. Podọ mōdopolọ wẹ oyín kanni lọ ọn po sọha oyín eton ọn po ma sọgan yín mimọ to gbaungba gba, na onú hele po yín didọ podọ yé sọ gbawhán núyiwà dopolo ọn. To owé Osọhia 13:18 ọn mẹ, yè hópana mí dogbọn nújijo he ọn dali. “Ofi wẹ núyọnen te. Gbọ ewọ he tindo núyọnen ni hia sọha kanni lọ ọn: na sọha gbẹtọ de ọn wẹ: sọha eton sọ basi Nuòntọn kandekoatọn e lán dopo.”

Dinvie, mí ko to dindònsẹpọ owhehó lọ, sọha kanni lọ ọn ko yín hihia, he tùnmẹ dọ e dóna yín sọha nú winwlan ọn de he yè dè tọnjẹgbonu, whẹpó mí nado şẹ azónwà do ehe lọ ji, mí dóna mōdona agùn gbẹpipli he mẹ dawẹ he lọ te, he mẹ ewọ to ede dóhia te di kanni de, podọ e sọ yín ayipa e go dọ

dawe he yín didóhia kẹdẹdi kanni de, ewọ sọ wẹ dawẹ dabla dopolọ, yèdọ mẹhe ọn dali Paul wlánwẹ gbọn.

Podọ mēdepope ma sọ dóna tin to zinvlu mē dogbọn ehe ọn dali gba, kavi gbọn onú he na wá jọ lọ ọn dali gba. Na odohia pipé lọ podọ hihia osọha lọ ọn tin na omẹ dopo gě. Na omẹ dopo gě wẹ odohia Laten ọn, yèdọ ehe yín osọha Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666). Do ayi e go, ehe lọ ma yín dọ mēdepope he tindo sọha Alabianu lẹ he yín Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666) wẹ ko tindo ohia núyiwà agòjẹdo-Klistigotọ lọ ọn gba. Na omẹ dele nọ dọmọ, kọnputa lẹ wẹ tindo sọha he lọ, mēdevo lẹ nọ dlenalodo núdidá he yè yí núyónen do dá lẹ, şigba núhe yé to linlen dọ nugbo nele depope matindo dòdónu Biblu ọn gba. Na yè dọ hézéhézé dọ osọha gbẹtọ de ọn wẹ, ehe yè dóna hia, ehe lọ tūnmẹ dọ nado tūnwun odohia lọ. Enẹwutu to vlẹkẹsi de mẹ, e ma sọgan yín osọha Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666) gba. Şigba e dóna yín hihia owé lẹ ọn he na pégan to sọha he lọ mẹ. Podọ Owé Wiwé ko hen en wá hinhonnu na mēdepope ma nado gbọagba etọn gba.

Dinvie, tadèna dopodopo po tūnmẹ dopodopo he ma sọgbè hẹ Ohó Ji-wheyewhe ọn lẹ po matindo dòdónu depope gba. Podọ gbẹtọ lẹ yín pinplán jeagọ na tūnmẹ alopālọpa lẹ wutu. To whedelenu, yé nọ yín obútonọ, na yé to búdi dọ núyiwà agòjẹdo-Klistigotọ lọ ọn na yín núyiwà he mẹ aihon lẹpo na to mēdehọ gbọn, yèdọ ehe tindo ohia sọha Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666) ọn. Do ayi e go, onú mọtónhunkọ de matindo núde nado wà po ehe go mí to ohódọ do to ofi to Owé Osọhia ọn mẹ gba.

Podọ ga yaya wẹ nado dọ dọ, eyín osọha Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666) tin to akuẹ alòkàn ọn ji, to ohia sọha lẹ ọn mẹ, kavi to ohójlawéma he mì sọgan hò dele ji, kavi to osọha alòkàn ọn lẹ ji kavi to wékun otaka go ọn lẹ ji, kavi to panu mọto ọn he go yè nọ wlán osọha lẹ dó ji wẹ na yín agòjẹdo-Klistigotọ lọ gba. Do ayi e go, onú mọtónhunkọ lẹ matindo núdepope nado wà po agòjẹdo-Klistigotọ lọ po gba, podọ po osọha he yè hia sọn azónyínkọ etọn mẹ gba. Dinvie, mēdele nọ dọ dọ, kọnputa de tin to otò Niwu Yoki ọn mẹ, mēdevo lẹ sọ nọ dọ dọ, ode sọ tin to otò Bluseli ọn mẹ, ehe tindo sọha Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666) lọ. Oklọ nahunkọ ọn wẹ ehe, pinplán jeagọ podọ didiọ sọn azónwànú nugbo lọ kọn nahunkọ ọn wẹ ehe! Do ayi e go, kọnputa wẹ kọnputa yín, podọ akuẹ alòkàn ji ọn wẹ akuẹ alòkàn ji ọn. Núyiwà he mẹ aihon lẹpo nọ to ohódọ gbọn, po akuẹdoten aihon lẹpo ọn, po núhe pò lẹpo po to dandan mẹ na ajówiwà lọ nido yín wiwà gbọn aihon lẹpo mẹ.

Podọ ohógbè he yín ohia kanlin lọ ọn na yín odohia alopá de, ehe yè dóna yí do nukon po hinhon gbaungba ọn de po bọ mēsusu devo lẹ nasọ hún-hún in pé do linlen gbẹtọ lẹ ọn mẹ. Enẹwutu, yé he nọ plónmẹ bo sọ yise to ohógbè mọtónhunkọ lẹ mẹ matindo hinhon depope sọn Jiwheyewhe de

dogbon ohóta he lọ tọn dali gba. Podọ mēdepope he to yé wlán, bo yise to yé mē, bo sọ má yé pé hlan mēdevo lẹ ma yọnen dọ, ehe wẹ núnýọnen wintinwintin Satani tọn nado dọn omẹ sọn onú nugbo lọ kọn. E dóna yín mọ, na gbẹtọ lẹ ma mọdona dọ Owé Wiwé ma dọhó dogbon ninòmẹ “atọn” lẹ tọn kẹdẹ dali gba, adavo dogbon akue lọ podọ gblondo azọnyínkọ azọn-whé he kan dawhe he lọ tọn dali.

Enẹwutu, mí dóna zé núhe Owé Wiwé lẹ dọ do vivẹ mē, dọ, “Gbọ ewọ he tindo núnýọnen ni hia sọha kanlin lọ tọn: na sọha **gbẹtọ de** tọn wẹ ...” Na mí ma sọgan to sọha Nuontọn-kandekòatọn e lán dopo (666) lọ tọn gò dọ di yọpọvu gba, enẹwutu mí dóna hia bo sọ mọdona gbọn azọnyínkọ he tọn osọha lọ yín tọn dali. Podọ hihia lọ yì dólẹ dọ:

$$\text{V I C A R I V S F I L I I D E I} \\ 5+1+100 + 1+5 + 1+50+1+1 + 500 + 1 = 666$$

Do ayi e go, susu to Bibluplọnmẹto lẹ mē nọ wànú jẹagò bo sọ nọ wà šínúwà dahò to linlẹn yeton mē. Na yé nọ dọhó dogbon ahóluzọn agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn lẹ dali po sọmì-sọmì lẹ tọn po dali to whenuena yé lẹn dogbon otò he ma yín yisenọ lẹ tọn dali kavi dogbon núníwà lẹ tọn dali, gbọn politiki lẹ po hódídọ agùn tọn lẹ tọn dali, na póndegò de, ninòmẹ azọnwhé lẹ tọn lẹ, po núnýọnen ajọwiwà jẹhon mē tọn po, po mēhe ma yise to yẹwhe depope mē lẹ po, kavi Budasẹntọ lẹ, kavi Malénu lẹ, po omẹ devodevo lẹ po. Nugbo núníwà agùn lẹ tọn wẹ yé po ahóluzọnwíwà he ma sọgbè hẹ Yise po gba, šigba enẹ lọ matindo núdepope nado wà po agòjẹdo-Klistigotọ he tọn dali Biblu dọhó gbọn po gba.

Enẹwutu, mí dóna mọdona bo sọ túnwun whladopo he dọ, na gbigbo agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn ko to azọnwà sọn bibénu Agùn Alènú Yóyọ mē tọn, yèdọ fie mēdepope ma mọdona Malé kavi mēhe ma yise to yẹwhe depope mē te, kavi to núnýọnen ajọwiwà jẹhon mē tọn po mē, po onú devodevo lẹ po. Mí sọ dóna mọdona dọ, to azán aposteli lẹ tọn mē, sinsẹn kosi lẹ tọn po bošiosinsẹn po yín bibasi. Šigba omẹ Jiwheyewhe tọn depope ma ko dlen-alọdo onú nẹlẹ kẹdẹdì dọ agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọnjẹgbonu sọn finẹ wá gba; šigba nado dọ jẹagò, Johanu wlánwé po nukunnumojenugo hézéhézé de po dọ, núníwà agòjẹdo-Klistigotọ lọ tọn na tọnjẹgbonu sọn Yise mē, “Yé tọnson mí de jẹgbonu ...” (1 JOHANU 2:19).

Dinvie, mí dóna dindona núníwà he tin to yise mē nẹ lọ, šigba po zinzán eton po, podọ po núplọnmẹ eton he jẹagòdo-Klistigo lọ po. Enẹwutu, mí dóna mọdona dọ, dawhe he degbè dọ ewọ yín mēde, to fihe e jẹ dọ Klisti Lọsu ni tin to aigba ji file nado wàzọn Etọn lẹ lọsu. Podọ to ojẹ dopolọ mē, dawhe he lọ ma nọ plán gbẹtọ lẹ wá Klisti de gba. Na é ma nọ dọyewhehó Jesu Klisti tọn kẹdẹdì Whlẹngantọ dopo lọ gě tọn gba, podọ jomion he yè ko zán do mí ji, kẹdẹdílẹ Pita po Paul po, po omẹ Jiwheyewhe tọn lẹpo po wá dó. Podọ nado dọ jẹagò, agòjẹdo-Klistigotọ lọ tindo onú eton devo titi ehe dali é

nọ tẹnpón nado zán whlengan do hódoto eton lẹ ji. É sọ nọ dọn linlẹn omẹ pọ tọn do ede de, podọ do núplónmẹ he nọtena de. Enẹwutu, yé he yise to é mẹ lẹ nọ yín biblá do gbẹtoyínyín eton po núplónmẹ eton po go, ɖgba bo ma yín do Klisti po núplónmẹ Owé Wiwé tọn po, po zinzán Etọn lẹ po go gba.

Podọ to vivonu, awhànpa awe gẽ na tin: enẹ wẹ dọ, dopo na tindo ohia Ji-wheyewhe tọn bọ awetọ lọ na tindo ohia kanlin lọ tọn. Na yisenọ nugbo lẹ yín hiadogona sọn aga gbọn Gbigbo Wiwé dali, kẹdẹdilẹ yẹ wlán ẹn dó, dọ, “*Mehe go m̀wle dotudo ga, ehagodo mi ko sẹ ohó nugbo tọn lọ wendagbe whlengan míton tọn; podọ ehagodo mi ko yise ga, mehe mẹ yẹ yí Gbigbo Wiwé opagbè tọn do dohia mi go te*” (EFESUNU 1:13). Enẹwutu, eyín mẹde gbẹ Ohó Nugbo tọn lọ, yèdọ Wéndagbe pipé Jesu Klisti tọn lọ, ewọ ma sọgan yín hiadogona gbọn Gbigbo Wiwé dali gbèdẹ gba. To ninòmẹ nẹ lọ mẹ, ewọ dionukunsọ Gbigbo Ji-wheyewhe tọn. Podọ omẹ mọtonhunkọ lẹ kẹdẹ wẹ sọgan yise to lalo lẹ po núplónmẹ he ɖeagọ lẹ po mẹ, podọ to vivonu, yéwle na yí ohia kanlin lọ tọn he yín ohia núyiwa agọjẹdo-Klistigotọ lọ tọn dopolọ.

Do ayi e go, Paul dọhó do akuẹhihọ nado yín hiadogona gbọn Gbigbo Wiwé dali to Owé EFESUNU 4:30 tọn mẹ, dọ, “*Mì hẹn homẹgblena Gbigbo Wiwé Ji-wheyewhe tọn blo, he yẹ ko yí do dohia mi go ɖe ofligòzàngbè.*” Podọ to whenu-ena é to owéwlán hlan yisenọ he tin to agùn Kọlintinu tọn mẹ lẹ, apósteli zán ohógbè he lọ dọmọ, “*Omẹ he to mí hẹnlódo po m̀wle po to Klisti mẹ, bo sọ yí amìsisá do dè mí, wẹ Jiwheyewhe: mehe ko sọ dohia mí go ga, bo sọ ná gòdènú Gbigbo tọn omẹ to ayiha míton lẹ mẹ*” (2 KỌLINTINU 1:21-22). Ohia Ji-wheyewhe tọn nugbo he mẹde nọ mọ yí gbọn Gbigbo Wiwé dali wẹ yín dọpón núhúnú tọn kẹdẹdilẹ yẹ wlán ẹn dó whlasusu to Agùn Alẹnú Yóyọ tọn mẹ to bibẹnu (OWALỌ 2:1-4; OWALỌ 8:15-17; OWALỌ 10:44-48; OWALỌ 19:5-6). Podọ gbọn dọpón wiwé he lọ dali, Jiwheyewhe nọ dèkunnu dọ Ewọ ko mọ omẹ dopo nẹ lọ yí kẹdẹdi visunnu kavi viyónnu Ewłosu tọn titi. Do ayi e go, ehe lọ ma yín núyiwa agun tọn de gba, kavi núhe gbẹtọ de sọgan wà gba, ɖgba dọpón wiwé de po hinhẹnşẹ po wẹ dọ Jiwheyewhe ko kẹlọyí mí gbọn Jesu Klisti Oklunọ míton dali.

Enẹwutu, mọdepope ma sọgan yise titegbe dọ gbẹtọ lẹ na zé onú winwlan gbaungba tọn de do nukon yeton lẹ gba. Lala, ɖgba yé na litaina núyiwa lọ bo nasọ sọgbè hẹ ẹ, podọ gbọn enẹ lọ dali yé nọ kẹlọyí ohia núyiwa agọjẹdo-Klistigotọ lọ tọn dote, kẹdẹdilẹ yé he hodo Klisti nugbo lẹ ko kẹlọyí Gbigbo Etọn po ohia Etọn he matin to gbaungba lala po.

Do ayi e go, eyín mọdepope hodo Oklunọ nugbonugbo, ewọ ma sọgan tin to zinvlu mẹ dogbon ehe lọ tọn dali gba. Na Gbigbo Wiwé nọ tá hinhon, podọ ojẹ lọ ko sọ sọ na yé nido modona onú lẹ. Dinvie, omẹ dagbe susu gbẹsọ tin to zinvlu mẹ, na yẹ plán yé ɖeagọ bọ yé sọ tindo núplónmẹ he ɖeagọ gbọn núyiwa agọjẹdo-Klistigotọ lọ tọn dali, bo ma sọ modona dọ, whenuena yé

yín apáde agùn he yín Piplime agùn Aihon lẹpo tọn de tọn, yé ko yín máhetọ to núyiwà agòjẹdo-Klistigotọ tọn nẹ lẹ mẹ gba. Omẹ mọtonhunkọ lẹ nọ nátó mẹpłontọ ohódoto de he nọ tenpọn nado tùnme núde dogbon agòjẹdo-Klistigotọ lẹ dali. Do ayi e go, yé tenpọn nado mọ ẹn to otò Silia tọn mẹ, to otò Libia tọn mẹ podọ to otò susu devodevo lẹ mẹ, yèdọ to Israẹli mẹ ga. Enẹ lẹ to didohia dọ linlẹn yeton lẹ wẹ to azónwà bo ma yín dọ Gbigbo Wiwé wẹ to onú lẹ hùndohia yé gba.

Dinvie, eyín mí matindo nukunnumojenúgo sọn aga, mí sọgan lẹn nado yín núnýonentọ to mídele mẹ, şigba bo na wànú jeagò bo nasọ plán mēhe pò yì biọ ofi devo. Enẹwutu, mí dóna yónen dọ mí ko zé ayimajayi dahò de do yé he to dótó mí lẹ mẹ. Şigba etewẹ yín Nugbo lẹ lò? Na yé he nọ to didọ dọ, yé tùnwun bo ma sọ mọdona Nugbo lẹ lẹ, ni dóalote nado to bublú omẹ Ji-wheyewhe tọn lẹ. Enẹwutu, gbọn anádeme he lẹ dali, na Gbigbo Jiwhewhe tọn ni plán omẹ lẹpo biọ Owé Wiwé lẹ mẹ bo sọ dohia dọ onú lẹpo dóna tin to kòndopọ mẹ hẹ ẹ, podọ to vivonu, mí yón mēhe kanlin lẹ yín. Na mí mọdona ohia kanlin lẹ tọn po sọha kanlin lẹ tọn po, podọ oyín lẹ po onú devodevo lẹ po.

Núzẹlẹdonúgo he dònşẹpọ de

To vivonu, mí na yì pọn hlan azón agòjẹdo-Klistigotọ lẹ tọn lẹ dogọ. Do ayi e go, Paul dọhó dogbon ewọ tọn dali di *matin osẹn*, ehe tùnme dọ, mēhe núdepope ma tẹ kàn dogbon Alẹnú Hóhó tọn dali, yèdọ Ehe yín dòdó Alẹnú Yóyọ tọn lẹ. Na apáwhé de tin to osẹn Mose tọn mẹ, to Psalm lẹ po yewhegán lẹ po tọn mẹ, ehe dọhó dogbon núhe Jiwhewhe na wà to Alẹnú Yóyọ mẹ tọn dali. Podọ omẹ dopodopo wẹ sọ gbà osẹn lẹ; enẹ wẹ *matin ohókànbìọ depope gba*. Na omẹ lẹpo wẹ ylanwhèdọ osẹn lẹ lẹ go. Enẹwutu to Owé HEBLU 3:5 tọn mẹ, linlẹn he kàn enẹ lẹ yín hinhen jẹgbonu dólé, dọ, “*Nugbo wẹ Mose yín nugbonọ to owhe eton lẹpo gbè di devi de, na kunnu onú nẹlẹ tọn he yè ná to ohó eton dọ to godo.*” Kẹdẹdilẹ mí ko dọ dó, mí ma dóna yigbè kavi doagbànnà mídele po núhe yè wlán to osẹn lẹ mẹ lẹpo gba, şigba mí dóna pọn hlan oyẹ lẹ po apajẹ he kàn titò Whlengan tọn lẹ lẹ po. To Yewhehódidọ Osó ji lẹ tọn mẹ, Oklunọ dọmọ, “*Mì lẹn dọ Yẹn wá nado hẹn osẹn kavi yewhegán lẹ gble blo: Yẹn ma wá nado hẹngble gba, adavo nado hẹn di. Na nugbo wẹ Yẹn dọ hlan mì, dọ, kaka olon po aigba po nado juwáyì, yowhi dopo kavi jaja dopo ma na juwáyì sọn osẹn mẹ, kaka onú lẹpo nado wá jò*” (MATIU 5:17-18). Ohógbè he yín “hẹn di” dohia hézéhézé, dọ, *matin oyẹ mayise tọn depope*, to apáde dọdai Alẹnú Hóhó tọn lẹ mẹ.

Podọ to fónsonkú Etọn godo, mí hia dogbon Oklunọ dali dọ, “*É sọ hẹn sọn Mose po yewhegán lẹpo po ji, é sọ dètana onú he yè dọ gbọn ewlọsu tọn dali lẹ hlan yé to Owé Wiwé lẹpo mẹ*” (LUKU 24) 27). “*É sọ dọ hlan yé dọmọ, Ehele wẹ ohó he Yẹn ko nọ dọ hlan mì, whenuena Yẹn tin to mì de, na onú lẹpo ma sọgan nọ ma di gba, he*

yé ko wlán to osén Mose tòn mẹ, podò to yewhegán lẹ mẹ, podò to Psalm lẹ mẹ, na Yẹn tòn wutu. Whenẹnu wẹ É hùn ayi yeton, na yé nido túnwun Owé Wiwé” LUKU 24:44-45).

Enẹwutu, mí dóna nọ hó mídele kẹdẹdilẹ mí to Alẹ̀nù Yóyọ lọ hia dó dọ to whepoponu, na mí ni nọ mọ ohógbẹ he yín “kẹdẹdilẹ Owé Wiwé dọ dó” kavi “kẹdẹdilẹ yé wlán ẹn dó”, na enẹ lọ nọ dẹnalo Alẹ̀nù Hóhó. Do ayi e go, Jesu Klisti Oklunọ míton dọyewhehó to whenẹnu, yèdọ to fie ohùkàn Alẹ̀nù Yóyọ tòn dopo ma yín winwlán te. Podọ mọwẹ aposteli lẹ lọsu wà dó ga. Enẹwutu, devizónwàto nugbo Jiwheyewhe tòn dopodopo dóna nọ zán Alẹ̀nù Hóhó po Yóyọ po dopọ to yewhehódidọ eton. Dogbọn Paul apọteli daho lọ tòn dali, mí hia dọ, “... susu yeton wá é de to owhe he gbẹ é jẹ; yé mēhe é dọ tadèna po ohó **aholudù Jiwheyewhe tòn** po hlan, bo sọ to kògona yé gbọn Jesu tòn dali, sọn **osén Mose tòn** mẹ, podọ sọn **yewhegán** lẹ mẹ, sọn afonnu kaka jẹ whèjai” (OWALQ 28:23).

Dinvie, eyín mède nọ dọhó Aholudù Jiwheyewhe tòn to aliho nugbo apọteli lẹ tòn ji, bé to whenẹnu, e na bọawu nado jẹgodona núpłonmẹ Klisti tòn podọ apọteli lẹ tòn, yèdọ sọn bibẹnu yeton mẹ. Enẹwutu, to Owé OWALQ 26:22 tòn mẹ, apọteli lọ dèkunnu dólé dọ, “... Yẹn ma to onú devo de dọ hú onú he yewhegán lẹ po Mose po ko dọ dọ e na jò lẹ gba.”

Podọ to godo he na Pita ko dọhó to opli mẹ to Owé Owalo 15 tòn mẹ, Jakọbu fónsite bo sọ dọmọ, “Mẹho mēmẹsunnu emi, mì tuntóai hlan mi: Simeoni ko dọ lé Jiwheyewhe to whéwhéwhenu dla Kosi lẹ pón dó, nado dè gbẹtọ to yé mẹ na oyín Eton. **Podọ ehe wẹ ohó yewhegán lẹ tòn he, yé wlán ẹn dọ ...**” (OWALQ 15:13-15).

To whenuena mí to Alẹ̀nù Yóyọ lọ pón hlan, mí sọgan mọ hlan dọ, Oklunọ po apọteli lẹ po nọ zán Alẹ̀nù Hóhó lọ whéwhẹ, ẹgba agọjẹdo-Klistigotọ lọ nọ dètana Alẹ̀nù Yóyọ lọ bo nọ túnmẹ dólé é jlo dó.

Do ayi e go, yé do agọjẹdo-Klistigotọ lọ hia di visunnu vivà tòn lọ. Podọ dawẹ dopo de gě wẹ yé ko ná oyín nẹ dopolo, ewọ lọ wẹ Juda. To Owé JOHANU 17:12 tòn mẹ, Jesu dọ dogbọn ewọ tòn dali, dọmọ, “... dopo sọn yé mẹ ma dọn, *adavo visunnu vivà tòn; na Owé Wiwé lọ nido yín didi.*” Kẹdẹdi Juda visunnu vivà tòn he dè Klisti hia lọ, mọwẹ dawẹ agọjẹdo-Klistigotọ lọ wà dó ga. Do ayi e go, akuegbáhẹntọ wẹ Juda, podọ dawẹ he lọ sọ tindo adọkun akue tòn lẹ.

To Owé JOHANU 13:2tòn mẹ, mí hia dọ, “... lẹgba ko yí i do ayiha Juda Iskalioti, ovi Simoni tòn tòn mẹ, nado dè É hia.” Dinvie, yé omẹ awelẹ yèdọ Juda po agọjẹdo-Klistigotọ lọ po, yín hinhen wá jẹ kòndopọ mẹ po Satani po. Enẹwutu, Oklunọ Jesu dọ to Owé JOHANU 6:70 tòn mẹ, dọmọ, “Mì omẹ wiawe ma wẹ Yẹn dè, bọ dopo míton yín lẹgba de?” Dogbọn agọjẹdo-Klistigotọ lọ tòn dali to ninọmẹ eton godo tòn mẹ, Paul wlán ohógbẹ hele dọmọ, “Yèdọ ewọ lọ mēhe wiwá eton na taidi azọn Satani tòn kẹdẹ, po huhlọn lẹpo po, ohia po lalo

he jawu lẹ po” (2 TĚSALONIKA 2:9). Do ayi e go, Paul sọ dètana azón Satani tọn he awúsohia gbọn ohia lalonọ lẹ po azón jawu lẹ po tọn dali to ofi. Podọ enẹ lẹ sọ hẹn mí nado flin Owé OSQHIA 16:13-14 tọn, he dọmọ, “Yen sọ mọ gbigbo mawé atọn, yé taidi bésé, bo tónson onù dlagoni (Satani) lẹ tọn mẹ jẹgbonu, podọ sọn onù kanlin (aṣepato politikì tọn) lẹ tọn mẹ, po sọn onù yewhegán lalonọ (agòjẹdo-Klistigotọ) lẹ po tọn mẹ jẹgbonu. Na yélẹ wẹ gbigbo aovi lẹ tọn, he to azón jawu wà, he nọ yì aholu aigba po aihon lẹpo po tọn lẹ de, nado bẹ yé pli hlan awhàn azán daho Jiwheyewhe Ganhúnupo tọn lẹ gbè.” Awhàn godogodo tọn he lẹ na sọawúhia jẹnukonna bibénu Ahóludù Jiwheyewhe tọn to aigba ji.

Podọ agòjẹdo-Klistigotọ lẹ na wàzón etọn to ojẹ didè lẹ mẹ, to whenuena Ewọ he to aliglón nẹ na yín didè sọn aliho (2 TĚSALONIKA 2:6-7). E to gbaungba hézéhézé dọ, ehe ma yín gbẹtọ de kavi huhlọn de gba, adavo Gbigbo Wiwé he tin to Agùn Jiwheyewhe Ogbenọ tọn mẹ, Ehe yín Huhlọn Dopo gě he na péhẹ huhlọn Satani tọn lẹpo. Na to ojẹ he mẹ yè to Asivu lẹ zéyi Gigo mẹ te, agòjẹdo-Klistigotọ lẹ na sọawúhia gbaungba. Podọ to whenuena Klisti Oklunọ na légowá sọn Alọwle Hùnwhẹ kọn kẹdẹdi Ahọlu ahọlu lẹ tọn (OSQHIA 19:11-21) po męfligò lẹ po na Ahóludù Owhe Fọtón tọn lẹ godo, wẹ akọta he bẹ yédele pli do Israeli ji na yín huhù bọ agòjẹdo-Klistigotọ lẹ na yín fifiọ gbọn gbigbo onù Jiwheyewhe tọn tọn mẹ (2 TĚSALONIKA 2:8). Do ayi e go, yewhegán Isaia ko dọhọ do nújijọ dopolọ go to Owé ISAIA 11:4 tọn mẹ, dọ, “... É na yí aglọpò onù etọn tọn li aigba lẹ, bo sọ yí fufu níflo etọn tọn do hù meylankan lẹ.”

Dinvie, mí ko dọnṣẹpọ ohia vivẹ titegbe he yín agòjẹdo-Klistigotọ lẹ tọn, podọ yé he jlo nado nọ Gigo mẹ lẹpo ni zé onú helẹ hẹn do vivẹ mẹ

Do ayi e go lò, núplántọ he dọnṣẹpọ Oklunọ Jesu talala kàn ohó he lẹ biọ to Owé 1 JOHANU 2:22 tọn mẹ, dọmọ, “Mẹnu wẹ lalonọ?” Ewłosu sọ ná gblondo lẹ to tẹndodopolọ mẹ, dọmọ, “... adavo ewọ he mọn dọ Jesu wẹ Klisti. Ewọ wẹ **agòjẹdo-Klistigotọ**, he mọn Otọ po Ovi po.”

Enẹwutu, mędepope he gbẹ dọ Jiwheyewhe dopolọ wẹ do Ede hia kẹdẹdi Otọ po Ovi po, ko yín kiklọ gbọn gbigbo lalonọ agòjẹdo-Klistigotọ lẹ tọn dali. Na Gbigbo madopòdo lẹ wẹ Jiwheyewhe (JOHANU 4:24), podọ e jẹ yé he to sin-sẹn En lẹ ni nọ sẹn En to Gbigbo mẹ podọ to Nugbo mẹ. Do ayi e go, Ohó Etọn wẹ Nugbo lẹ, podọ Gbigbo lẹ sọ nọ sọgbè hẹ Ohó Etọn to whepoponu. Na madopòdo wẹ Jiwheyewhe, madógànme, hiẹ ma sọgan zé É do ojẹ de mẹ gba, hiẹ ma sọ sọgan dódògbona En gba. Madopòdo wẹ Ewọ, kẹdẹdilẹ Ewọ Dopo yín popo to popo mẹ dó. Ewọ wẹ dòdó onú he tin lẹpo tọn. Jẹ-nukon, É tọnjẹgbonu sọn madopòdo he lẹ mẹ wá to “gófla Gbigbo tọn mẹ” biọ teofani de mẹ, yèdọ ehe yín agbasa gbigbonọ de. Podọ to ninọmẹ teofani he lẹ tọn mẹ, kavi ninọmẹ zonlin Etọn tọn mẹ to jipa Edeni tọn mẹ bo sọ do Ede hia gbọn whenu Alẹnú Hóhó tọn lẹpo mẹ.

Azón Etón madopòdo tòn wẹ nado hẹn gbẹtọ lẹpo gòwá ninòmẹ nugbo lọ mẹ, ehe mẹ mí ko tin te jẹnukonna aijijẹ lọ. Podọ to Agbasa Gbigbonọ lọ mẹ, É ma sọgan kú gba; enẹwutu, É dóna tónjẹgbonu sọn ninòmẹ nùhúnú tòn nẹ lọ mẹ biọ agbasalan de mẹ nado fli mí gò, na mí ko jai to agbasalan he lọ mẹ wutu. Mọwẹ Ohó sọ diọzùn agbasalan bo wá nọ mí sẹnşen to ninòmẹ gbẹtọ tòn de mẹ. To vlẹkẹşì de mẹ, É tónjẹgbonu wá sọn gbigbonọ lọ mẹ biọ agbasalan nọ lọ mẹ nado fli mí gò, podọ to vivonu, nado diọ mí do agbasa Etón gigonọ lọ mẹ (1 JOHANU 3:2).

Enẹwutu, Jesu wẹ Oklunọ, na mèdevo depope ma sọgan yín mọ adavo Ewọ lọ wẹ yín Jiwheyewhe. *“Na Ewọ mẹ gigó ozonji Jiwheyewhe tòn lẹpo nonọ to agbasa mẹ”*; e ma yín apáwhé atòntọ de kavi awetọ de gba, şigba gigó lọ (KOLOSINU 2:9). Do ayi e go, núhe É dọ to whenẹnu gbẹşọ to azónwá jẹ egbé, dọ, *“Ewọ he ko mọ mi ko mọ Otọ”* (JOHANU 14:9). Na Ewọ lọ wẹ *Emmanueli* – “Jiwheyewhe tin to mí de” (MATIU 1:23).

Do ayi e go, gbigbo agòjẹdo-Klistigotọ lọ tòn nọ mọn awúşohia he lọ kẹdẹdi Otọ po Ovi po, bo sọ dè gbẹtọ vòvo donu sọha de sọn Jiwheyewhe dopo he tin mẹ do yewhe devo mẹ sọn madopòdo mẹ. To asiko godogodo tòn lọ mẹ, Jiwheyewhe dopo gě lọ yín didiọ do yewhe susu mẹ. Enẹ lọ wẹ adọ podọ gbigbo aşẹpipa agòjẹdo-Klitigotọ lọ tòn, ehe diónukunsọ Klisti Oklunọ lọ. Do ayi e go, gbẹtọ atòn de ma wẹ yín Jiwheyewhe dopo gba – şigba Jiwheyewhe dopo, yèdọ Ehe sọawúhia di Otọ po Ovi po, bo sọ to ninọ mí mẹ gbọn Gbigbo Wiwé dali.

Enẹwutu, Paul he yín Ju de, Yisenọ de, bo sọ yín apesteli de wlánwé dogbon Jesu Klisti tòn dali, dọ, *“... mẹhe tin to onú popo ji, Jiwheyewhe donano kakadoi”* (LOMUNU 9:5). Do ayi e go, lé Oklunọ dọ to Alènù Hóhó mẹ dó mọdopolọ wẹ É sọ dọ dó to Alènù Yóyó mẹ, dọ, *“Israeli È, sè, Oklunọ lọ Jiwheyewhe míton Oklunọ dopo wẹ”* (DEUTELONOMI 6:4; MALKU 12:29-32). Na gbẹtọ lẹpo ko búali wutu, fligòtọ de dóna tin dandan. Enẹwutu, to Owé ISAIA 43:10-12 tòn mẹ, Oklunọ dọmọ, *“... yè ma yón Jiwheyewhe de jẹnukonna mi, mọ ode ma na tin to godo şie. Yẹn, yèdọ Yẹn wẹ Oklunọ; podọ dogó Yẹn, Whlẹngantọ de matin ... enẹwutu, mì wẹ kunnudètọ şie, wẹ Oklunọ dọ, dọ Yẹn wẹ Jiwheyewhe.”* Do ayi e go, yè ko dó mí ai kẹdẹdi visunnu po viyonnu Jiwheyewhe tòn lẹ po to finẹ dai, podọ mọwẹ mí mọ núdabla daho pete lọ dó kẹdẹdilẹ e ko sọawúhia dó. Na É dóna lẹzùn Ovi de, na Ewọ nido hẹn mí yín visunnu po viyonnu Etón lẹ po. Enẹwutu wẹ É do wá bo sọ yín jiji to aihon he lọ mẹ kẹdẹdi Ovi. Şigba to dòdó Etón mẹ, Ewọ ko yín Jiwheyewhe, bo sọ yín Jiwheyewhe to egbé, bo nasọ to Jiwheyewhe yín kakadoi. Dogbon Ovi he lọ tòn dali, yèdọ mẹhe yè dóna ji kẹdẹdi dọdai, mí hia dọ, *“Na yè ji ovi de hlan mí, yè ná ovisunnu de hlan mí; ahọludù nasọ tin to abọ eton ji: yè na nọ ylo oyin eton dọ Jawu, Hónámẹto, Jiwheyewhe Huhlọnnọ, Otọ Madopòdo, Ahọvi Jijoho tòn”* (ISAIA 9:6).

To asiko osòhia Jiwheyewhe tòn tòn mẹ kẹdẹdi Otó po Ovi po, Owé Wiwé dọhó dogbọn Jiwheyewhe dopo dali, E ma dọhó dogbọn awe kavi atòn dali gbèdè. Enẹwutu, mí ma mọ whladopo lọsu to Biblu mẹ dogbọn ohógó he yín “omẹ atòn” tòn dali, kavi dogbọn “Jiwheyewhe atòn to dopo mẹ” tòn dali, kavi dogbọn “Ovi madopòdò” tòn dali kavi dogbọn ohógbè devodevo lẹ tòn dali gba. Do ayi e go lò, núpłónmẹ he yín omẹ atòn ma tónsọn yewhegán lẹ po apósteli lẹ po de gba. Şigba jinukún gbigbo agòjẹdo-Klistigoto he ko sọtadona Jiwheyewheyinyín tòn lẹ tòn wẹ. Na enẹton wutu, núhe Paul wlán dóna hùnnukuna omẹ dopodopo tòn, dọ, “*Podọ matin núdindon, daho wẹ núdabla jijo-di-Jiwheyewhe tòn: yè yí Jiwheyewhe hia to agbasa mẹ, bo sọ sùwhẹ nẹ to Gbigbo mẹ, yè mọ ẹn to angẹli lẹ de, yè dọyewhehó eton hlan Kosi lẹ, yè sọ yí i sè to aihon mẹ, yè sọ i daga do gigo mẹ*” (1 TIMOTI 3:16).

Dinvie, awúsòhia Jiwheyewhe tòn atòn lẹ ma yín zédai gbọn apósteli de de di gbẹtọ vòvo donu atòn gba, ehe yín dọ omẹ dopo to apáde awetọ tòn gba. Enẹ lẹ wẹ núhe yín nukunhùnhùn Glẹki lẹ tòn sọn Alẹsandlu Daho lẹ whenu, náyónen tòn podọ linlẹn gbẹtọ tòn to ayiha eton mẹ. Omẹ atòn ma sọgbè hẹ yénọzo gba, şigba Omẹ dopo wẹ yè dohia to ninòmẹ vòvo atòn nado hẹn azón Etón madopòdò tòn lẹ di hlan gbẹtọ lẹpo. Podọ Ewọ wẹ Otó míton to olon mẹ. Enẹwutu wẹ mí do nọ hodẹ, dọ, “Otó míton he tin to olon mẹ...” Podọ yè do É hia to aigba ji kẹdẹdi Ovi, kẹdẹdi Mefligtọ, podọ enẹwutu, e to dandanmẹ nado yise to Jesu Klisti mẹ kẹdẹdi Ovi Jiwheyewhe tòn whẹpo yè nido yín whinwhlengan, na enẹ lẹ wẹ aliho he mẹ É do Ede hia gbọn kẹdẹdi Whlengantọ míton. Enẹwutu, mēdepope he tindo Ovi lẹ ko tindo Otó lẹ lọsu ga, yèdọ Mēhe sọawúhia to Ovi lẹ mẹ, podọ gbọn enẹ lẹ dali, omẹ nẹ lẹ ko mọ ogbẹ madopòdò yí. To Agùn lẹ mẹ, Jiwheyewhe dopolọ to azónwà gbọn Gbigbo Wiwé dali. Na Jiwheyewhe tin to aga na mí omẹ pó dai, şigba to whenẹnu É wá nọ hẹ mí, podọ to vivonu É din aliho de gbọn fligọ dali nado nonọ mí mẹ. Enẹwutu, apósteli lẹ dọ to ohógbè he lẹ mẹ, dọ, “*Mí sọ yónen dọ Ovi Jiwheyewhe tòn wá, bo sọ ná wuntuntun mí, na mí nido yon ewọ he yín nugbo, míwle sọ tin to ewọ he yín nugbo mẹ, yèdọ to Jesu Klisti Ovi eton mẹ. Ehe wẹ Jiwheyewhe nugbo lẹ po ogbẹ madopòdò po*” (1 JOHANU 5:20).

Sọn ojẹ Alẹnú Hóhó tòn mẹ, he yín owhe fĩ hunkọ tòn, ohógbè he yín Otó po ovi po tòn dopo lọsu ma tẹ kinkandai gba. É ma tẹ dọ to asiko de mẹ lọsu dọ, “Ovisunnu Şie, mēyivẹ Şie, Yẹn na do wé hlan”, - şigba nado dọ to alọdevo mẹ: whẹpoponu wẹ É nọ dọhó Ewlọsu tòn nado yín Meflito míton; Owé ISAIA 35:4-6 tòn po Owé ISAIA 40:3 tòn po na yín póndego de. Do ayi e go, whedepopenu he yè dopagbè Mēssia lẹ tòn, enẹ wẹ na Ewọ nido yín jiji to gbẹtọ lẹ mẹ, kẹdẹdi to Owé PSALM 2:7 tòn mẹ, mí hia dọ, “*Hiẹ wẹ Ovi şie; egbé wẹ Yẹn dè we tón.*” Sọ do ayi e go dọ, yè ma dọ whladopo lọsu to ojẹ de mẹ dọ, Ovi Jiwheyewhe tòn de tin to olon mẹ to whenẹnu bo sọ lẹzùn Ovi Jiwheyewhe tòn to aigba ji gba. Şigba Alẹnú Yóyọ dọ hézéhézé dogbọn núpłónmẹ Agùn Katoliki Lomunu lẹ tòn he dọ awhli to gbẹji Malia ji Klisti

matin ylando tòn lò tòn dali. Na Jiwheyēhe lèzùn núhe go yè na dóalò to ninòmẹ gbẹtò tòn de mẹ. Ewłosu wẹ diòzùn gbẹtò na Ede. Enẹ wẹ núdabla he mède ma sọgan mọdona podọ ehe yè ma sọgan dètana de dogbọn owa-nyin Eton wiwé lò dali gba. Podọ kẹdẹdi Ovi, É jiya bo sọ kú. Gbigbọ wẹ Jiwheyēwe, podọ enẹwutu, É ma sọgan kú to Gbigbọ yínýin mẹ gba. Do ayi e go, fligò lèzùn onú to dandan mẹ to agbasalan de mẹ nado fli mí gò sọn agbasa kúkú he lò si (HEBLU 2:14-15). Podọ gbọn fónsónkú Eton dali, mí tindo jlojẹ na agbasa fónsónkú tòn he mí na mọ yí tòn de (1 KOLINTNU 15:50-57).

Do ayi e go, Jesu Klisti wẹ Ohó he lèzùn agbasalan lò - logos, yèdọ Yahwe he tónjẹgbonu wá sọn gigò Gbigbọ nẹ lò tòn mẹ bo sọ yín didohia to teofani agbasa gbigbọnọ de mẹ. To whenenu, É tónjẹgbonu wá sọn ninòmẹ nẹ lò mẹ bo sọ zé agbasalan de do Ede ji. Enẹ lò wẹ nugbo pipé lò podọ wiwé lò. *“To whéwhéwhenu wẹ Ohó lò ko tin, Ohó lò ko tin po Jiwheyēwe po, Ohó lò wẹ Jiwheyēwe ... Yè sọ lẹ Ohó lò zùn agbasalan, é sọ nọ mí sẹnsẹn”* (JOHANU 1:1, 14). Do ayi e go, Jesu ma yín Jiwheyēwe pẹvide gba, şigba Ewọ wẹ apajẹ Jiwheyēwe tòn he yè dohia lò (KOLOSINU 1:15-20). Kẹdẹdi Jiwheyēwe (to ogbè Heblu tòn mẹ, enẹ wẹ Elohim), É sọawúhia kẹdẹdi Oklunọ (to ogbè Heblu tòn mẹ, enẹ wẹ Yahweh), to ninòmẹ dopolọ mẹ Otọ sọawúhia to Ovi mẹ; núdidá dopolọ, gbẹtò dopolọ to ojẹ dopolọ mẹ, şigba ninòmẹ awúsọhia vòvo lẹ tòn.

Apósteli lò ma jó mí do zinvlu mẹ gba, yèdọ fie agòjẹdo-Klistigotọ lò sọn wá. Şigba é dọ gbaungba hézéhézé dọmọ, *“Yé tónsọn mí de jẹgbonu, şigba yé ma tin to mí mẹ gba”* (1 JOHANU 2:19). Do ayi e go, nukonyiyi he lò ma tónsọn Ju lẹ de gba, şigba bo sọ yín domonana jẹagò yé he biọ Yisenọ lẹ mẹ tòn to matindo dopón dopolọ po Klisti po gba. Enẹwutu, to owhe kanwe-kò tintan he sọawúhia to Klisti godo, alá he lò ko yí ninòmẹ de dote, şigba to opli Nisene tòn kẹdẹ godo, piplimẹ aihon lẹpo tòn de yín didoai bibasi. Do ayi e go, Ju lẹpo wẹ mọdona osẹn tintan lò, dọ, *“Yen wẹ Oklunọ Jiwheyēwe towe ... Hiẹ ma na tindo yẹwe devo de to nukon şie”* (EKSODUSI 20:2-3), podọ hiẹ ma sọgan tindo Jiwheyēwe atòn gbèdẹ.

Nugbonugbo, mí tindo awúsọhia Jiwheyēwe tòn vòvo donu atòn. Enẹwutu wẹ mí do hia na póndego, de dọ, *“Núniná hunkòhunkò wẹ tin, şigba Gbigbọ dopolọ wẹ. Devizón hunkòhunkò wẹ tin, şigba Oklunọ dopolọ wẹ. Azón hunkòhunkò wẹ sọ tin, şigba Jiwheyēwe dopolọ wẹ mẹhe to azon yé omẹ pó tòn wà to yé omẹ pó mẹ”* (1 KOLINTINU 12:4-6). Mí nọ dọ “Nişẹ” na enẹ lò. Şigba apósteli de ma na ko tindo linlẹn dona tòn de nado dọ, dọmọ, “Na odona Jiwheyēwe Otọ po Jiwheyēwe Ovi po, po Jiwheyēwe Gbigbọ Wiwé tòn po ni tin hẹ mǐ” gba. Ohógbè he yín, “Jiwheyēwe Ovi” po “Jiwheyēwe Gbigbọ wiwé” po ma tlẹ sọawúhia whladopo to Biblu mẹ pón gba. Na whepoponu wẹ yé nọ gòyì dódònu lò ji, podọ gbọn enẹ dali, yé nọ yín didohia po Jiwheyēwe po. Mí hia dogbọn Ovi Jiwheyēwe tòn lò dali, dogbọn Gbigbọ Jiwheyēwe tòn dali, şigba to nugbo de mẹ jiwheyēwe devo de wẹ ji-

wheyewhe yewhe aton ton ton. Na nuplõnmẹ Klisti ton po nuplõnmẹ agòjẹdo-Klistigoto lo ton po yin onú tukla ton de hlan nupõnto he ma biọ ohóta lo mẹ po ninõmẹ daho dopolo le po, bo e so taidi do ewo to vivenudo na ohó le poun we. Şigba ye ma soğan yin dopolo gbèdè, nado nugbo do ye gbõvo do yénzo le go mlenmlen. Na Klisti he ye dọyewehó eton gbõn agòjẹdo-Klistigoto lo dali ma yin Klisti Biblu mẹ ton gba. Nugbo, e na yin mimọ gbõn ye he Jiwheyewhe hùnnukun yeton le dali, podọ hlan mehe É nasọ do núdabla he lo hia do, *Onú lẹpo we ye jó hlan mi sọn Otọ sie de: mède ma sọ yon mehe Ovi yin, adavo Otọ; podọ mehe Otọ yin, adavo ovi, podọ mehe jlo É, É yi i hia hlan*” (LUKU 10:22).

Dinvie, huhlõn agòjẹdo-Klistigoto lo ton ko to azõnwà dote to ovuwheñu sọn bibẽnu gbõn. Enẹwutu, Johanu ylo ye he yin alá he lo ton le do, yewhegán lalonọ le bo so dọhó dogbõn yeton dali to Owé 1 JOHANU 4:1-3 ton mẹ, bo ná ohó pahonamẹ ton hele, dọmọ, *“Meyinwanna emi, mi yi gbigo popo sè blo, şigba mi nọ tẹn gbigo le pọn eyin ye jọ sọn Jiwheyewhe de: na yewhegán lalonọ susu ko tonyi aihon mẹ. Ehe mẹ we mi ni yon gbigo Jiwheyewhe ton: Gbigo he yigbè do Jesu Klisti wá to agbasalan mẹ lẹpo, Jiwheyewhe de we e jọ sọn. Gbigo he ma yigbè do Jesu Klisti wá to agbasalan mẹ le, ma jọ sọn Jiwheyewhe de gba; ehe we gbigo agòjẹdo-Klistigoto lo ton, ehe ton mi ko sè do é ja; yèdo to dinvie é tin to aihon mẹ.”*

Do ayi e go, e ma yin agòjẹdo-Klistigoto lo kẹde we nọ ná nuplõnmẹ kẹdedi yewhegán lalonọ de gba. Şigba yewhegán lalonọ susu po “Klisti” lalonọ susu po tin, na ye to nuplõnmẹ dopolo hen sùdeji gbõn whendo le mẹ wutu. Enẹwutu, Oklunọ ná avasè dogbõn yeton dali to Owé Matiu 24 ton mẹ. Yewhehódoto le po ewanjelisi le po, po meplõnto he ko yi nuplõnmẹ agò dogbõn Jiwheyewheyinyin po baptẹm osinmẹ ton po, po onú devodevo le ton po dali sọn yewhegán lalonọ ne lo de lẹpo jẹagòdo Ohó Jiwheyewhe ton, podọ enẹwutu, yewhegán lalonọ we yéwle losu ga, bo so yin awhànpa agòjẹdo-Klistigoto lo ton to gbigo mẹ.

Ohógó he yin “Klisti” ton tũnmẹ do “meyiamisisádodè”. Mọwe meyamisisádodè lalonọ susu tin dó, yèdo Klisti lalonọ le, meheton dali Oklunọ míton dọhó gbõn. Do ayi e go, omẹ gbõgbọ le tin bo yin azõnjawuwàto le, po amisisá huhlõnnọ po, şigba bo so to lalonọ yin bo yin biblado nuplõnmẹ zédai le ton mẹ, bo so to avũho na agòjẹdo-Klistigoto lo to ma yõnen mẹ. Enẹwutu, mí dóna nọ wunzen, na ylankan lo po dagbe lo po na dõnsepọ yénzo találá , podọ yin e soğan yin wiwà nado klo omẹ şinyan le ga. Şigba opẹ na Jiwheyewhe do ye he ye dè le ma na yin kiklo gba. Na Ohó Jiwheyewhe ton ko yin didóhia ye gbõn Gbigo Jiwheyewhe ton he ye do dohia ye go dali.

Oklunọ míton dlenalodo ye he yin zinzán titegebe to núniná gbigo ton le mẹ, şigba bo so tin to núşiwà mẹ. Enẹwutu, Ewọ dọmọ, *“E ma yin medepope he ylo mi, Oklunọ, Oklunọ, we na biọ ahóludù olon ton mẹ gba; adavo ewo he*

wà ojlo Otó sie he tin to olon mẹ tọn. Omẹ susu wẹ na dọ hlan mi to azán nẹ gbè, dọ, Oklunọ, Oklunọ, bé míwẹ ma ko dọdai gbọn oyín towe mẹ? Podọ gbọn oyín towe mẹ mí ko yàn legba lẹ jẹgbonu? Podọ oyín towe mẹ mí wà azọn huhlọnno susu te? Whenenu wẹ yẹn na yígbe hlan yé dọ, Yẹn ma yón mì gbèdè, mì tónsọn dè, mì azọn ylankanwàto” (MATIU 7:21-23). Dinvie, mí ma dóhùdo nado nọ wó zédai he ko lẹzùn otànhó lẹ dọ to yaya mẹ gba. Enẹwutu, onú lẹpo dóna yín dodinna bo sọ yín didohia gbọn Ohó lọ dali. Na otànhó gbẹpiplinọ lẹ tọn ko yí tenmẹ núplónmẹ aposteli lẹ tọn tọn. Do ayi e go, Oklunọ na dawhèna onú lẹpo kẹdèdi Ohó Etọn.

Do ayi e go, Gbigbo Jiwheyewhe tọn na nọ dọ onú dopolọ to whepoponu. Enẹ lọ sọ nọ yín zinzán hlan devizónwàto he Oklunọ ko dóai lẹ ga. To ofi, mí ma to ohódọ do gbèyíyí de poun gbọn nùflo míton lẹ tọn dali gba, adavo kẹdèdilẹ Paul tùnmẹ dó, dọ, “omẹ depope ma sọgan dọ dọ Jesu wẹ Oklunọ, adavo to Gbigbo Wiwé mẹ” (1 KOLINTINU 12:3). Kẹdèdi Oklunọ, Ewọ wẹ Jiwheyewhe, podọ enẹ lọ wẹ núhe kàn mí. Na ewọ he sọgan dọ sọn sisósísó yise eton tọn mẹ, dọ, “Jesu Klisti wẹ Oklunọ” kẹdẹ wẹ ko tindo osọhia lọ dọ, Yahweh Alènú Hóhó mẹ tọn lọ po Jesu Alènú Yóyó mẹ tọn po wẹ Oklunọ dopolọ. Na yise dopo, Oklunọ dopo po baptem dopo po wẹ tin. Podọ medepope he ma sọgan yí ehe lọ sè, gbésọ tin to ninòmẹ mayise tọn he yín gbigbo agọjèdo-Klistigoto lọ tọn mẹ, to maho agùn gbẹpiplinọ he mẹ ewọ tin te tọn pọn gba.

Dinvie, owéfọ he bọdo e go lọ yín niná kẹdèdi awhàn podọ ga di dodinna mède titi. Enẹwutu, medepope he tindo Gbigbo Klisti tọn he yín Gbigbo Wiwé, dóna yise to núhe É dọ to fónsónkú Etọn godo lẹ mẹ, dọ, “Yẹn wẹ Alfa, Yẹn wẹ Omega, Odòdò, Opòdò, Mèhe tin, bo ko tin, bo sọ ja, Ganhúnupo” (OSQHIA 1:8). Do ayi e go, ehe lọ wẹ kunnudidè Oklunọ podọ Whlẹngantọ míton he dọhó dogbọn Ede tọn dali kẹdèdi Ganhúnupo tọn. Bé mède yise dọ omède tin he hùgàn Ganhúnupo wẹ? Mí sọgan hia dogbọn Jiwheyewhe tọn dali, kavi dogbọn awúsọhia Etọn lẹ depope tọn dali, enẹ lọ gbésọ to omẹ dopo gě yín. Enẹwutu, Núdátọ dopo gě wẹ tin, Hihótọ dopo, Whlẹngantọ dopo, Ahọlu dopo, Agùn dopo, Otó dopo gě, Ovi dopo po Gbigbo Wiwé dopo po; Whlẹngantọ dopo gě, Agùn dopo, ogbè madopòdò dopo po onú he pò lẹpo po. Enẹwutu, dopolọ wẹ núdepope he tónjẹgbonu sọn Jiwheyewhe mẹ nọ yín to whepoponu, şigba Ewọ nọ yín didohia to ninòmẹ alopǎlọpa susu mẹ nado sùwhèna ohógó he yín Elohim tọn.

To nugbo de mẹ to ofi, mí ma nọ dọhó dogbọn núplónmẹ “Jesu Kẹdẹ” tọn he ma sọ yín Owé Wiwé mẹ tọn dali gba. Do ayi e go, Jesu ma hẹn Ede biọ tintin mẹ gba, na É ma hodè hlan Ede gba. Enẹwutu, whenuena É hodè, e ma yín Jiwheyewhe madógannọ de wẹ to dèho hlan Jiwheyewhe devo he yín huhlọnno de gba; na Ewọ hodè to gbẹtoyínyín Etọn mẹ kẹdèdi Ovi gbẹtọ tọn. Gǎnşo Nugbo lọ na yín yinyónen hlan yé he yè jì sọn jinukún Ohó Jiwheyewhe tọn dopolọ mẹ bo sọ tindo Gbigbo Wiwé dopolọ lẹ. Dinvie, linlẹn dagbe he yín zinzán na anádemẹ he lọ wẹ yín nado dè nugbo lọ hia, yèdọ ehe

yín nùplónmẹ gàlilò Biblu tòn mẹ tòn, he dóna yín gigòwá doten eton mẹ dinvie to ojle godo tòn he mẹ. Podò adavo to godo he yè ko dọyewhehó Wëndagbe madopòdò lọ tòn na akọta lẹpo kẹdẹdi okunnu de, whenenu wẹ opòdò na wá (MATIU 24:14). E ma dóna yín wëndagbe linlẹn gbẹtò de tòn gba, ẹgba Wëndagbe dopolọ he yè ko dọyewhehó Eton to bibénú!

E sọgan yín Bibluplónmẹto de kavi Bibluhiatọ de, yé omẹ pó dóna basi ozéjle sisósísó po dòdónu nugbo tòn de po. Enẹwutu, mí dóna pón vogbingbọn he tin to Klisti po ninòmẹ he mẹ gbepiplinọ lẹ nọ dọhó dogbọn Ewọ tòn dali to egbé po kẹdẹdilẹ É ko yín domọna sọn whẹwhẹwhenu dó. Do ayi e go, ozéjle de na dohia to finẹ dọ Klisti vòvo donu awe wẹ yè dohia. Onú dopolọ sọ yín zinzán hlan nùplónmẹ devo he pò lẹpo, ehe ko lẹzùn apáde yisenọ lẹ tòn talala bo dóadọ to yé mẹ, sọgǎn yé nọ lẹn eyín mẹde dọhó dogbọn Klisti tòn dali, yèdọ dopo nẹ lọ wẹ dóna yín sọn Jiwheyewhe de.

Na zinzán daho he lọ tòn wutu, e na yín awusinyennú na omẹ susu nado yón agòjẹdo-Klistigotọ lọ to aliho nẹ lọ ji. Do ayi e go, ewọ lọ wẹ mẹhe Owé Wiwé dohia hézéhézé kẹdẹdi mẹhe na do ede hia hlan agùn daho aigba lẹpo tòn, podọ to agùn lẹpo nukon bo nasọ dọhó dogbọn Klisti tòn dali. Enẹwutu, gbẹtọ lẹ ma dójlojẹ nado lẹn dọ, dawẹ mọtọnhunkọ sọgan yín kẹntọ Klisti tòn gba.

Dinvie, mì gbọ na mí ni yí otànhó dlapón Pǎpa tòn tòn to otò Indian tòn mẹ kẹdẹdi póndego, fie é dọhó hlan Indianu susu gédégédé de te dọmọ, “Klisti yín mimọ to agùn dopodopo mẹ.” Do ayi e go, mí dóna kànbìọ to ofi dọ, Klisti tẹ tòn wẹ é dọ? Bé Klisti Malia gbẹsọ to hinhẹn to alọ eton lẹ mẹ di ovi de wẹ? Kavi ehe mẹdele yí do basi núzinzán bo sọ tin to satin ji lọ wẹ? Kavi ehe sọgan yín zinzán na azọn dopodopo wẹ? Kavi ehe mẹde basi na ede wẹ? Kavi ehe lẹzùn Klisti sọn apáde akladidà lọ tòn mẹ to godo he yè ko wọ ohógó he yín “Santusi, santusi, santusi” he tadèna eton yín “Wiwé, wiwé, wiwé” tòn dọ wẹ? Kavi Klisti he nọ dótó Malia wẹ? Kavi ehe whẹgbọtọ susu lẹdọ é pé wẹ? Kavi Klisti he heji yì olon bo sọ lẹzùn madógannọ, na jiyiyi Malia tòn to alindọn po agbasa po mẹ tòn ko yín didohia titegbẹ lọ wẹ? Kavi Klisti he dóna ná onú popo ahọsi olon tòn lọ wẹ? Po devodevo lẹpo po.

Do ayi e go lò, Klisti he yè dohia gbọn agùn Pǎpa tòn dali ma yín Klisti Jiwheyewhe tòn lọ gba; ẹgba enẹ lọ wẹ Klisti he yè basi bo sọ zédai de kẹdẹdi nùhùdo de. To nugbo de mẹ, Klisti mọtọnhunkọ de tin to ofi popo, yèdọ to ofi depope he mí zé é do, kavi zé é yìaga, kavi bo sọ zé é hẹn. Na ewọ tin to finẹ to whepoponu kẹdẹdilẹ mí dóhùdo eton dó. Ẹgba enẹ lọ ma yín Klisti he yè dohia hlan mí to Biblu mẹ gba, yèdọ Mẹhe mí yónẹn gbọn dopón dali kẹdẹdi Oklunọ, kẹdẹdi Whlẹngantọ, kẹdẹdi Ahọlu podọ kẹdẹdi Whẹdato. Podọ to opòdò mí na yón Ẹn kẹdẹdi Jiwheyewhe. Kẹdẹdilẹ Yahweh lẹzùn Jesu dó, mọwẹ Jesu Lọsu na yín Yahweh dó. Enẹwutu, nado yígbè Klisti tòn po nùflo mítọn lẹ po matindo núdepope nado dọ gba. Na yè dóna tẹn gbigbo lọ pón bo

sọ yón ẹn. Podọ núplónmẹ lẹ lọ dóna yín zizéjẹ. Na Klisti he mí mọ to Owé Wiwé lẹ mẹ ma yín ehe mí to didóai to alọ nẹlẹ jì gba. Podọ Ewọ yàga hú línlẹn lẹpo, hú wuntùntùn lẹpo, bo sọ yín dopolọ to osọ, egbé, mọwẹ podọ kakadoi (HEBLU 13:8).

Dinvie, kẹdẹdilẹ mí sọgan mọ sọn Owé Wiwé Lọsu mẹ dó, Klisti nọ dẹn-alọdo Ohó Jiwheyẹwhe tọn. Enẹwutu, mí dóna táhinhọn do e jì whladopo dogọ dogbọn ohógbè yé he ẹite po Ẹ po bo gbawhàn okú po kútòmẹ po tọn lẹ, bo sọ fọtite to azán atòntọ gbè kẹdẹdi Awhàngbatọ dahò lọ tọn lẹ dali. Enẹwutu, kẹdẹdilẹ mí nọte po Jiwheyẹwhe po, Ewọ nasọ tin po mí po kaka mí nado wá mọ núhe mí yise lọ. Do ayi e go, hòngbo kútòmẹ tọn lẹ ma na pé Agùn nugbo lọ go gba. Na Jiwheyẹwhe tọn wẹ awhàngbigba godo tọn na yín, podọ yé he yise to Ewọ mẹ lẹ na yín máhẹto to enẹ lọ mẹ.

Na hihiatọ lẹpo ni yín donanọ to ninòmẹ dèdovo de mẹ, to odẹ ẹie mẹ, dọ, *“Ojomiọn Jesu Klisti Oklunọ mítọn tọn ni nọ hẹ mì omẹ pọpo. Nişẹ!”* (FILIPINU 4:23).